

CHILDREN'S LEGAL EDUCATION
ADAPTED RESOURCES

Jong zijn: rechten en wetten

BEGELEIDERSHANDLEIDING

Met de financiële ondersteuning van het programma
Grondrechten en Burgerschap van de Europese Unie

Uitgegeven door
Save the Children Romania
Intr. Stefan Furtuna 3, sector 1
Bucharest 010899, Romania
www.salvaticopiii.ro

December 2014
© Save the Children Romania 2014

Titel: "Jong zijn: rechten en wetten. Begeleidershandleiding"
(Titel in het Engels: "Teenagers, Their Rights and the Law – A Toolkit for Facilitators")

Vertaald door: Artesis Plantijn Hogeschool

Deze publicatie heeft kopierechten. De publicatie mag gekopieerd worden voor leeractiviteiten op school of erbuiten, maar mag niet verkocht worden. Voor reproductie in andere omstandigheden moet er toestemming gevraagd worden aan de uitgevers, die hiervoor een vergoeding kunnen vragen.

Deze publicatie kwam er met de financiële steun van het programma Grondrechten en Burgerschap van de Europese Unie. Save the Children Romania is als enige verantwoordelijk voor de inhoud van deze publicatie die geenszins de standpunten van de Europese Commissie weergeeft.

Met de financiële ondersteuning
van het programma
Grondrechten en Burgerschap
van de Europese Unie

CHILDREN'S LEGAL EDUCATION
ADAPTED RESOURCES

Woord vooraf

Deze toolkit is ontwikkeld voor begeleiders van jongeren. Door middel van methoden en activiteiten in deze toolkit kunnen tieners inzicht verwerven in hun maatschappelijke rechten en ze leren aanwenden. Mits enige aanpassing zijn de activiteiten in deze toolkit geschikt voor tieners tussen 12 en 18 jaar. We hopen dat we de toolkit zo hebben uitgewerkt dat ze zowel ondersteuning kan bieden aan professionals die met tieners werken, als aan jongeren die een vormende en opbouwende rol willen vervullen ten opzichte van hun collega-tieners. We hebben het verband tussen rechten en wetten zo eenvoudig mogelijk proberen voor te stellen, al blijven de begrippen complex.

De toolkit biedt je hulpmiddelen en verwijzingen naar instellingen en organisaties die tieners specifieke en relevante hulp kunnen bieden. Het belangrijkste hulpmiddel ben je echter zelf! Als bemiddelaar of facilitator, als groepsleider of als individuele gesprekspartner, ben je zelf de belangrijkste 'hulp' voor tieners. Je kunt hen de informatie helpen te interpreteren, hen uitdagen om dieper na te denken en hen steun bieden om te handelen op een manier die de eigen rechten en die van anderen erkent. We willen hen leren hoe ze kunnen nadenken over hun eigen rechten en de wet. De nadruk ligt bijgevolg op de actieve participatie van tieners en niet louter op informatieverstrekking.

De benadering die we met deze toolkit hanteren, is geschikt voor 'niet-formele' leeromgevingen. Ze kan echter ook worden toegepast op meer formele situaties zoals in onderwijs of in een juridische omgeving, waar professionals kunnen gebruik maken van 'kindvriendelijk' materiaal.

Er zijn uiteraard nog veel meer thema's over kinderrechten en de wet. Wij bespreken hier slechts de onderwerpen die tieners in Europa belangrijk vinden. We moedigen je evenwel aan deze toolkit aan te passen naarmate jongeren je meer vertellen over wat zij zelf belangrijk vinden. We zijn alvast erg geïnteresseerd in de eventuele aanpassingen die je maakt. Je kan je ervaringen en suggesties met ons te delen op info@clearproject.eu.

Als je de hulpmiddelen in deze toolkit nuttig vindt, mag je ze altijd afdrukken en kopiëren om ze verder te gebruiken. Mocht je nog mensen kennen die deze tools kunnen gebruiken, mag je ze met onze groeten gerust aan hen overmaken.

Bij deze toolkit horen de Clear werkboekjes door jongeren te gebruiken:
Werkboekje 1: 'Over wetten en jong zijn.'
Werkboekje 2: 'Recht op bescherming tegen geweld'
Werkboekje 3: 'In aanraking met wetgeving en gerecht'

Je kunt de juridische vormingstools downloaden van onze website:
www.clearproject.eu

Inhoud

WOORD VOORAF

i. Inleiding – Rechten en wetten	1
ii. Over deze toolkit	3
iii. Deze toolkit gebruiken - Enkele handvaten bij het werken met kinderen en tieners	6

DEEL I – DRIE BELANGRIJKE THEMA'S M.B.T. KINDERRECHTEN

1. Over wetten en jong zijn	12
Specifieke rechten die jongeren aanbelangen	12
Wat zeggen tieners over jong zijn?	12
Hoe interpreteren wetten het recht om jong te zijn?	13
Geld, werk en vrije tijd	16
Het juiste evenwicht	16
2. Het recht op bescherming tegen geweld	17
Wat zegt het VN-verdrag over het recht op bescherming?	17
Wat zeggen jongeren over geweld?	17
Wat moeten jongeren weten over geweld?	18
Over welke vaardigheden moeten jongeren beschikken om met geweld om te gaan?	21
Welke ondersteuning hebben jongeren nodig?	22
3. In aanraking met wetgeving en gerecht	25
Wat zegt het VN-verdrag over in aanraking komen met de wet?	25
Wat zeggen jongeren hierover?	26
Wat moeten jongeren weten over in aanraking komen met de wet?	26
Vaardigheden die jongeren nodig hebben wanneer ze aanraking komen met de wet	33
Welke ondersteuning hebben jongeren hierbij nodig?	33

DEEL II – ACTIVITEITEN

Rechten en wetten – Voorbereidende activiteiten	38
Jong zijn – Activiteiten voor thema 1	42
Het recht op bescherming tegen geweld – Activiteiten voor thema 2	48
Jongeren in aanraking met de wet – Activiteiten voor thema 3	69

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Wetgeving en ondersteuning betreffende geweld tegen jongeren	73
Bijlage 2 – Wetgeving en ondersteuning betreffende aanraking met de wet en het gerecht	80

i. Inleiding

Wat zijn rechten?

De Mensenrechten en de Kinderrechten zijn niet hetzelfde als 'wat we willen'. Bij rechten gaat het om 'wat we nodig hebben' om een veilig en gezond leven te leiden en ons te ontplooien tot de best mogelijke mensen die we kunnen worden. De Mensenrechten zijn er om ervoor te zorgen dat we elkaar eerlijk en correct behandelen.

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens was het rechtstreekse gevolg van onze ervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog. De internationale gemeenschap wilde daarmee de belofte afleggen dat gruweldaden, zoals die tijdens het oorlogsconflict begaan waren, nooit meer zouden gebeuren.

Mensenrechten zijn gebaseerd op basisprincipes zoals een waardig bestaan, rechtvaardigheid, respect, autonomie en gelijkheid. Deze mensenrechten zijn belangrijk voor ons leven van alledag omdat ze onze vrijheid beschermen en ons de kans bieden controle te hebben over ons eigen leven. We hebben het recht deel te nemen aan beslissingen die ons treffen. De overheden in onze maatschappij nemen beslissingen die een invloed op ons hebben en wij hebben het recht daaraan deel te nemen om eerlijke en gelijke diensten van deze overheidsinstellingen te verkrijgen.

Waarom hebben kinderen rechten nodig?

In tegenstelling tot volwassenen hebben kinderen extra bescherming nodig en dus ook specifieke (eigen) rechten. Kinderen zijn hun hele kindertijd afhankelijk van de mensen rondom hen. Ze hebben in deze periode extra bescherming nodig om zich te kunnen ontwikkelen en ontplooien tot onafhankelijke volwassenen die later de rechten van andere, meer kwetsbare personen ook zullen ondersteunen.

Vaak zijn kinderen en tieners niet op de hoogte van de rechten die hen moeten beschermen. Over die rechten nadenken en gesprekken aanknopen met andere mensen, kan al een eerste stap zijn. Een kind dat zijn rechten kent, kan vaststellen of familie en vrienden die rechten naleven en is ook zelf in staat de rechten van anderen na te leven. Een goed begrip van rechten in het algemeen en kinderrechten in het bijzonder is maar een van de manieren om van deze wereld een betere plaats te maken. Zelfs door alleen maar over rechten te praten, kunnen we onze manier van denken al veranderen.

Een breder perspectief

We maken allemaal deel uit van een groter geheel. Als we dat erkennen, kunnen we de kracht benutten die van 'solidariteit' uitgaat. De rechten van kinderen en tieners (jonger dan 18) worden benoemd in een internationaal document, met name het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van het Kind (VRK). De rechten worden opgesomd in verklaringen, artikels genaamd, die onderling verband houden en elk even belangrijk zijn. Alle Europese overheden zijn overeengekomen deze rechten te waarborgen voor kinderen. Het is bijgevolg de verantwoordelijkheid van die overheden om deze rechten te doen naleven in de wetten die worden opgesteld.

Deel uitmaken van een groter geheel houdt tevens in dat als er iets misloopt met de wetten in je land, je nog elders terecht kan. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens kan arbitreran als er een conflict bestaat tussen jou en de wetten die aan jou worden opgelegd.

Als je land het FP3 (het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake een mededelingsprocedure) heeft bekrachtigd, kunnen kinderen in je land klacht indienen m.b.t. de schending van hun rechten. Die klacht moet worden overgemaakt aan de Verenigde Naties, meer specifiek aan 'het Comité voor de Rechten van het Kind'. Een kind moet daarbij wel kunnen aantonen dat alle juridische mogelijkheden in zijn/haar eigen land uitgeput zijn.

Het complexe verband tussen kinderrechten en wetgeving

Overheden hebben de plicht de beschermingsnood die kinderen hebben te erkennen en erover te waken dat die specifieke rechten worden gehandhaafd in hun wetgeving. Artikel 3 van het VRK stelt dat bij beslissingen die kinderen treffen hun belangen altijd prioriteit moeten hebben. Alle volwassenen moeten in het beste belang van de kinderen handelen. Bij het nemen van beslissingen moeten volwassenen nadenken over de impact ervan op kinderen. Dat geldt in het bijzonder voor beleidsmakers, budgetbeheerders en wetgevers.

De overheid moet ook de verantwoordelijkheden en rechten van gezinnen respecteren om hun kinderen een goede begeleiding te bieden, zodat ze hun rechten op gepaste wijze leren te gebruiken (Artikel 5). Het VRK ontzegt de ouders niet de verantwoordelijkheid over hun kinderen en geeft de overheden niet meer gezag. Het geeft overheden echter de verantwoordelijkheid om gezinnen te beschermen en te begeleiden bij het vervullen van hun essentiële rol als opvoeders van kinderen.

De overheden moeten erover waken dat aan de behoeften van het kind wordt voldaan, terwijl ze tegelijkertijd de rechten en verantwoordelijkheden van het gezin moeten respecteren om kinderen een goede opvoeding te geven. Het gezin komt meestal volledig tegemoet aan dat beste belang van het kind, maar soms moet een overheid toch tussenkomen om het leven van het kind te vrijwaren en het te beschermen tegen onrecht.

Het wordt nog complexer voor de overheid en de wetgeving wat betreft het opgroeien van kinderen. Hun rechten blijven (tot hun 18 jaar) dan wel gelijk, maar bij het opgroeien, moet de wetgeving onderkennen dat hun vrijheids- en verantwoordelijkheidszin over hun eigen leven verandert. Zo hebben kinderen bijvoorbeeld het recht om hun mening te zeggen over zaken die hen aanbelangen. Volwassenen moeten met deze mening rekening houden wanneer zij beslissingen nemen die kinderen treffen' (Artikel 12). In de meeste Europese landen kunnen jongeren evenwel pas op 18 gaan stemmen.

Artikel 42 – Het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind moet aan alle volwassenen en kinderen bekend worden gemaakt.

ii. Over deze toolkit

Vaak zijn tieners niet op de hoogte van hun rechten en de wetten waarin die rechten vervat zitten. Met de tools uit deze kit kan je tieners vertrouwd maken met de wetten waarmee hun rechten worden beschermd en van hun veranderende relatie met de wetgeving wanneer ze ouder worden.

Het is voor tieners goed dat ze zelf begrijpen welke rechten hen beschermen en welke wetten hen besturen. Ze hebben ondersteuning nodig om:

- de vaardigheden te ontwikkelen die ze nodig hebben
- meer controle te krijgen over hun eigen leven en meer verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen acties
- een actievere rol te spelen binnen hun eigen gemeenschap en maatschappij.

Het is van cruciaal belang dat tieners over correcte informatie beschikken om de best mogelijke hulp te krijgen wanneer hun rechten geschonden worden.

Deze toolkit gebruikt de gegevens en expertise van 5 landen verspreid over Europa, namelijk België, Italië, Roemenië, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Door de verschillende wetten aangaande minderjarigen met tieners te bekijken, kunnen we hen leren nadenken over de rechten die achter de wetten schuilgaan. We kunnen tieners ook helpen zichzelf te beschouwen als een deeltje van een veel grotere groep dan hun plaatselijke gemeenschap.

Op welke manier de wetgeving kinderen en tieners erkent en hoe ze hun rechten tot uitdrukking brengt en beschermt, is een complexe materie. De tools in deze kit vormen een nuttig instrument waarmee je tieners kan helpen vertrouwen te putten en kennis te verwerven over het afdwingen van hun rechten, zodat ze de gepaste ondersteuning krijgen wanneer hun rechten geschonden worden.

Thema's in deze toolkit

Deze toolkit behandelt drie belangrijke domeinen over rechten en wetten die tieners zelf heel belangrijk vinden:

1. Kind zijn en wat het betekent het jong te zijn.
2. Het recht op bescherming tegen alle vormen van geweld.
3. Welke rechten tieners hebben wanneer ze in aanraking komen met de wet en het gerecht.

Aan deze 3 centrale thema's komen telkens de 3 werkboekjes tegemoet.

Tools die we hier voorzien

Algemeen:

- Basisinzichten voor het werken met tieners over rechten en wetten.
- Activiteiten om kennis, vertrouwen en vaardigheden te helpen ontwikkelen (deel 2).

Meer specifiek voor de drie bovenvermelde thema's:

- Een lijst met de rechten of artikels zoals vermeld in het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind.
- Kaders of schema's die de verschillen en gelijkenissen in de wetgeving van de 5 landen weergeeft.
- Vragen om verder over na te denken en te bespreken.
- Tieners vertellen - hun ervaring of visie wordt weergegeven in tekstballonnen.
- In de bijlagen worden contactgegevens vermeld van organisaties en voorzieningen waar tieners terecht kunnen voor hulp als hun rechten geschonden worden.

Over de 3 werkboekjes voor tieners

Deze toolkit ondersteunt het gebruik van de 3 werkboekjes voor tieners. Elk werkboekje behandelt een van de drie onderwerpen uit deze toolkit. Deze werkboekjes kunnen actief gebruikt worden tijdens activiteiten waar tieners nadenken en in gesprek gaan over deze thema's. Je kan ze ook na een gesprek aanbieden. Hierin vinden ze sleutel informatie over deze thema's en gepaste informatie naar ondersteuning en hulp.

Statische rechten versus veranderende wetten

De tools bieden geheugensteuntjes en vragen die verder doen nadenken over hoe rechten in de wetgeving worden geïnterpreteerd, voor verschillende leeftijden. Wetten kunnen veranderen en evolueren en dat doen ze ook. Ze zijn niet statisch en ze zijn niet in heel Europa gelijk. Wetten komen voort uit de cultuur van het eigen land die ze weerspiegelen. Elk land interpreteert kinderrechten immers op een enigszins andere manier. Dieper inzoomen hoe kinderen in verschillende landen worden behandeld, geeft inzicht in hoe de wet mensenrechten beschermt. Toch kunnen ons telkens afvragen of de wetgeving wel rechtvaardig is.

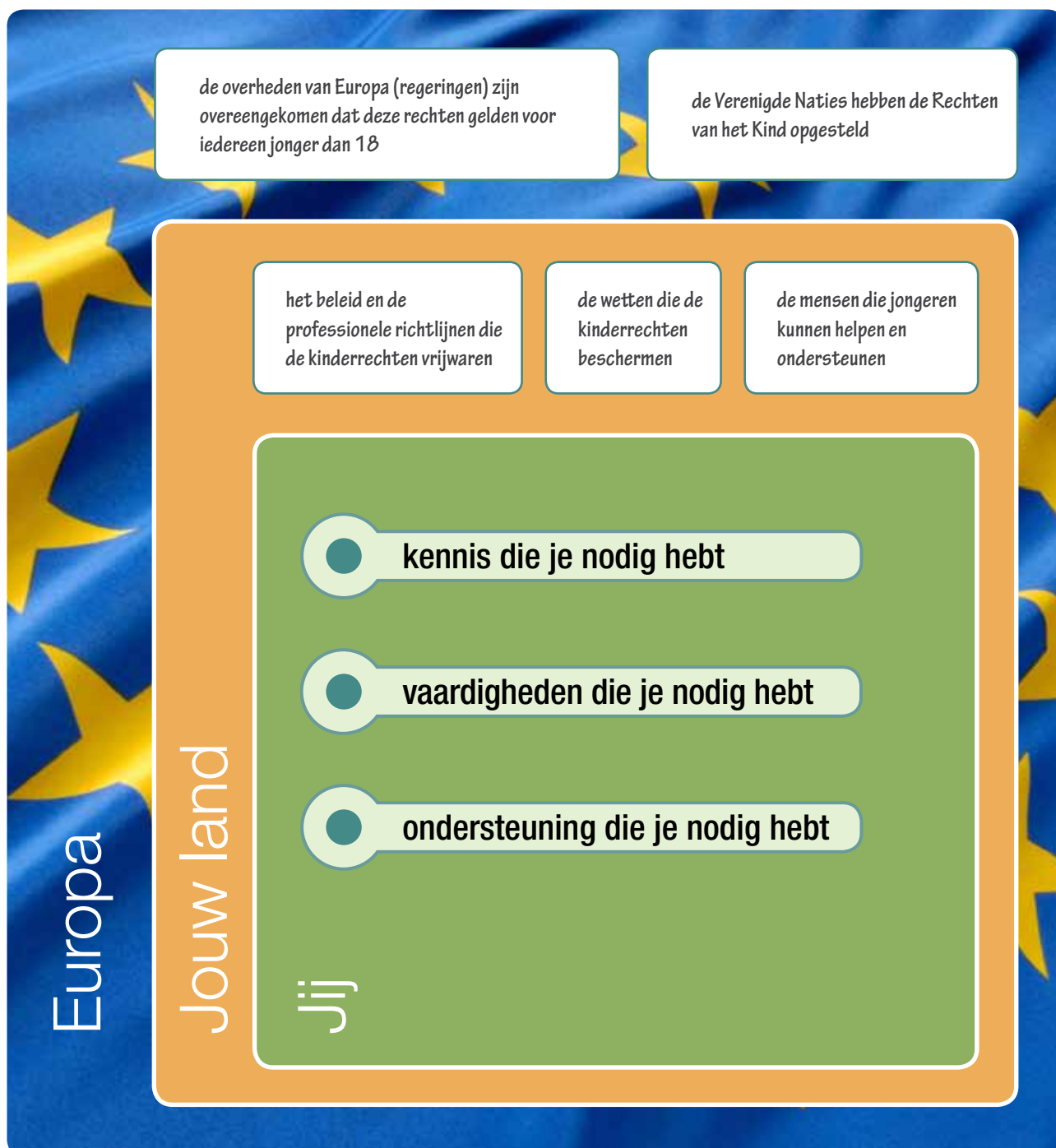
Bij elk van de thema's krijg je te zien hoe verschillend de wetgeving is in deze landen - met name in België, Italië, Roemenië, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. De tools tonen zelfs aan dat bepaalde wetten ook binnen eenzelfde land kunnen verschillen, zoals bv. in het Verenigd Koninkrijk, tussen Schotland en Engeland.

Er zijn heel wat gewone situaties waarin tieners er baat bij hebben de wet te kennen, bijvoorbeeld wanneer ze op reis gaan. In dat geval moeten ze begrijpen dat de wetten mogelijk anders zijn in het vakantieland dan de wetten die ze kennen en dat ze onderworpen zijn aan de wetten van het land waar ze op reis zijn. Er wordt door mensen vaak pas over wetgeving gepraat wanneer de wet geschonden wordt. Onwetendheid bieden tieners geen bescherming als zij die wet overtreden.

De toolkit schematisch voorgesteld

Onderstaand diagram toont de plaats van tieners binnen het grote geheel.

Elk deel is afhankelijk van het andere. De rechten worden vastgelegd door het IVRK, Europa handhaaft ze en bepaalt mee hoe ze worden uitgedrukt in de overeenkomstige wetgeving. Tieners moeten over een combinatie van kennis, vaardigheden en ondersteuning beschikken om hun rechten te kunnen benutten. Iedereen heeft zijn rol te vervullen in de naleving van de mensenrechten van kinderen.

iii. Deze toolkit gebruiken

Enkele handvaten bij het werken met jongeren

Enkele vuistregels die je vast goed kent maar altijd nuttig om op te frissen:

- Het opnemen van een coachende rol waarbij je het proces faciliteert heeft een meer positieve invloed dan de rol van de deskundige of lesgever.
- Praten met jongeren over deze thematiek kan gevoelige ervaringen naar boven halen. Sommige jongeren hebben misschien geen zin om over eigen ervaringen te praten. De kans geven om te praten over mee beleefde ervaringen door een andere persoon kan helpen om de eigen ervaring niet op tafel te moeten leggen.
- Het is belangrijk om te bewaken dat alle jongeren die deelnemen aan het gesprek of activiteit op hun persoonlijke eigen manier kunnen participeren.
- Soms lokt de thematiek een tegengestelde visie uit. Een dergelijk conflict kan net een boeiende manier zijn om een thema grondig te verkennen, zolang ieder met respect wordt behandeld; je bent als coach daar verantwoordelijk voor.
- Als coach of facilitator ben je tijdens dit proces een rolmodel voor jongeren. Je wijze van communiceren en relatiehantering is dus heel belangrijk.

De activiteiten

De activiteiten in de toolkit werden zo ontwikkeld dat tieners niet enkel met hun hoofd, maar ook met hun hart kunnen leren. De toolkit is ontworpen om zowel vaardigheden als kennis te ontwikkelen. Alleen kennis is immers niet voldoende voor tieners als ze iets in hun leven willen veranderd zien. Deze activiteiten kunnen tieners helpen om nieuwe dingen uit te proberen.

Centrale vragen als leidraad doorheen elke activiteit:

1. *Welke rechten zijn van toepassing op een bepaalde situatie?*
2. *Welke verantwoordelijkheden heb wij allen, ook jongeren?*
3. *Wat kan je doen als je wordt geconfronteerd met een schending van je rechten of die van iemand anders?*

Door deze vragen in het achterhoofd te houden, kun je jongeren helpen voor hun rechten op te komen en ze helpen begrijpen waar ze terecht kunnen als er iets misloopt.

kennis die je nodig hebt

Over rechten:

- Basisconcepten zoals vrijheid, gerechtigheid, gelijkheid, menselijke waardigheid, non-discriminatie, democratie, verantwoordelijkheden en solidariteit.
- De belangrijkste mensenrechten die een kader bieden om gedragsnormen vast te leggen en erover te onderhandelen binnen een familie, school, gemeenschap en de ruimere wereld.
- De wetten die deze rechten handhaven en beschermen.

- De belangrijkste internationale instrumenten om ervoor te zorgen dat landen de bescherming van de mensenrechten toepassen¹.

vaardigheden die je nodig hebt

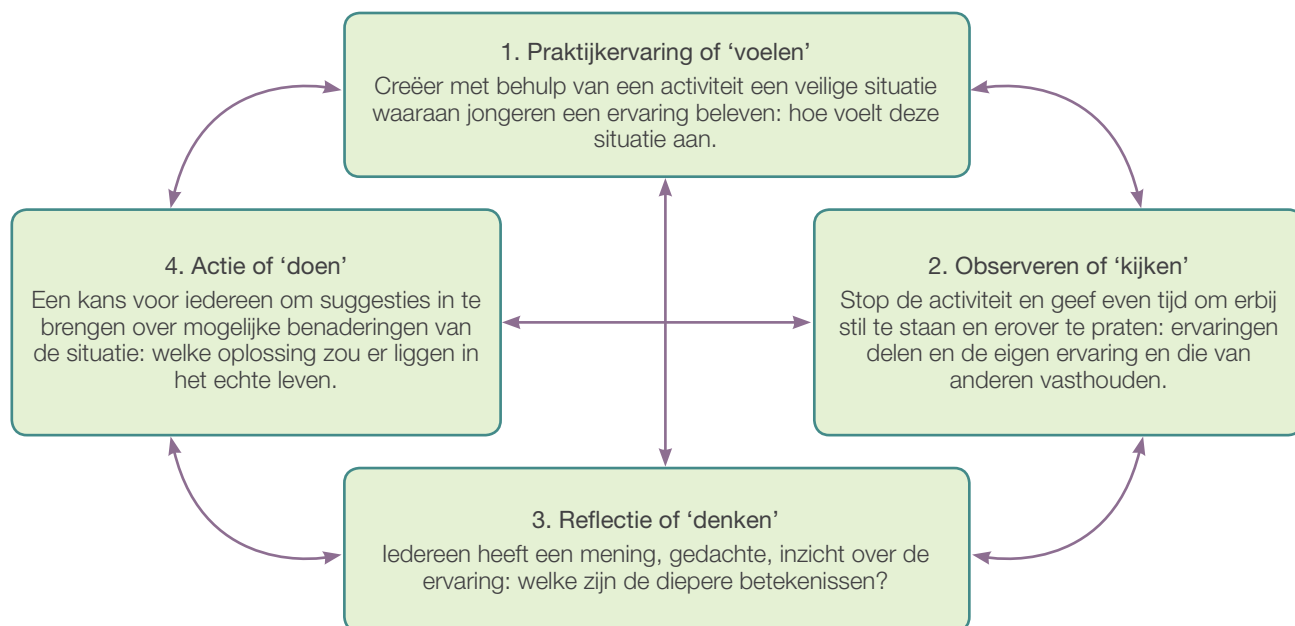
Vaardigheden over kinderrechten:

- Actief luisteren - in staat zijn te luisteren naar verschillende standpunten en je eigen rechten en die van andere mensen te verdedigen.
- Kritisch denken - relevante informatie opzoeken, informatie kritisch inschatten, vormen van manipulatie herkennen, weloverwogen beslissingen nemen.
- Samenwerken - werken in groep, omgaan met verschillen en eventuele conflicten positief aanpakken.
- Groeien in verantwoordelijkheid nemen.
- Nieuwsgierigheid en een open geest ontwikkelen naar verschillen en diversiteit.
- Empathie en solidariteit – groeien in engagement om anderen te ondersteunen.
- Rechtvaardigheidsgevoel.

In het volgende hoofdstuk vind je meer specifieke informatie om bij jongeren deze groei in kennis en vaardigheden te ondersteunen.

4 nuttige stappen in het leerproces

Aan de hand van activiteitsvoorstellen in deze toolkit kan je de jongeren die je begeleidt helpen om verschillende thema's rondom kinderrechten en wetgeving meer diepgaand te exploreren om zo te komen tot mogelijke oplossingen voor vragen die ze hebben in het dagelijkse werkelijke leven. Wanneer jongeren vertrouwd zijn om daar over te praten, te reflecteren en de weg kennen naar informatie en ondersteuning, kan hen dat erg steunen in hun persoonlijk leven. De stappen in het schema onder maken deel uit van ervaringsgerichte leerprocessen. Ze kunnen je helpen om een individueel of een groepsgesprek op gang te brengen.

¹ Internationale instrumenten zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) van de Verenigde Naties, het Verdrag voor de Rechten van het Kind (VRK) van de Verenigde Naties en het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) dienen ter bescherming van ons allemaal.

Actieve methodieken

Om kennis en vaardigheden te verwerven kunnen allerhande actieve methodieken gebruikt worden:

- gesprekken
- brainstormingsessie: verzamel zoveel mogelijk ideeën, werk die ideeën uit en bewaar kritiek voor achteraf
- filmpjes vb op YouTube, waar jongeren getuigenissen kunnen zien van schending van mensenrechten
- liedjes besluiten die aansluiten op kinderrechten
- dagboeken en getuigenissen lezen
- rollenspel
- een kortfilm maken
- werken met foto's
- stellingenspel
- actieve bewegingsspelletjes met een uitdaging, een verdedigingsopdracht of teamwerk.

Voor elk van de behandelde thema's hebben we een reeks sessies ontwikkeld die je terugvindt in deel 2 van deze toolkit. Elke sessie is zo opgebouwd dat ze ongeveer een uur tijd in beslag nemen. Je kan ze ook eenvoudig aanpassen om de activiteit beter te doen aansluiten bij je eigen begeleidingscontext.

Als facilitator moet je je kunnen aanpassen, aanpassen en aanpassen!

Je moet je aanpassen aan:

- de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van je deelnemers
- hun interesses, bestaande vaardigheden, kennis en ervaringen
- hun karaktertrekjes, emoties of kwetsbaarheden en hun capaciteit om daarmee om te gaan
- de dynamiek van iedere groep, vb. het aandachts- en participatiegehalte binnen iedere groep
- de tijd die je hebt voor een activiteit
- de middelen waarover je beschikt
- de setting

Of je nu tijd doorbrengt met een groep jongeren of met één tiener apart, je moet je altijd aanpassen omdat elk gesprek en elke persoon anders is. Zo kan je bijvoorbeeld de basisidee van een activiteit gebruiken en de inhoud van een andere, je kan een activiteit vereenvoudigen of ze meer uitdagend maken.

Jouw rol als coach of facilitator tijdens een sessie

Het is van groot belang dat je deelnemers aanmoedigt elkaars inspanningen te (leren) waarderen.

Bied veilige grenzen

Bescherm jongeren door duidelijke grenzen te stellen aan welk soort ervaringen van hun persoonlijk leven besproken kunnen worden tijdens een sessie. Hou altijd in het achterhoofd dat het voor jongeren erg moeilijk is om bepaalde informatie voor zich te houden en niet naar buiten te brengen. Zorg ervoor dat jongeren alleen die ervaringen delen waar ze zich goed bij voelen om te delen in groep.

Als facilitator ben je een vertrouwenspersoon en moet je met respect omgaan met de dingen die worden gezegd. Maak van in het begin duidelijk welke zaken vertrouwelijk gehouden kunnen worden en welke niet.

Moedig iedereen aan deel te nemen.

Jongeren zijn verschillend, sommigen zijn open, anderen hebben het moeilijk hun ervaringen te uiten, sommigen zijn verlegen, anderen staan dan weer graag in de schijnwerpers. Jouw taak bestaat erin iedereen in de groep te laten deelnemen op een persoonlijke manier. Het is de kunst een evenwicht te vinden dat iedereen betrokken wordt zonder dat men zich verplicht voelt.

Maak voldoende tijd vrij voor mogelijke conflicten.

Thema's rond kinderrechten kunnen controversiële gespreksonderwerpen zijn, omdat verschillende mensen verschillende waarden hebben en bijgevolg ook dingen op een andere manier benaderen. Dat kan leiden tot discussies en mogelijk ook tot een conflict. Het is aan de coach om deze conflicten constructief te gebruiken. De ondersteunende werkboekjes en de activiteiten in deze toolkit zijn gebaseerd op de idee dat conflicten of meningsverschillen van cruciaal belang kunnen zijn in dit soort leerprocessen. Het doel van een activiteit is niet dat iedereen het met elkaar eens is, maar veeleer dat de deelnemers leren uit het proces zelf.

Begeleid deelnemers in hun zoektocht naar informatie en ondersteuning.

Wanneer jongeren actief deelnemen aan dit leerproces, krijgen ze een sterk gevoel van betrokkenheid en zullen ze zich bijgevolg meer engageren.

Gesprekken over rechten en wetgeving kunnen bijzonder complex zijn en tieners kunnen eventueel ook vragen stellen waarop jij het antwoord niet kent. Weet dat jij een coachrol hebt en geen expert bent. Je kan die situatie bijvoorbeeld hanteren door samen op zoek te gaan naar het antwoord. Misschien heb je wel toegang tot internet en kan je samen online naar het antwoord op de vraag zoeken. "Ik weet het zelf ook niet" is absoluut geen ongepast antwoord.

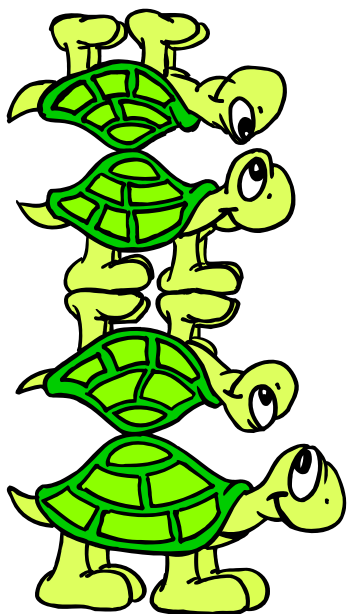
- *nodig jongeren uit te praten*
- *luister aandachtig, onderbreek niet*
- *herhaal nu en dan wat iemand zegt of vat samen: zo help je de inhoud van de boodschap te begrijpen*
- *maak tijdens groepsactiviteiten eens tijd voor een kort persoonlijk gesprekje om na te gaan of alles goed zit*
- *toon begrip voor positieve én negatieve gevoelens*
- *geef tieners mee verantwoordelijkheid voor wat gebeurt in de groep.*

Hulp vinden wanneer je die het meest nodig hebt

Deze toolkit omvat verwijzingen naar organisaties en voorzieningen die kunnen helpen met specifiek advies of ondersteuning.

Soms weten tieners echter al waar ze terecht kunnen voor hulp en advies, maar ontbreekt het hen aan het vertrouwen of de vaardigheden om hulp te vragen. We bieden hier ook activiteiten om enkele van deze vaardigheden te oefenen en nieuwe vaardigheden aan te leren. Dit bereidt hen voor op het moment waarop ze eventueel die vaardigheid kunnen inzetten.

Kracht vinden bij elkaar

We hebben elkaar nodig.

We zijn van elkaar afhankelijk.

Jij bent verschillend van mij en ik ben verschillend van jou.

Ik heb respect voor jou en jij hebt respect voor mij.

We kunnen samenwerken.

We kunnen samen leren.

Deel I

DRIE BELANGRIJKE THEMA'S BETREFFENDE KINDERRECHTEN

1. Over wetten en jong zijn

Specifieke rechten die een jongere aanbelangen

Enkele van de 42 rechten zoals vermeld in het VRK die betrekking hebben op het recht een kind of jongere te zijn:

Iedereen jonger dan 18 jaar heeft speciale kinderrechten. (Artikel 1)

Het Verdrag is van toepassing op alle kinderen en jongeren, ongeacht hun ras, godsdienst of vermogens; ongeacht wat ze denken of zeggen, ongeacht het soort familie waaruit ze afkomstig zijn. (Artikel 2; non-discriminatie)

Staten (regeringen) zijn er verantwoordelijk voor alle passende maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de kinderrechten gerespecteerd, beschermd en nageleefd worden. (Artikel 4)

Jongeren hebben het recht op ontspanning (vrije tijd) en rust. (Artikel 31)

Jongeren hebben het recht te worden beschermd tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is en hun opvoeding zal hinderen of schadelijk zal zijn voor de gezondheid. Als ze werken, hebben ze recht op een veilige werkomgeving en op specifieke arbeidsvoorwaarden. (Artikel 32)

Wat zeggen tieners over 'jong zijn'?

Ik zit nog maar in het vierde en ik vind nu al dat ik te veel werk heb. Als het nu al zo zwaar is, wat zal het dan later zijn? Onze leraars vragen te veel van ons!

Ik vind het leuk mijn leeftijd te hebben.

Ik ben 14 jaar en hoewel ik goed ben in turnen is mijn trainer heel streng voor mij. Zelfs als ik volledig uitgeput ben en begin te wenen, roept hij nog steeds dat ik moet verder trainen om de beste te worden. Dat doet hij terwijl andere kinderen naar me kijken. Ik ben bang van mijn trainer.

Het is leuk om jong te zijn – je mag van alles doen!

Hoe interpreteren de wetten het recht om een kind of jongere te zijn?

Een kind zijn lijkt een eenvoudig concept; er zijn echter verschillende tegenstrijdige behoeften van verschillende partijen die de wetgeving complex maken.

Het kerngezin met ouders (een ouder) komt voor het grootste deel tegemoet aan de noden van kinderen en jongeren. Wetten moeten een evenwicht scheppen tussen rechten van ouders en rechten van kinderen bij de opvoeding van de kinderen door hun ouder(s). De wet moet daarnaast de noden van het kind beschermen als de zorg door de familie onvoldoende blijkt. Wanneer een kind ouder wordt, veranderen zijn noden aanzienlijk en wenst een jongere meer autonomie om het eigen leven in handen te nemen. Maturiteit en leeftijdskenmerken ontwikkelen zich bij alle jongeren niet aan hetzelfde tempo. Soms kan een jongere zich meer vrijheden toewensen dat de wetgeving geeft en dat kan vervelend zijn.

Wanneer jongeren opgroeien, krijgen ze meer vrijheid om keuzes te maken. Samen met die vrijheid komt er ook een groeiende verwachting uit de omgeving dat ze ook meer verantwoordelijkheden gaan opnemen. De vergelijking die we verder maken tussen de landen toont enkele van die verschillende verwachtingen ten aanzien van jongeren en de verschillende verantwoordelijkheden die samengaan met een bepaalde leeftijd. De wetten over kinderen in België, Italië, Spanje, Roemenië en het Verenigd Koninkrijk kunnen ons laten nadenken over hun interpretatie van de kinderrechten.

Jongeren kunnen langs deze weg een inleiding krijgen tot de complexe wereld van wetten en rechten. Probeer een deel van de informatie uit de twee eerste hoofdstukken van deze toolkit in de sessies op te nemen.

Kinderrechten zijn fundamentele mensenrechten en onze regeringen hebben de 42 rechten betreffende kinderen aanvaard. Elke regering maakt eigen wetten om ervoor te zorgen dat deze rechten beschermd worden. Doorheen deze toolkit zullen we echter aantonen dat de wetten in verschillende landen deze fundamentele rechten voor kinderen en jongeren op verschillende manieren interpreteren.

Hoe interpreteren de wetten verspreid over Europa de ontwikkeling van een tiener?

De volgende tabellen geven voorbeelden van de verschillen in de wetgeving van elk land zodat je ze kunt vergelijken.

Hoe oud moet ik zijn om IN HET VERKEER TE RIJDEN?		
in	leeftijd	extra informatie
 België	16 jaar 17 jaar 18 jaar	50cc bromfiets; auto met een voorlopig rijbewijs (L) samen met een volwassene; auto als je geslaagd bent in je theoretisch en praktisch rijexamen.
 Italië	14 jaar 16 jaar 18 jaar 20/21/24 jaar	50cc bromfiets (rijbewijs AM, zonder passagiers); quad (rijbewijs A1/B1); gewone voertuigen; speciale voertuigen.
 Roemenië	16 jaar 18 jaar 20 jaar 21 jaar 24 jaar	bromfiets, lichte quad, motorfiets 125cc; auto, traktor, middelzware motor; zware motor, enkel wanneer de chauffeur 2 jaar ervaring heeft met een middelzware motor (zoniet zie bij 24 jaar); vrachtwagen, minibus, krachtige quad; voertuig voor publiek transport (vb bus), zware motor (wanneer de chauffeur geen ervaring heeft met een middelzware motor).
 Spanje	15 jaar 16 jaar 18 jaar 20 jaar	bromfiets 50cc; motorfiets 125cc; auto; motorfiets 500cc.
 Verenigd Koninkrijk	16 jaar 17 jaar 24 jaar	50cc bromfiets; aut; 125cc motorfiets; eender welk motortype.

De wetten lijken de mening van elk land te weerspiegelen over het gevaar dat gepaard gaat met verschillende soorten motorvoertuigen. Denk jij dat dit een goede manier is om wetten op te stellen?

Op welke leeftijd mag ik naar het BUITENLAND reizen ?		
in	leeftijd	extra informatie (waar nodig)
 België	18 jaar	Als je jonger bent dan 18 moeten je ouders je vergezellen of kunnen je ouders een volmacht geven om met of zonder een speciaal aangewezen volwassene te reizen.
 Italië	14 jaar	Als je ouder bent dan 14 en niet vergezeld bent van een ouder of een voogd, dan is een extra 'verklaring van begeleiding' nodig die de naam van de persoon of de instelling vermeldt die voor je zorgt en die is ondertekend door de ouders en door de autoriteiten die het paspoort uitreiken.
 Roemenië	18 jaar	Onder de 18 heb je de schriftelijke toestemming nodig van je ouders en moet je vergezeld zijn van een gemachtigde volwassene.
 Spanje	14 jaar	
 Verenigd Koninkrijk	16 jaar	Je kan zelf een paspoort aanvragen.

Waarom denk jij dat de wetten tieners beperkingen opleggen om alleen naar het buitenland te rezen?

Op welke leeftijd kan ik een parttime JOB hebben ?		
in	leeftijd	extra informatie
 België	16 jaar	Je krijgt een speciaal, beschermd arbeidscontract voor studenten.
 Italië	16 jaar	Je moet 16 zijn en 10 jaar schoolplichtig geweest zijn. Je moet een medisch onderzoek ondergaan en gezond verklaard zijn. Je kunt niet worden tewerkgesteld voor speciale arbeid die als gevaarlijk of zwaar kan worden beschouwd. Er zijn ook speciale wetsbepalingen voor nachtwerk. Je moet 2 rustdagen per week krijgen, zo mogelijk opeenvolgend en met inbegrip van de zondag. Volgens een recent voorstel moet de minimumleeftijd voor een leercontract 15 zijn.
 Roemenië	15 jaar 16 jaar	Met de toestemming van de ouders. 16 zonder de toestemming van de ouders. In beide situaties mag de job de gezondheid, de ontwikkeling en de professionele opleiding van het kind niet in het gedrang brengen.
 Spanje	16 jaar	Met de toestemming van de ouders.
 Verenigd Koninkrijk	13 jaar	Je moet een tewerkstellingsvergunning hebben, uitgereikt door de afdeling onderwijs van het gemeentebestuur. Je mag niet in een fabriek werken of op een industrieterrein. Niet gedurende de schooluren. Niet vóór 7.00 u en niet na 19.00 u.

Is het een goed idee voor een jongere om te kunnen werken vanaf de leeftijd van 13 jaar?

Wat zijn de voordelen van reeds te werken als tiener en wat zijn de voordelen van dit uit te stellen?

Op welke leeftijd mag ik INSTEMMING GEVEN om SEKS te hebben?		
in	leeftijd	extra informatie (waar nodig)
 België	16 jaar	
 Italië	13 jaar 14 jaar 16 jaar	Enkel als de partner minder dan 3 jaar ouder is. Niet aan een partner met autoriteit ten opzichte van de jongere (voorbeeld een leraar, tutor, mentor,...). Met een persoon in een autoriteitspositie ten opzichte van de jongere, tenzij deze persoon macht gebruikt om de toestemming te verkrijgen.
 Roemenië	15 jaar	
 Spanje	13 jaar	
 Verenigd Koninkrijk	16 jaar 18 jaar	Op deze leeftijd kan een jongere geen instemming geven aan een persoon die in een vertrouwenspositie staat, zoals een leerkracht of coach. Jongere kan instemming geven aan een persoon in een vertrouwenspositie.

Waarom denk jij dat er tussen de verschillende landen zo'n groot verschil is tussen de leeftijden?

Wat denk jij dat de term instemming moet betekenen?

Op welke leeftijd mag ik ALCOHOL kopen ?		
in	leeftijd	extra informatie (waar nodig)
 België	16 jaar 18 jaar	Bier kopen en drinken. Sterke alcoholische dranken.
 Italië	18 jaar	
 Roemenië	18 jaar	
 Spanje	18 jaar	
 Verenigd Koninkrijk	18 jaar	Als je jonger bent dan 25 moet je je identiteitskaart voorleggen om aan te tonen dat je minstens 18 jaar oud bent.

Op welke leeftijd mag ik STEMMEN ?		
in	leeftijd	extra informatie (waar nodig)
 België	18 jaar	
 Italië	18 jaar 25 jaar	Voor het kamer van volksvertegenwoordigers; Voor de senaat.
 Roemenië	18 jaar	
 Spanje	18 jaar	
 Verenigd Koninkrijk	18 jaar	In Schotland konden 16- en 17-jarigen al stemmen in het referendum over de Schotse onafhankelijkheid (2014).

Is het verstandig dat de Belgische wet een verschil maakt tussen bier en sterke alcoholische dranken?

Vind jij het rechtvaardig dat tieners in het VK er ouder moeten uitzien dan 18 om alcohol te kunnen kopen?

Welke verantwoordelijkheden draagt iemand die in staat is alcohol te kopen?

Moet de stemgerechtigde leeftijd lager liggen?

Is het een goed idee om verschillende stemgerechtigde leeftijden te hebben afhankelijk van het onderwerp waarover gestemd?

Geld, werk en vrije tijd

De druk om te presteren

Jongeren vertellen ons dat ze het leuk vinden kind te zijn, maar dat ze ook veel druk voelen om goed te presteren. Ze zeggen ons dat hun studies veel tijd van hen vragen en daarom vinden sommige tieners ook dat ze niet langer echt kind kunnen zijn.

Sommige jongeren kunnen niet met hun ouders over die druk en stress praten omdat het net hun ouders zijn die hoge verwachtingen van hen hebben, door te eisen dat ze goed presteren op school of uitblinken in hun sport. Het is belangrijk te onthouden dat een gestrest kind vaak een ongelukkig kind is.

Jongeren kunnen vanuit verschillende kanten extreme druk voelen om alles goed te doen. Bijvoorbeeld vanuit de school, van hun trainers in de sportclub of van hun ouders. In het volgende hoofdstuk van de toolkit vind je meer informatie over psychologisch geweld.

Geld verdienen, huishoudelijke taakjes en kinderarbeid

Sommige jongeren willen graag werken om spullen te betalen die ze nodig hebben of die ze graag willen hebben. Tieners verdienen geld met babysitten of een deeltijds baantje, maar er zijn ook tieners die lange uren werken in moeilijke omstandigheden.

Wanneer mensen in het 'informele' (zwarte) circuit werken – wat betekent dat ze 'officieel' geen werk hebben – lopen ze het risico te worden uitgebuit. Veel jongeren die als arbeider worden ingeschakeld, worden daarvoor veel te weinig of helemaal niet betaald. In bepaalde gevallen gaat het geld dat de jongeren verdienen rechtstreeks naar de volwassenen of wordt het door hen afgenomen. Tieners die willen werken, moeten weten dat ze in deze situaties beschermd worden door de wetgeving. Ze moeten over een betrouwbare overeenkomst of een wettelijk werkcontract beschikken om hen voor uitbuiting te behoeden.

Ga in de tabel hierboven na op welke leeftijd een tiener deeltijds kan werken en welke specifieke bescherming de wetgeving in de verschillende landen biedt.

De meeste tieners moeten van hun ouders huishoudelijke taakjes uitvoeren. Hoewel dit soort activiteit hen helpt zich voor te bereiden op hun latere onafhankelijkheid en een verantwoordelijkheidsgevoel helpt ontwikkelen, vinden sommige tieners het niet juist dat ze een deel van hun vrije tijd aan taakjes moeten besteden. Bepaalde tieners hebben zoveel huishoudelijke verplichtingen en taken dat hun studie- en vrije tijd ernstig in het gedrang komt. Er zijn ook jongeren die voor een familielid moeten zorgen die ziek is of een handicap heeft, waardoor ze bijzonder veel verantwoordelijkheden en taken op zich moeten nemen.

We spreken over kinderarbeid of uitbuiting als het werk kinderen uitput en hun mentale en fysieke ontwikkeling aantast. Wanneer jongeren ingeschakeld worden in gevaarlijk werk of wanneer ze onvoldoende energie en tijd overhouden voor hun schoolwerk of ontspanning en vrije tijd, komt hun ontwikkeling in het gedrang. Langs de andere kant kan een jongere het belangrijk vinden om thuis mee te helpen of zorg te dragen. In alle omstandigheden moet een goed evenwicht worden gevonden tussen enerzijds verantwoordelijkheid en anderzijds veiligheid en kansen op goede ontwikkeling.

Kunnen we dit soort taken 'kinderarbeid' noemen?

Het juiste evenwicht

Kinderen moeten hun interesses en talenten leren kennen en zich goed kunnen ontwikkelen. Ze moeten kansen krijgen voor hun sociale vaardigheden en om verantwoordelijkheidsgevoel aan te kweken. Er moet een evenwicht worden gevonden tussen deze belangrijke elementen voor de ontwikkeling van jongeren en de toenemende verantwoordelijkheid die ze op zich moeten nemen. Er bestaat geen wet die ons zegt wat dat 'juiste evenwicht' is. We laten ons leiden door de stelling dat alle kinderrechten even belangrijk zijn en dat jongeren als actieve deelnemers moeten betrokken worden bij de beslissingen die hen aanbelangen.

2. Het recht op bescherming tegen geweld

Wat zegt het VN-verdrag over het recht op bescherming?

Enkele van de 42 rechten betreffen de bescherming tegen geweld.

Je moet worden beschermd tegen letsels of mishandeling, bijgevolg tegen elke vorm van geweld, uitbuiting, misbruik of verwaarlozing. (Artikel 19)

Je hebt het recht op bescherming tegen seksuele exploitatie. (Artikel 34)

Je hebt het recht op bescherming tegen ontvoering, de verkoop van of handel in kinderen. (Artikel 35)

Je hebt het recht op bescherming tegen alle vormen van exploitatie. (Artikel 36)

Je hebt het recht om niet te worden onderworpen aan bestraffing of een wrede, onmenselijke of ontorende behandeling. (Artikel 37)

Je hebt het recht te worden beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing. (Artikel 2)

Wat zeggen jongeren over geweld?

Als klein jongetje zag mijn vader hoe mijn grootvader mijn grootmoeder sloeg en verschrikkelijke dingen tegen haar zei. Mijn vader deed hetzelfde met mijn moeder. Maar bij mij zal het stoppen! Ik zal mijn kinderen niet op die manier grootbrengen en ik zal altijd lief zijn voor mijn vrouw...

Toen we uit elkaar gingen, stuurde mijn vriendje foto's van me naar al zijn vrienden op Facebook. Hij had die genomen toen we nog samen waren en ik had niet veel kleren aan. Ik voel me zo beschaamd en verdrietig dat ik niet naar school kan gaan.

Ik word gepest door een klasgenoot die het gerucht heeft gelanceerd dat ik homo ben. Toen die geruchten uitgroeiden tot online chantagepraktijken, ging ik op zoek naar hulp. Een meisje heeft in mijn naam een vals profiel aangemaakt en zette daar nepgesprekken op tussen mij en anderen. Ze dreigt ermee die links naar al onze klasgenoten te sturen.

Eerst was het wel leuk. Ze duwde en plaagde me wat. Toen begon ze te zeggen dat ik dik en lelijk was. Het bleef ook niet bij duwen, ze deed me pijn en sloeg me. Mijn vrienden dachten dat het een grapje was en zeiden me dat ik 'mijn mannetje maar moest kunnen staan'.

Sommige jongens willen cool doen, ze willen respect afdwingen bij anderen en stelen spullen die niet van hen zijn. Je zou denken dat ze wel beter weten, ze weten ten slotte hoe het voelt wanneer je wordt aangepakt.

Geweld is een gevoelig onderwerp en deelnemers vinden het misschien moeilijk om erover te praten. Door de kans te hebben om in de derde persoon te praten kan een jongere toch iets kwijt of iets vragen, eerder dan over zichzelf te praten.

Wat moeten jongeren weten over geweld?

kennis die je nodig hebt

- geweld tegen kinderen en jongeren komt voor onder verschillende vormen en op verschillende plaatsen
- geweld is fout
- geweld heeft ernstige negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van een kind of jongere
- geweld leidt tot geweld
- geweld tegen kinderen is verboden door internationale en nationale wetten
- voor bepaalde vormen van geweld bestaan specifieke wetten
- rechten voor bescherming tegen geweld zijn ook van toepassing in de online omgeving

Geweld kan zich voordoen op verschillende plaatsen

- Binnen de familie, dat noemen we huiselijk geweld.
- Op straat, in je buurt...
- Op scholen en andere instellingen.
- Op plaatsen waar kinderen hun vrije tijd doorbrengen zoals sportverenigingen.
- Online en in de virtuele wereld van het internet.

Welke vormen van geweld kunnen gemakkelijker verborgen worden?

Zijn kinderen of jongeren in bepaalde settings meer kwetsbaar in bepaalde

Er zijn verschillende vormen van geweld

- Lichamelijk, zoals het toebrengen van slagen en verwondingen, brandwonden, kneuzingen en slagen.
- Psychisch zoals vernederen, iemand afzonderen of uitsluiten, iemand mensonwaardig behandelen
- Ook pesten is een vorm van geweld plegen.
- Verbaal zoals beledigen en bedreigen.
- Seksueel geweld kan gaan van ongepaste aanrakingen tot aanranding en verkrachting.

Meestal impliceert geweld een combinatie van verschillende vormen. Een kind dat bijvoorbeeld door werkomstandigheden wordt uitgebuit kan te lijden hebben onder fysiek geweld als de arbeid te zwaar is maar kan daardoor ook psychisch of emotioneel gekwetst worden.

Pesten

Pesten is een van de meest voorkomende vormen van geweld onder jongeren en heeft typische kenmerken:

1. Pesten is anders dan plagen. Als mensen elkaar plagen komt daar een eind aan en zijn er geen slachtoffers.
2. Het doel van pesten is iemand schade berokkenen, kwetsen, kleineren, belachelijk maken. Het kan ook gaan om lichamelijk kwetsende handelingen zoals slaan en schoppen. Het uitsluiten van iemand bij een spel of iemand totaal negeren is ook pesten.
3. Dit gedrag gebeurt systematisch en vaak langdurig en herhaaldelijk.
4. Pesten creëert een machtsonevenwicht: wie pest heeft de macht en wie gepest wordt heeft niet voldoende kansen om zich te verdedigen.
5. Wie pest wordt soms ook gepest. Iemand die pest heeft soms ook een pestervaring gehad.
6. Iemand die pest gaat meestal niet alleen te werk. Er kijken dikwijls anderen toe die niet ingrijpen en zo degene die pest de 'toelating' geven om verder te pesten. Velen doen dit uit angst om ook slachtoffer te worden.

Er is geen Roemeens woord voor pesten.

Denk je dat door er een naam aan te geven, het op een of andere manier minder erg wordt?

Vind je dat het moet worden beschouwd als een specifieke vorm van geweld?

Zo ja, waarom?

Denk je dat er on-line op andere manieren wordt gepest dan in een werkelijke situatie?

Wie kan er geweld gebruiken tegenover jongeren?

Wat zegt de wet over geweld?

- Geweld tegen kinderen en jongeren is verboden door internationale en nationale wetten.
- Voor bepaalde vormen van geweld bestaan specifieke wetten.

Zes artikels van het VN-verdrag betreffende de Rechten van Kinderen hebben het specifiek over de bescherming van kinderen tegen alle vormen van geweld, met inbegrip van exploitatie, misbruik, verwaarlozing, handel in kinderen en dat kinderen niet mogen worden onderworpen aan bestraffing of een wrede, onterende of onmenselijke behandeling.

Wat zegt de wet over huiselijk geweld?	
 België	Huiselijk geweld is verboden. Daders van huiselijk geweld kunnen meteen het huis uitgezet worden.
 Italië	Huiselijk geweld is verboden.
 Roemenië	Huiselijk geweld is verboden.
 Spanje	Huiselijk geweld tegen vrouwen is verboden. Spanje heeft een specifieke wet die seks-gerelateerd geweld verbiedt (wat is gedefinieerd als geweld tegen vrouwen) en die de bescherming van vrouwen en hun kinderen garandeert.
 Engeland en Wales	Huiselijk geweld is verboden en de wet erkent nu dat jongeren van 16 en 17 jaar zelf het slachtoffer kunnen zijn van geweld binnen relaties.

Heeft huiselijk geweld enkel te maken met geslacht? Moet de wetgeving zoals in Spanje enkel focussen op vrouwen?

Wat zegt de wet over de bescherming van kinderen tegen vormen van geweld?	
 België	De wet verbiedt uitdrukkelijk kindermisbruik, geweld en verwaarlozing. Nochtans is de 'pedagogische tik' niet verboden binnen de familie. Ouders kunnen niet gestraft worden als ze hun kinderen hiermee straffen. Als het kind ernstig gekwetst wordt, mag de overheid tussenkomen en is het aan de rechtbank om te beslissen of de ouders vervolgd moeten worden. Lijfstraffen zijn verboden buiten het gezin (bijv. op school). De wet maakt 'grooming' (misbruik via internet), 'sexting' (communicatie met seksuele inhoud via sms, smartphones of sociaalnetwerksites) en cyberpesten (het versturen van negatief, schadelijke boodschappen via internet) strafbaar met een tot vijf jaar gevangenis.
 Italië	Er is geen wet die expliciet het gebruik van geweld tegen kinderen verbiedt. Misdaden zoals verwondingen, slagen, beledigingen, geweld en bedreigingen zijn bij wet verboden en biedt dus bescherming aan alle personen, ook aan kinderen. Pesten is een misdaad en verwijst naar daden zoals beledigen, tergen, smaad, valse beschuldigingen, racisme, afpersing, bedreigingen, uitsluiting uit het spel, beschadiging van voorwerpen. Als de agressor een volwassene is dan is hij/zij verantwoordelijk. Als de agressor een kind is dan is hij/zij gedeeltelijk verantwoordelijk samen met zijn/haar ouders of leraars op school. De agressor moet het slachtoffer vergoeding betalen of eindigt soms in de gevangenis. Er is een wet tegen pedofilie en seksuele uitbuiting. Er zijn specifieke wetten die kinderen beschermen tegen cyberspace geweld. Lijfstraffen werden verboden door een beslissing van het Italiaanse Hoger Gerechtshof maar er werd geen specifieke wetgeving uitgewerkt ondanks de kritiek van internationale organisaties.
 Roemenië	De wet verbiedt expliciet alle vormen van kindermisbruik, geweld en verwaarlozing. De wet verbiedt uitdrukkelijk vernederende handelingen en lijfstraffen in het gezin.
 Spanje	De wet verbiedt niet expliciet vernederende handelingen of lijfstraffen in het gezin. Wie materiaal (foto's, video's, digitale beelden enz.) bezit met kinderporno wordt volgens de wet bestraft met 1 jaar gevangenis. Al wie gelijkaardig materiaal produceert en/of verkoopt riskeert tot 8 jaar gevangenis als de kinderen jonger zijn dan 13 en tot 4 jaar gevangenisstraf als de kinderen jonger zijn dan 18.
 Verenigd Koninkrijk	De wet verbiedt elk gedrag dat zichtbare blauwe plekken, schaafwonden, schrammen, zwellingen of snijwonden tot gevolg heeft. Nochtans is een milde tik met de hand toegelaten. De wet wil kinderen beschermen tegen geweld. De grens tussen kinderen beschermen en ouders het recht geven hun kinderen discipline bij te brengen is echter vaag. De wet gebruikt daarvoor de term 'redelijke straf'. Lijfstraffen op school zijn verboden. Bepaalde vormen van pesten zoals geweld, aanranding, diefstal, herhaaldelijk ongewenst gedrag, intimidatie en haatmisdriven zijn onwettig en moeten gemeld worden aan de politie. Alle staatsscholen moeten een gedragscode hebben om alle vormen van pesten tussen leerlingen te voorkomen. Cyberpesten is geen specifiek strafbaar feit maar hier kunnen andere wetten over ongewenst bedreigend gedrag gelden. Het bezit van oneerbaar materiaal is strafbaar.

De ernst van een seksueel geweldmisdrif wordt bepaald door de leeftijd van het kind - hoe jonger het kind, hoe ernstiger het misdrijf. Wat vind jij van de standaard van 13 jaar die door de Spaanse wetgeving wordt gebruikt om de ernst van de straf te bepalen in gevallen van kinderpornografie?

Wat zou 'een redelijke straf' en 'een pedagogische tik' kunnen betekenen? Vind je de wetten in het Verenigd Koninkrijk en in België fair? Hebben kinderen meer bescherming nodig door de wetgeving dan volwassenen?

Over welke vaardigheden moeten jongeren beschikken om met geweld om te gaan?

vaardigheden die je nodig hebt

- het herkennen van de verschillende vormen van geweld, ook de subtiele vormen
- het onderkennen van gevoelens bij ervaring met geweld en het omgaan met deze gevoelens
- hulp vragen en geweld aangeven
- steun zoeken en vinden
- helpen geweld te voorkomen
- geweld op een niet-gewelddadige manier aanpakken, door te praten, te onderhandelen of door het uit de weg te gaan
- in staat te zijn om met iemand van mening te verschillen en constructief te communiceren
- samen te werken met andere jongeren en volwassenen
- verschillende standpunten in te kunnen nemen
- nauwgelet afwegingen te maken en doordachte keuzes te maken

Geweld is NOOIT aanvaardbaar!

Over geweld bestaan verschillende mythes en kinderen moeten over de nodige vaardigheden beschikken om geweld in al zijn subtiele vormen te herkennen

Kinderen die getuige zijn van geweld of die het slachtoffer zijn van geweld, kunnen dit beschouwen als 'normaal'. Soms stellen ze zelf agressief gedrag omdat ze het moeilijk hebben met conflicten vermijden of omdat ze in een conflict moeilijk tot een consensus kunnen komen. Eens in dit gedragspatroon beland lopen ze het risico gewelddadig gedrag te herhalen, niet enkel als jongere, maar ook later als volwassene.

Soms wordt geweld genegeerd door de volwassenen die zouden moeten tussenkomen. Dat rechtvaardigt geweld absoluut niet. Jongeren moeten leren hoe ze met conflicten en meningsverschillen moeten omgaan zonder zelf geweld te gebruiken als een manier om conflicten op te lossen of zichzelf te bevoordelen.

Veel kinderen houden geweld dat tegen hen worden gepleegd geheim, zeker als het geweld zich afspeelt binnen het gezin of als het om seksueel misbruik gaat. Vaak omdat ze zich schuldig of beschaamd voelen. Mogelijk werden ze ook bedreigd om het geheim te houden of er niet over praten.

Jongeren zijn misschien bang dat de agressor hen nog meer pijn zal doen als ze over het gewelddadig gedrag bij iemand gaan getuigen. Als het geweld uitgaat van een nauw familielid, is de jongere misschien bang de dader te kwetsen of de zorg en liefde te verliezen. Een jongere kan bang zijn dat de dader uit huis wordt gezet of dat het hele gezin de kostwinner verliest en in financiële problemen komt.

Jongeren moeten deze barrières van schuld, schaamte en angst eerst overwinnen. Ze moeten weten dat ze recht hebben op bescherming en het recht hebben om 'nee' te zeggen.

Sommigen beschouwen conflicten en geweld als iets normaals binnen een relatie en ze vinden het een teken van liefde als je je partner vergeeft nadat die gewelddadig is geweest.

Wat is jouw mening hierover?

Welke ondersteuning hebben jongeren nodig?

ondersteuning die je nodig hebt

- vrienden en volwassen vertrouwenspersonen (zie verder) kunnen ondersteuning bieden
- in noodsituaties moet de politie verwittigd worden
- sociale diensten kunnen specifieke ondersteuning bieden
- ook gezondheidsdiensten staan klaar om jongeren te helpen
- mogelijk is juridisch advies of bijstand vereist
- gespecialiseerde hulplijnen en noodlijnen kunnen in nood tussenkomst bieden alsook advies en ondersteuning

De eerste mogelijke stap om met geweldsituaties om te gaan is **hulp in te roepen van een vertrouwenspersoon** – dit kan een ouder zijn of een ander familielid, een leraar of schoolbegeleider of een andere vertrouwenspersoon zoals een deskundige met wie het kind in contact komt.

Achter geweld schuilen complexe factoren die in veel gevallen de tussenkomst en ondersteuning vraagt van meer dan één voorziening. Om de dader tegen te houden, zijn mogelijk tussenkomsten vereist van sociale (maatschappelijke) diensten, politie, openbare aanklagers of rechters. **In noodsituaties moet de politie verwittigd worden.**

Sociale diensten kunnen sociale en psychologische ondersteuning bieden en in ernstige gevallen ook voor opvang zorgen. Deze diensten werken veelal samen met andere voorzieningen en beschikken over teams van verschillende deskundigen die zijn opgeleid om met zaken aangaande de bescherming van kinderen om te gaan.

In verschillende landen bieden openbare maatschappelijke diensten op verschillende wijzen diensten aan, maar ze hebben altijd dezelfde basisverantwoordelijkheid op het vlak van de bescherming van kinderen.

In bepaalde geweldzaken moeten ook **gezondheidsdiensten** worden ingeschakeld.

Schoolbegeleiders en leraars spelen een belangrijke rol om jongeren door een moeilijke periode heen te helpen; daarnaast kunnen ze ook actief optreden om geweld op school tegen te gaan.

Jongeren moeten er zich bewust van worden gemaakt dat door contact op te nemen met een dienst mogelijk ook een andere dienst kan worden ingeschakeld.

Vrijwilligersorganisaties in het jeugdwerk kunnen worden geraadpleegd en bieden een uitstekende ondersteuning. In vele landen is er ook ondersteuning vanuit **NGO's**.

Soms willen jongeren de bevestiging dat ook de dader hulp zal krijgen voor ze zelf hulp gaan zoeken en dat deze persoon niet enkel zal worden gestraft. Sommige kinderen blijven het geweld ondergaan omdat ze bang zijn dat de dader naar de gevangenis zal moeten. Het is daarom belangrijk dat zij weten dat er ook diensten zijn die een dader ondersteunen met een behandlungsprogramma of therapie.

Het is belangrijk dat jongeren weten welke diensten er bestaan en welke ondersteuning daar geboden wordt. Jongeren moeten worden geholpen bij hun zoektocht naar informatie en de hulp die ze mogelijk nodig hebben.

Er is een massa hulp en informatie online beschikbaar

Het internet geeft jongeren de kans veel informatie te vinden die ze nodig hebben, op een voor hen gepast moment. Er zijn verschillende diensten die advies en ondersteuning bieden. Sommige zijn gespecialiseerd in een bepaalde vorm van geweld, zoals internet- en online geweld, huiselijk geweld of seksueel geweld, terwijl andere meer uitgebreide thema's behandelen, zoals kinderrechten en algemene zaken die jongeren aanbelangen.

Online is "hulplijn" alvast een goede zoekterm om gepaste informatie te vinden.

In de bijlagen bij deze toolkit vind je ook lijsten met organisaties die jongeren kunnen helpen bij hun zoektocht.

Tips die je kan gebruiken met jongeren om hulplijnen en noodlijnen te bereiken:

- Ga na op welke tijdstippen ze bereikbaar zijn. De meeste hulplijnen zijn enkel tussen bepaalde uren bereikbaar of enkel tijdens wekdagen. Slechts enkele van hen zijn 24/24 en 7/7 bereikbaar.
- Ga na of je belkrediet nodig hebt - de meeste zijn gratis, maar er zijn ook hulplijnen die op tarief werken. Sommige gebruiken een gemengd systeem: gratis als er wordt gebeld vanaf een bepaald netwerk en het normale tarief als er wordt gebeld vanaf een ander netwerk. Bepaalde lijnen zijn enkel beschikbaar als er wordt gebeld vanaf bepaalde netwerken.
- Kies de contactmethode die jou het beste past! Naar veel van de hulplijnen kunnen ook sms'en of e-mails worden verstuurd of ze beschikken over online chatdiensten.

Moedig jongeren aan om door te zetten

"Als een deur sluit, open dan een andere."

Je kan met jongeren bekijken hoe ze kunnen reageren als de persoon of organisatie waarmee ze contact opnemen, ongevoelig blijft voor de gewelddadige situatie die ze rapporteren. Bekijk met hen hoe ze een andere specialist of een andere instelling kunnen bereiken. Jongeren hebben het recht te worden beschermd tegen geweld.

Enkele voorbeelden van de beschikbare ondersteuning

In België moeten alle personen, met inbegrip van artsen, die op een geweldsituatie stuiten, dat melden aan de bevoegde instanties (politie-aanklager). Als ze niet aan die meldingsplicht voldoen, kunnen ze worden vervolgd!

In Roemenië, Spanje en Italië gelden gelijkaardige regels. Elke professional die, tijdens de uitoefening van zijn/haar job, in contact komt met kinderen en merkt of vermoedt dat een kind het slachtoffer is van geweld, is verplicht dat te melden aan de autoriteiten! Elke persoon (ook elk kind) of elke instelling kan gewelddaden rapporteren.

De wetgeving in het VK vereist niet specifiek professionals om vermoedens van kindermisbruik te melden, maar de NSPCC (National Society for the Prevention of Cruelty to Children) adviseert professionals wel dat te doen en niet te wachten tot ze zeker zijn!

Welke ondersteuning in gevallen van huiselijk geweld kan worden teruggevonden in de wetgeving?

in	
 België	De dader kan onmiddellijk het huis worden uitgezet en het bevel krijgen om op een afstand te blijven of een behandeling te volgen. De gezinsleden krijgen ondersteuning en counseling.
 Italië	Het gewelddadige familielid kan verwijderd worden uit huis en het slachtoffer kan gratis juridische steun krijgen. Slachtoffers worden geïnformeerd over het verloop van hun zaak, zoals wanneer de dader vrijkomt uit gevangenschap.
 Roemenië	Slachtoffers van geweld hebben recht op bescherming. Ze kunnen gratis ondersteuning en zorg krijgen (medische hulp of een beschermde woonplaats), gratis hulpverlening en therapie (ook gratis juridische ondersteuning). Een bevel kan tot gevolg hebben: de uithuiszetting van de dader of de dader wordt toegang ontzegd tot delen van of de gehele woning; beperkt contact (een minimale afstand, beperking op telefonische contacten); verplichte therapie voor de dader of verplicht behandelingsprogramma.
 Spanje	Er bestaat een gespecialiseerde rechtbank (Geweld tegen vrouwen rechtbank) met het mandaat tot gesloten deuren verhoren en de macht hebben om mannen de woning uit te zetten, het ouderlijk gezag of hoede over het kind of bezoekrecht te ontzeggen evenals wapenbezit. Deze maatregelen vragen wel om specifieke voorwaarden.
 Engeland en Wales	De dader kan het huis uit gezet worden zonder naar huis te mogen terugkeren noch contact te hebben met het slachtoffer voor 28 dagen, waarbinnen het slachtoffer de situatie kan overdenken en hulp kan zoeken. 'Het recht om te vragen' (the Right to Ask): een persoon kan de politie vragen om te checken of een nieuwe partner in het verleden geweld heeft gepleegd. Als deze persoon een risicoprofiel heeft voor huiselijk geweld, mag de politie deze informatie prijsgeven.

In alle 5 de landen kan de agressor het verbod krijgen om terug te keren naar het huis waar het huiselijk geweld zich afspeelde en om nog contact te hebben met het slachtoffer.

Slachtoffers van huiselijk geweld kunnen in alle 5 de landen gratis juridische steun verkrijgen.

Het recht op bescherming versus het recht op privacy

Wat is jouw mening over het 'recht om het te vragen'?

3. In aanraking met wetgeving en gerecht

Wat zegt het VN-verdrag over in aanraking komen met de wet?

Enkele van de 42 rechten.

Je hebt het recht vrij je mening te uiten over alles wat je aanbelangt. Aan die mening moet passend belang worden gehecht overeenkomstig je leeftijd en maturiteit. Je zal worden gehoord in alle juridische of administratieve procedures die je aanbelangen, rechtstreeks of via een vertegenwoordiger. **(Artikel 12)**

Je hebt het recht op vrijheid van meningsuiting met inbegrip van de vrijheid om informatie en ideeën op te zoeken, te ontvangen en te delen. **(Artikel 13)**

Beide ouders dragen de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor je opvoeding en de overheden (regeringen) dienen dit principe te steunen. **(Artikel 18)**

Kinderen die het slachtoffer zijn van verwaarlozing of misbruik, exploitatie, onmenselijke of ontorende behandeling of een gewapend conflict hebben het recht om de gepaste zorg te ontvangen voor hun fysiek en psychologisch herstel en hun sociale re-integratie. **(Artikel 39)**

Je hebt het recht om niet te worden onderworpen aan bestraffing of een wrede, onmenselijke of ontorende behandeling.

Je hebt het recht om niet onwettelijk of willekeurig te worden beroofd van je vrijheid.

Kinderen die in aanraking komen met de wet mogen niet onmenselijk worden behandeld en, als ze worden opgesloten, dienen ze te worden gescheiden van volwassenen en moeten ze in staat zijn om contact te houden met hun familie. Kinderen in detentie moeten toegang krijgen tot juridische en andere bijstand en ze hebben tevens het recht om de wettelijkheid van hun vrijheidsberoving in vraag te stellen voor een rechtbank of voor een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit. Een kind dat de wet heeft overtreden, mag niet tot de doodstraf worden veroordeeld of levenslange opsluiting zonder de mogelijkheid op vrijlating. **(Artikel 37)**

Als je ervan beschuldigd wordt de wet te hebben overtreden, heb je het recht te worden behandeld op een wijze die geen afbreuk doet aan je gevoel van waardigheid en eigenwaarde, overeenkomstig je leeftijd en met het oog op je re-integratie in de maatschappij.

Je hebt het recht onverwijld en rechtstreeks in kennis te worden gesteld van de tegen je ingebrachte beschuldigingen, en, indien van toepassing door tussenkomst van je ouders of wettige voogd, en je hebt het recht op juridische of andere passende bijstand bij de voorbereiding en het voeren van je verdediging.

Je hebt het recht om voor onschuldig te worden gehouden tot je schuld is bewezen en niet te worden gedwongen tot het afleggen van een getuigenis of een schuldbekentenis. Als je schuldig wordt bevonden, moet je het recht krijgen om die beslissing aan te vechten voor een hogere rechtbank of bevoegde autoriteit.

Als je de gebruikte taal niet spreekt of begrijpt, heb je recht op de kosteloze bijstand van een tolk.

Je privacy moet volledig worden gerespecteerd gedurende alle stadia van het proces.

Zaken waarbij kinderen betrokken zijn, moeten eerlijk en snel worden behandeld. **(Artikel 40)**

Wat zeggen jongeren hierover?

Sommige jongeren hangen rond in de buurt van mijn school en ze vallen kinderen lastig, ze nemen hun gsm of geld af. Gisteren nog zag ik ze een jongen van zijn fiets duwen. Hij heeft zich echt pijn gedaan. Ik denk eraan de politie te bellen als ik ze nog eens iemand zie aanvallen. Ik denk dat het eigenlijk wel mijn taak is om dat te doen maar ik weet niet wat er zal gebeuren als die jongeren erachter komen dat ik het was. Ik ben eerlijk gezegd bezorgd om mijn jongere broer want hij kan de volgende zijn en ik wil niet dat hij gekwetst raakt.

Wat moeten we doen als we een dergelijk voorval zien gebeuren? Is het onze plicht het te melden of kunnen we ons maar beter niet moeien?

Sommige regels lijken niet te gelden voor iedereen. Ik bedoel, er zijn wel wetten maar niemand lijkt zich er iets van aan te trekken. Waarom zou ik dat dan wel doen? Het is zoals met mensen die de straat oversteken wanneer het rood licht is en er geen auto aankomt of hun afval op straat gooien. Je kan daarvoor natuurlijk een boete voor krijgen maar enkel als de politie je ziet.

Mijn moeder schreef een klachtenbrief naar de dienst die instaat voor discriminatie. Ze oordeelden dat ik inderdaad gediscrimineerd werd door een tandarts die weigerde me te behandelen. Voor mij was dat een nuttige les. Als ik oud genoeg ben om documenten te ondertekenen, zal ik zeker zelf een klacht sturen als er nog eens zo iets gebeurt. We moeten onze rechten verdedigen.

Ik was verrast toen ik ontdekte dat je gestraft kan worden voor een overtreding van de wet, zelfs als je niet wist dat zo'n wet bestond of wanneer je niet wist dat je gedrag onwettig was. We zijn nog maar kinderen, hoe worden wij verondersteld alle wetten te kennen? Ik zelf ben er op een harde manier achter gekomen. Ik heb gehoord dat het in andere landen niet zo is, dat de politie je daar vraagt of je wel wist dat wat je deed fout was en illegaal.

Wat moeten jongeren weten over in aanraking komen met de wet?

kennis die je nodig hebt

- jongeren kunnen in aanraking komen met het jeugdsanctierecht (in vele landen 'strafrecht') als slachtoffer, getuige of overtreder
- minderjarige slachtoffers, getuigen en overtreders hebben recht op een specifieke bescherming
- hoewel ze nog kinderen zijn, zijn jongeren die in aanraking komen met de wet strafrechtelijk aansprakelijk; verschillende landen hebben verschillende leeftijden bepaald waarop een kind strafrechtelijk aansprakelijk of verantwoordelijk wordt
- jongeren kunnen betrokken raken bij diverse wettelijke procedures als ze in aanraking komen met openbare instellingen, familie- of jeugdsanctierecht ('strafrecht' in vele landen)
- afhankelijk van hun leeftijd, wordt mogelijk de aanwezigheid van een ouder of voogd vereist
- het is het recht van een tiener om te worden gehoord in gerechtelijke procedures maar het kan in sommige landen ook een verplichting zijn voor iemand die getuige was van een strafbaar feit
- wetten blijven over het algemeen altijd van kracht, ook als we er ons niet van bewust zijn, maar in sommige landen wordt dat 'bewustzijn' beoordeeld door de rechtbank
- als een jongere schuldig wordt bevonden aan een strafbaar feit, kan een gevangenisstraf, opvoedkundige maatregel of behandeling worden opgelegd
- tegen gerechtelijke beslissingen kan in beroep worden gegaan

Wat zegt de wet?

Op welke leeftijd kan ik door de rechtbank WORDEN GEHOORD over zaken die in mijn gezin gebeuren?		
in	leeftijd	extra informatie
 België	12 jaar	Je hebt het recht 'gehoord' te worden door de familie- en jeugdrechtbank. De rechter heeft echter het recht jouw advies niet te volgen of jouw vraag niet in te willigen. Je kan ook weigeren om gehoord te worden. Uitzondering: in adopties kan de rechtbank geen vonnis vellen zonder de toestemming van een jongere die ouder is dan 12 jaar.
 Italië	12 jaar 14 jaar	Je wordt op de rechtbank zelfs gehoord als jonger bent dan 12 jaar als de rechtbank je verklaringen betrouwbaar vindt. De rechtbank zal beslissen over je maturiteit, je motivatie of mentale ingesteldheid om gebeurtenissen op te roepen en te vertellen. Je kunt weigeren om te worden gehoord over familiale aangelegenheden. Bij adoptie wordt de toestemming gevraagd van een jongere die ouder is dan 14 en dit is doorslaggevend in de beslissing of de adoptie al dan niet doorgaat.
 Roemenië	10 jaar	Eens je ouder bent dan 10 jaar is de rechtbank verplicht om je te horen in zaken die je rechtstreeks aanbelangen. Als je jonger bent dan 10 jaar kan de rechtbank je horen als die het nodig acht. Hoewel de rechtbank verplicht is je te horen kun je er voor kiezen om niet naar de rechtbank te gaan of niet op de vragen te antwoorden. In de meeste gevallen hechten de rechtbanken belang aan de standpunten van kinderen (dit hangt af van de interpretatie van de rechter). Bij adoptie is de toestemming van het kind, ouder dan 10 jaar nodig opdat de adoptie door zou gaan.
 Spanje	12 jaar	De rechter zal je standpunt vragen, maar beslist in welke mate hij je standpunten zal volgen. Tieners ouder dan 12 jaar kunnen niet geadopteerd worden zonder hun toestemming.
 Engeland en Wales	elke leeftijd	De rechtbank zorgt ervoor dat rechtstreeks of onrechtstreeks naar jou geluisterd wordt. Je kan je verhaal aan de rechter vertellen of aan andere specialisten (een raadsman van de rechtbank of je eigen advocaat) die dan een verslag schrijven en het voorleggen aan de rechtbank. Dat geldt ook voor adoptie. De rechter beslist wat goed is voor jou en dat kan al dan niet overeenkomen met wat jij wil. Soms kan een rechter toestaan dat je rechtstreeks met hem praat als je dit wil, afhankelijk van je leeftijd en andere omstandigheden.

In alle vijf de landen is het de rechtbank die beslist in welke mate jouw standpunten doorwegen. In vier van de landen wordt evenwel aan kinderen ouder dan een bepaalde leeftijd en die in een adoptieprocedure zitten, gevraagd om hun instemming te geven die doorslaggevend is. Is dit een te zware last voor een kind of vind je dat dit ook moet worden toegepast in verband met andere beslissingen?

Kan ik als getuige weigeren om een getuigenis af te leggen?	
in	
 België	Ja, je kan weigeren. Als je een getuige bent en je wil een getuigenis afleggen zal men je daarbij ondersteunen. Je wordt maar één keer gehoord op een politiekantoor en je verhaal wordt op video opgenomen en in de rechtbank getoond. Enkel in uitzonderlijke gevallen kan de rechter je naar de rechtbank roepen om opnieuw je verhaal te doen. In dit geval krijg je psychologische ondersteuning en word je verhoord enkel in aanwezigheid van de rechter en advocaten. Alle andere aanwezigen in de rechtbank moeten op dat ogenblik de zaal verlaten.
 Italië	Nee. Je bent verplicht te getuigen als je opgeroepen wordt. Er zijn twee uitzonderingen: je kan niet gedwongen worden te getuigen tegen een gezinslid en je hebt het recht om niet te getuigen wanneer je getuigenis aanleiding zou kunnen geven tot een strafrechtelijke vervolging.
 Roemenië	Je kan niet weigeren een getuigenis af te leggen, tenzij je wordt opgeroepen om te getuigen tegen een gezinslid. Er is geen leeftijdsbeperking en zelfs jonge kinderen kunnen worden opgeroepen.
 Spanje	Nee. Kinderen die getuige zijn kunnen niet weigeren een getuigenis af te leggen. Kind-getuigen leggen geen eed af maar ze worden verzocht de waarheid te zeggen.
 Engeland en Wales	Nee. Je kan op elke leeftijd worden opgeroepen om getuigenis af te leggen, zolang je de vragen van de rechter en van de jury kan begrijpen en je begrijpelijke antwoorden kan formuleren. De Dienst voor Getuigen biedt hierbij ondersteuning.

Vind je het rechtvaardig dat in sommige landen een getuige verplicht wordt een getuigenis af te leggen terwijl in andere landen een dergelijke verplichting niet bestaat? Vind je dat hiervoor een minimumleeftijd moet worden bepaald?

Op welke leeftijd KAN IK VAN EEN MISDRIJF BESCHULDIGD WORDEN en hoe word ik bestraft?		
in	leeftijd	extra informatie
 België	12 jaar 14 jaar 16 jaar	Vanaf 12 jaar kan je voor een familie en -jeugdrechtbank moeten verschijnen. Als je schuldig bevonden wordt, kunnen de volgende maatregelen worden genomen: <ul style="list-style-type: none"> • pedagogische maatregelen; • alternatieve sancties zoals herstelbemiddeling. Dit betekent dat je de verantwoordelijkheid voor je daden opneemt, je verontschuldigen aanbiedt aan het slachtoffer en werkt om geld te verdienen en de schade te vergoeden; • je wordt in een open instelling geplaatst; • je kan verschillende alternatieve sancties krijgen zoals gemeenschapsdienst, herstelbemiddeling, leerprojecten, huisarrest... Je wordt naar een gesloten instelling of jeugdgevangenis gestuurd. Je moet voor een strafrechtbank voor volwassenen verschijnen als de rechter beslist dat de vorige opvoedkundige, therapeutische of sociale maatregelen niets hebben opgeleverd. Twee jeugdrechtbanken en een strafrechter beslissen. Als je een boete krijgt betaal je die samen met je ouders.
 Italië	14 jaar	De rechtbank oordeelt eerst over het feit of je beseft en weet dat je een misdrijf hebt begaan en of je echt wilt wat je deed, want dit is een belangrijke factor om te bepalen hoe streng de sanctie moet zijn. Als je schuldig wordt bevonden, beslist de jeugdrechtbank over een sanctie die minder streng is dan voor volwassenen en die gericht is op je heropvoeding. Men kiest dan voor alternatieve maatregelen zoals huisarrest, voorwaardelijke veroordeling en voorwaardelijke invrijheidsstelling. Als je een misdrijf begaat die een gevangenschap van meer dan 9 jaar impliceert, ga je naar een jeugdgevangenis. Dat is een instelling voor jonge delinquenten tot 21 jaar.
 Roemenië	14 jaar 16 jaar	Als bewezen is dat je het misdrijf begint in volle besef. Vanaf de leeftijd van 16 jaar wordt iemand beschouwd als strafrechtelijk aansprakelijk (tenzij de persoon, zoals bij volwassenen, er geen besef van had toen hij of zij de misdaad begint). Als er wordt vastgesteld dat je het misdrijf begint in het volle besef was en de rechter je schuldig vindt kan er een opvoedkundige maatregel worden genomen zonder vrijheidsberoving. Deze maatregel omvat: <ul style="list-style-type: none"> • burgerstage tot 4 maanden; • 2 tot 6 maanden onder toezicht; • uitgaansverbod in het weekend: je mag dan je woning niet verlaten; • dagelijkse begeleiding. Als je al onder een 'educatieve maatregel' valt en je begaat een tweede ernstig misdrijf (met een sanctie van meer dan 7 jaar gevangenisstraf) kan de rechter je in hechtenis laten nemen, ook als blijkt dat de educatieve maatregelen hebben gefaald. In dat geval wordt je geplaatst in een educatief centrum of zelfs een detentiecentrum. Als je een klein misdrijf begaat dat onder de administratieve of burgerlijke wetgeving valt (niet onder het strafrecht) kan je een waarschuwing of een boete krijgen. Als je dan ouder bent dan 16 kan de sanctie gemeenschapswerk zijn.
 Spanje	14 jaar	Als je schuldig bevonden wordt kan de jeugdrechtbank je in hechtenis laten nemen. Dit kan in een gesloten of semi-gesloten instelling zijn, in een open centrum of een hechtenis tijdens het weekend. De rechter kan ook een maatregel nemen die geen hechtenis is zoals: <ul style="list-style-type: none"> • een waarschuwing of een straat- of contactverbod; • voorwaardelijke invrijheidsstelling; • gemeenschapswerk; • bij een ander gezin wonen, of individueel, of binnen een educatieve groep; • naar een dagcentrum gaan of andere socio-educatieve maatregelen. Wanneer een jongere mentale of psychiatrische problemen heeft of verslaafd is, kan de rechter therapeutische maatregelen nemen. De jongeren kan opgenomen worden in een instelling of thuis behandeld worden met een schema en opvolging.
 Engeland en Wales	10 jaar	Als je schuldig bent aan een misdrijf kan de rechtbank een gemeenschapsstraf of een opsluiting opleggen. De gemeenschapsstraf omvat het volgende: <ul style="list-style-type: none"> • Het volgen van een programma om je gedrag bij te sturen. • Een herstelopdracht waarbij je zelf de schade kan herstellen. De rechtbank kan ook beslissen dat je met het slachtoffer moet praten en naar zijn verhaal moet luisteren en je verontschuldigen. Opsluiting geldt enkel voor een ernstig misdrijf of als je voordien reeds andere misdrijven hebt begaan en je een gevaar betekent voor de samenleving. Je kan ook onder toezicht worden geplaatst nadat je een tijd in hechtenis hebt doorgebracht. Voor moord bijvoorbeeld is het toezicht levenslang.

In de meeste landen kunnen tieners boven een bepaalde leeftijd aangeklaagd worden voor een strafbaar feit, ook als ze zich niet bewust waren van het feit dat wat ze deden strafbaar was. Vind jij die aanpak fair?

Landen hebben verschillende meningen over op welke leeftijd een kind van een misdrijf kan beschuldigd worden. Vanwaar die verschillen? Wat zou de reden zijn voor deze verschillen in strafrechtelijke aansprakelijkheid in Europa?

Jongeren in contact met de politie en andere instanties	
in	
 België	<p>Op vraag van de politie moet je je identiteitskaart voorleggen. Je moet je identiteitskaart op het gemeentehuis van je woonplaats kopen als je 12 jaar wordt en je moet ze altijd bij je hebben en tonen op vraag van de politie.</p> <p>Naast politiemensen heeft de gemeentelijke overheid het recht om boetes uit te schrijven voor 'overlast' of 'kleine misdrijven'. De gemeentelijke overheid kan rechtstreeks inspelen op problemen zoals vandalisme, afval storten of nachtlawaai. Dus kunnen tieners een gemeentelijke administratieve sanctie krijgen, 'GAS boetes' genaamd. De 'GAS boetes' verschillen van gemeente tot gemeente.</p> <p>Je kan door de politie meegenomen worden naar het politiekantoor wanneer je een feit misdrijf geheten (ook 'MOF' genaamd) pleegt. Je ouders worden onmiddellijk verwittigd. Het is de politiecommissaris die beslist of je al dan niet naar de procureur en later ook naar de jeugdrechter (familierechtbank) gestuurd wordt om uitleg te geven over je handelingen.</p>
 Italië	<p>Je moet op vraag van een politieagent je naam en adres opgeven en je identiteitskaart tonen. Politie heeft het recht je te arresteren indien je in het bezit bent van wapens of drugs.</p>
 Roemenië	<p>De wethandhavers, de politie, de rijkswachters of de lokale politie zijn bevoegd om de identiteitskaart te vragen ongeacht er een misdrijf is gepleegd of niet. Tieners moeten zoals iedereen hun identiteit kenbaar maken als er om gevraagd wordt. Als ze dit weigeren of ze hebben hun identiteitskaart niet bij zich en ze zijn oud genoeg om er een te hebben, zijn de wethandhavers bevoegd om ze naar het dichtstbijzijnde politiekantoor te brengen voor identificatie.</p>
 Spanje	<p>Vanaf 14 jaar moet je een identiteitskaart hebben en die tonen aan de politie als ze er om vraagt. Dat mag alleen wanneer ze vermoeden dat je betrokken bent bij een misdrijf en wanneer ze zichzelf kenbaar maken door middel van een badge of politiekaart.</p>
 Engeland en Wales	<p>Enkel de politie kan boetes uitschrijven voor zaken waar kinderen bij betrokken zijn. Kleine overtredingen worden buiten de rechtbank afgehandeld door de politie. De politie is bevoegd om elke persoon, dus ook een jongere, tegen te houden met 'Stop and Question' (ondervragen) of 'Stop and Search' (fouilleren). Die persoon heeft het recht om niet te antwoorden. De politie kan dit enkel bij 'gegronde redenen' bijv. bij verdenking van het bezit van illegale drugs, gestolen goederen, wapens of iets waarmee men een misdaad kan begaan. Vooraleer iemand te fouilleren moeten de politiemensen hun naam en hun kantoor bevestigen en de persoon in kwestie informeren over de redenen voor het fouilleren en op welke manier de persoon een verslag zal krijgen.</p> <p>De politie heeft ook de macht om iemand te vragen bepaalde kledingstukken, zoals een jas en handschoenen uit te doen. Religieuze kledingstukken zoals een hoofddoek of tulband kan enkel gevraagd door een politie van hetzelfde geslacht en moet gebeuren buiten de publieke sfeer.</p>

Publieke ruimte en in aanraking komen met politie of andere instanties

Heel wat jongeren treffen elkaar in openbare ruimtes om zich samen te vermaken, maar ook om hun grenzen af te tasten, bijvoorbeeld door buiten het toezicht van ouders een sigaretje te roken en dergelijke. 'Rondhangende' tieners worden door bepaalde volwassenen vaak als overlast gezien.

Hoewel dit om ontspanning en vrije tijd gaat, is de realiteit dat het rondhangen in een publieke ruimte risico's met zich mee kan dragen. Zo kunnen jongeren het slachtoffer worden van straatgeweld, lopen ze het risico in aanraking te komen met drugs en alcohol en bestaat het gevaar dat ze betrokken raken bij conflicten tussen rivaliserende bendes, vandalisme of andere kleine criminele feiten.

Er is niks mis mee wanneer jongeren met hun vrienden afspreken op straat, in parken of andere openbare ruimtes, zolang ze daarmee geen overlast veroorzaken.

Tieners moeten echter goed beseffen dat de openbare ruimte onder bepaalde wetten valt. Er bestaan regels voor aanvaardbaar gedrag in openbare ruimtes. Deze regels zitten in de wetgeving van elke land vervat. Tieners moeten bijvoorbeeld bepaalde geluidsnormen naleven en mogen geen graffiti aanbrengen of afval achterlaten. Doen ze dat niet, dan riskeren ze een boete van de politie of andere vertegenwoordigers van de autoriteiten.

In contact met overheidsvoorzieningen

Er zijn verschillende instellingen die beslissingen nemen met een directe impact op kinderen of jongeren.

- De directeur van een school of het CLB beslissen dat een jongere best naar een andere school zou gaan.
- De dienst immigratie beslist dat een jongere niet langer in ons land mag blijven.
- Een ambtenaar van een gemeente bestraft een jongere omdat die iets op straat laat liggen dat onbedoeld overlast bezorgt.

In bepaalde situaties moeten jongeren of hun ouders contact opnemen met een instelling om hun kinderrechten te verkrijgen of af te dwingen.

Over het algemeen kan tegen een beslissing van een overheidsvoorziening in beroep worden gegaan bij een hogere instelling en/of voor de rechtbank. In sommige wetgevendende systemen kunnen bepaalde beslissingen van deze voorzieningen als verzoekschrift worden ingediend bij een onafhankelijk orgaan.

Contact met familierecht

Het Verdrag stelt dat ouders de hoofdverantwoordelijkheid dragen om te voorzien in de behoeften van hun kinderen en gezamenlijk beslissingen moeten nemen betreffende hun kinderen. In België, Italië, Roemenië, Spanje en het VK behoort de ouderlijke macht tot beide ouders en mag ze enkel worden uitgeoefend in het beste belang van het kind.

In sommige situaties loopt het echter mis, wanneer ouders bijvoorbeeld hun rol niet opnemen in het leven van hun kinderen of hun verplichtingen niet kunnen nakomen. Om het welzijn van het kind in dit geval toch veilig te stellen, beschikt elke land over wettelijke bevoegdheden en verantwoordelijke organen, waaronder systemen voor kindbescherming.

Soms raken ouders het niet eens over hun kinderen, bijvoorbeeld als moet worden beslist bij wie het kind moet wonen wanneer de ouders uit elkaar gaan.

Als daarover geen overeenkomst kan worden bereikt, kan er 'bemiddeld' worden. Bepaalde professionals die als 'bemiddelaar' optreden, kunnen tussenkomen om ouders bij te staan om tot een oplossing te komen. Als er via beraadslaging geen overeenkomst kan worden bereikt, wordt de rechtbank ingeschakeld waarbij de rechter een beslissing zal nemen in het beste belang van het kind.

Ga in de bovenstaande tabel na vanaf welke leeftijd een kind of tiener gehoord kan worden door een rechter en welk belang aan hun standpunten wordt gehecht.

Pagina 27

Het Verdrag stelt dat kinderen moeten kunnen deelnemen aan beslissingen die hen aangaan. Daarom moeten de kinderen ook worden ingelicht en gehoord wanneer er beslissingen over hen worden genomen.

In de meeste landen zijn de rechtbanken verplicht naar de meningen van kinderen te luisteren eens die een bepaalde leeftijd hebben bereikt. In sommige landen worden de kinderen gehoord door de rechtbank zelf, terwijl ze in andere landen worden gehoord door een speciaal daartoe opgeleid persoon die hun standpunten vervolgens overmaakt aan de rechtbank. In de meeste gevallen worden de beslissingen van de rechtbank genomen in het beste belang van het kind. Soms is 'die beslissing in het beste belang' verschillend van wat het kind zelf wil. Het is belangrijk dat tieners worden ondersteund om eigen gevoelens en meningen uit te drukken. Dit helpt de rechter de beste beslissing te nemen in hun geval. Tieners die niet willen worden gehoord over deze vaak erg gevoelige kwesties, kunnen echter niet worden gedwongen om de hoorzittingen bij te wonen.

Contact met strafrecht of jeugdsanctierecht

Elk land beschikt over wetten om het leven, de gezondheid en de eigendom van burgers te beschermen. De feiten (daden) die deze waarden aantasten, worden voorkomen en bestraft.

De wet verbiedt tal van feiten, maar sommige daarvan zijn uiteraard ernstiger dan andere. De ernst van een feit staat in direct verband met de schade die het berokkent. De bus nemen zonder een geldig vervoerbewijs is bv. een overtreding van de wet maar geen ernstig feit.

Bijgevolg weerspiegelen ook de straffen de ernst van het feit. Voor sommige feiten riskeer je enkel een boete, terwijl je voor andere dan weer strengere sancties kan krijgen, met inbegrip van een gevangenisstraf. De meeste wetgevendende systemen hanteren een duidelijke terminologie om de verschillende categorieën van misdrijven van elkaar te onderscheiden. Termen als 'overtredingen' en 'misdrijven' worden gebruikt voor minder ernstige feiten en termen als 'wanbedrijf' en 'misdadaad' voor de meer ernstige. Het strafrecht is in vele landen van toepassing op misdaden gepleegd door minderjarigen en volwassenen. In België is er voor jongeren die feiten plegen het jeugdsanctierecht. Weet wel dat hetzelfde feit een misdadaad kan zijn in het ene land en een misdrijf in het andere.

Voor een daad strafbaar wordt gesteld, worden eerst enkele stappen doorlopen:

- De overtreding raakt bekend omdat het slachtoffer er melding van maakt, omdat andere mensen dat doen of omdat de relevante ordehandhavingdiensten een onderzoek instellen.
- Er wordt bewijs verzameld, o.a. van de getuigen, het slachtoffer, de persoon die van het strafbaar feit wordt verdacht, door een onderzoek van het plaats delict, door medische, technische of zelfs financiële analyses.
- De strafmaat wordt bepaald op basis van de verzamelde bewijzen en de rechtbank komt tot een besluit.

Tegen de beslissing van een rechtbank kan nog in beroep worden gegaan voor een hogere rechtbank. De personen die verdacht wordt van een crimineel feit moeten als onschuldig worden beschouwd tot het tegendeel bewezen is. De ordehandhavingdiensten en gerechtelijke organen verschillen van land tot land maar omvatten over het algemeen gespecialiseerde politiediensten en openbare aanklagers.

Jongeren kunnen om verschillende redenen in aanraking komen met het strafrecht (jeugdsanctierecht). Mogelijk zijn ze:

- het slachtoffer van een strafbaar feit
- getuige van een strafbaar feit
- diegene die het strafbaar feit gepleegd heeft, ook wel 'dader' of 'overtreder' genoemd.

Ongeacht of het kind slachtoffer, getuige of dader is, heeft de leeftijd van het kind of jongere een sterke invloed op de daaropvolgende procedures.

Bijvoorbeeld:

- Als slachtoffer - hoe jonger het kind, hoe zwaarder de straf voor de dader.
- Als dader of overtreder - hoe jonger het kind, hoe lichter de straffen, omdat in de meeste landen wordt aangenomen dat kinderen onder een bepaalde leeftijd nog niet rijp genoeg zijn om in te zien hoe 'fout' hun daden waren. Als gevolg daarvan worden ze niet aangeklaagd voor het strafbaar feit. Sommige landen gebruiken het woord 'onderscheidingsvermogen' om te beschrijven of een kind rijp genoeg is om het 'foute' van zijn/haar daden in te zien.

Wat gebeurt er als:

... een jongere getuige is van een strafbaar feit?

Getuige zijn van een strafbaar feit is een traumatische ervaring voor een kind, zeker wanneer daar een naaste bij betrokken is, zoals een familielid, een vriend of een schoolkameraad.

Getuigen spelen een belangrijke rol bij het achterhalen van de waarheid en de vervolging van de dader. Tieners zullen aanmoediging nodig hebben om hun rol als getuige te begrijpen en te beseffen dat gespecialiseerde onderzoekers met hen moeten praten.

... een jongere slachtoffer is van een strafbaar feit?

De eerste stap is het strafbaar feit te melden en om ondersteuning te vragen. Voor bepaalde strafbare feiten is het voldoende ze te melden, andere feiten vereisen echter dat een officiële klacht wordt ingediend voor een strafrechtelijke procedure kan worden opgestart. Deze klacht moet mogelijk mee ondertekend of ingediend worden door een ondersteunende volwassene.

De ordehandhavingdiensten zullen het slachtoffer doorheen de hele procedure begeleiden.

Hoewel de meeste wetgeving een beschermend kader probeert te creëren voor het slachtoffer, blijft een dergelijke procedure onaangenaam. Het minderjarige slachtoffer zal het verhaal bijvoorbeeld meermaals moeten herhalen in gesprekken met verschillende deskundigen. Het kind zal mogelijk ook medische of psychologische onderzoeken moeten ondergaan, om te bepalen welke schade het heeft geleden.

In de meeste landen hebben slachtoffers recht op een financiële schadevergoeding van de dader.

... een jongere een dader is?

Kinderen kunnen om verschillende redenen de wet overtreden. Daaronder valt ook het feit dat ze zich er mogelijk niet bewust van waren dat hun actie illegaal was.

Elk land heeft een minimumleeftijd bepaald waaronder een kind te jong wordt geacht om aansprakelijk te worden gesteld voor een wetsovertreding.

Onder deze leeftijd worden minderjarige overtreeders bijgevolg niet gestraft maar kan hen wel een sociaal of opvoedkundig programma worden opgelegd om te voorkomen dat ze opnieuw een strafbaar feit plegen.

De meeste wetten stellen ook dat kinderen boven deze leeftijd minder streng gestraft moeten worden dan volwassenen. Over het algemeen hebben straffen voor kinderen eerder een opvoedkundig dan een straffend karakter.

Minderjarige overtreeders kunnen op verschillende wijzen bestraft worden, onder meer met een berisping door de rechtbank, begeleidings- en therapeutische programma's of door hen enige tijd te laten doorbrengen in een open of gesloten instelling.

Raadpleeg bovenstaande tabel voor de minimumleeftijd waarop je voor een strafbaar feit kan worden aangeklaagd en de straffen die daar tegenover staan in elk van de vijf landen.

Pagina 28

Vaardigheden die jongeren nodig hebben wanneer ze in aanraking komen met de wet

vaardigheden die je nodig hebt

- *de regels die van toepassing zijn het je eigen land en in het land waar men op reis is, opzoeken*
- *voor en tijdens procedures om informatie en verduidelijking vragen*
- *voldoende zelfvertrouwen hebben om strafbare feiten te rapporteren*
- *als getuige of slachtoffer kunnen omgaan met intimidatie*
- *samenwerken met andere tieners en volwassenen*
- *verschillende standpunten kunnen innemen*
- *grondig overwegen en goede keuzes maken*
- *gevaaren/risico's herkennen en zo strafbare feiten voorkomen*

Het is belangrijk dat jongeren bewust zijn van de regels die hun dagelijks leven regelen. Soms is het echter niet gemakkelijk te weten welke instelling ze moeten aanspreken om bepaalde kinderrechten veilig te stellen; dat verschilt van land tot land en van onderwerp tot onderwerp. Tieners moeten de relevante informatie kunnen bestuderen en om steun vragen van hun familie en/of van specialisten, zoals advocaten, raadgevers, hulplijnen of gespecialiseerde websites.

Voor jongeren gaat het om meer dan enkel het recht op informatie, ze moeten ook over voldoende vertrouwen beschikken om die informatie te vragen. De wettelijke omgeving is niet bepaald uitnodigend en de meeste jongeren voelen zich geïntimideerd door de overdaad aan onbekende woorden.

Welke ondersteuning hebben jongeren hierbij nodig?

ondersteuning die je nodig hebt

- *nauwkeurige informatie, aangepast aan de leeftijd van het kind en hun rol in de procedures*
- *juridische begeleiding en advies*
- *tolken of vertalingen zijn mogelijk vereist*
- *volwassen vertrouwenspersonen, familie en professionals kunnen mogelijk steun bieden*
- *emotionele steun*
- *maatschappelijke diensten (openbare of ngo's/vrijwilligers) kunnen specifieke ondersteuning bieden*
- *gespecialiseerde hulplijnen en noodlijnen kunnen in nood tussenkomen maar bieden ook advies en ondersteuning*

De wetgeving is een complexe wereld en tieners die in aanraking komen met de wet hebben veel ondersteuning nodig om al die formele begrippen te begrijpen. De mensen die het best die steun kunnen geven, zijn eerst en vooral de familie en volwassen vertrouwenspersonen zeker als kinderen te jong zijn om documenten te ondertekenen of een procedure op te starten.

Tijdens een strafrechtelijk onderzoek en proces kan de getuigenis van een getuige of slachtoffer in vraag worden gesteld. Jongeren moeten worden ondersteund om die intimiderende vragen af te handelen. Jongeren hebben daarbij de steun nodig door professionals die bij de procedure betrokken zijn zoals een openbaar aanklager, rechter of een deskundige van de kindbescherming.

Jongeren kunnen het gevoel krijgen dat het allemaal hun fout is omdat ze niet begrijpen wat er gebeurt. Dat kan hun zelfvertrouwen nog verder aantasten. Tieners moeten geholpen worden om hun angst voor straf of hun gevoelens van schaamte of schuld te overwinnen, om zo professionele steun te zoeken en ervoor te zorgen dat hun rechten verdedigd worden.

Informatie is steun

Om aan wettelijke procedures deel te nemen, is het van cruciaal belang dat tieners voorbereid zijn en weten wat hen te wachten staat.

Hoe meer informatie tieners hebben over wat er zal gebeuren en hoe dat zal gebeuren, hoe meer ze in staat zullen zijn deel te nemen aan de procedure en hoe betekenisvoller die deelname zal zijn. Dat is niet enkel gunstig voor het wettelijk systeem maar ook voor de tiener zelf.

Jongeren kunnen vertrouwen putten uit het feit dat ze het recht hebben om op gepaste wijze te worden geïnformeerd.

Ongeacht het soort procedure, of het nu het administratieve, burgerlijke, familie- of strafrecht betreft, en de rol van de tiener in deze procedure, heeft de jongere altijd het recht correct te worden geïnformeerd.

Welke informatie kan nuttig zijn?

- wat er met de jongere gaat gebeuren en waarom
- wie er aanwezig zal zijn tijdens de hoorzittingen
- waar de hoorzittingen plaatsvinden
- welke taken de verschillende mensen uitvoeren
- hoe ze eruit zullen zien
- wie er aanwezig is om de jongere bijstand te geven
- welke rechten de jongere heeft
- wat mogelijk het resultaat van de procedure kan zijn

Bij anderstaligheid heeft een jongere het recht op een tolk of vertaler.

Landen beschikken gebruikelijk over systemen om kwetsbare getuigen en slachtoffers te beschermen. Een kwetsbare getuige kan een kind zijn maar ook een persoon die mogelijk geïntimideerd wordt of zwaar lijdt onder het verstrekken van een getuigenis.

Verschillende mogelijke vormen van bescherming:

- bescherming van de identiteit van de getuige
- het gebruik van getuigenissen opgenomen op audio- en videotapes
- het horen van de getuige of het slachtoffer aan de hand van technische hulpmiddelen zodat ze zich niet in dezelfde ruimte hoeven te bevinden als de dader
- gehoord worden in aanwezigheid van een ouder, een advocaat of/en een psycholoog
- de zaak laten behandelen door professionals die speciaal daartoe opgeleid zijn
- gespecialiseerde ondersteuningsdiensten voor de slachtoffers zoals opvangplaatsen en begeleidingscentra
- onder beschermingsbevel geplaatst worden.

Waarom denk je dat de identiteit van een kind geheim wordt gehouden?

Waarom denk je dat de media zo geïnteresseerd zijn in de gegevens en de publicatie ervan?

Landen beschikken over speciale voorzieningen tijdens gerechtprocedures om minderjarige daders te beschermen. Jonge daders zijn uiterst kwetsbaar, in het bijzonder met het oog op hun sociale re-integratie. Daarom moeten tieners in de meeste landen voor speciale rechtbanken verschijnen. Hun proces verloopt meestal niet openbaar en er worden inspanningen geleverd om de identiteit en afbeelding van het kind te beschermen.

In de meeste landen stelt de wet dat minderjarige daders door een advocaat moeten worden bijgestaan tijdens elke fase van de procedure. Als de familie van het kind zich geen advocaat kan veroorloven, wordt een pro-deadvocaat aangesteld om het kind te begeleiden.

Wie behandelt je zaak en op welke hulp kan je rekenen?	
in	
 België	De jeugdpolitie is een gespecialiseerde politie-eenheid voor zaken die minderjarigen aanbelangen. De jeugdrechter binnen de familie- en jeugdrechtbank spreekt zich uit over de zaak. Ondersteuning: Elke minderjarige die onder toezicht van een jeugdrechter komt op basis van een feit misdrijf geheten, heeft recht op de gratis bijstand van een jeugdadvocaat. Het gaat om een gespecialiseerd advocaat in jeugdzaken. Deze blijft de jongere volgen tot het toezicht wordt opgeheven.
 Italië	De gewone jeugdrechtbanken bestaan uit twee rechters en twee lekenrechters die assistentie of consulting verlenen. De lekenrechters, een man en een vrouw zijn deskundigen op het vlak van maatschappelijke zorgverlening, moeten ouder zijn dan 30 jaar en een diploma hebben in de biologie, psychiatrie, pedagogie of psychologie of moeten gedragsdeskundige zijn. De jeugdrechtbanken van beroep bestaan uit vijf leden: drie rechters en twee lekenrechters. Elk parket op de jeugdrechtbank heeft een gespecialiseerde afdeling van de justitiële politie. Ondersteuning: er wordt in elke fase van de procedure bijstand verleend door jeugddiensten en welzijnsvoorzieningen; je hebt recht op emotionele en psychologische ondersteuning en vertegenwoordiging door een juridisch raadsman.
 Roemenië	Er bestaat in Roemenië slechts één rechtbank die uitsluitend zaken behandelt met betrekking tot kinderen en deze rechtbank beperkt zich tot een strikte geografische regio. Daarom worden deze zaken meestal behandeld door rechters die ook volwassenen beoordelen. Ondersteuning: verplichte juridische ondersteuning voor slachtoffers en delinquenten; aanwezigheid van een ouder, maatschappelijk werker of een vertrouwenspersoon; psychologische ondersteuning voor slachtoffers op verzoek van het kind of als de rechtbank dit nodig acht.
 Spanje	Er zijn twee speciale politie-eenheden voor zaken waar kinderen bij betrokken zijn. GRUME, een afdeling van de nationale politie die zowel slachtoffers als daders beschermt en een afdeling, samengesteld uit TUTOREN die enkel in bepaalde regio's bestaat en behoort tot de lokale politie. De tutoren proberen schoolomgevingen te verbeteren door met jongeren preventieprogramma's uit te werken rondom bijvoorbeeld pesten en geweld. De jeugdrechters zijn magistraten die gespecialiseerd zijn in rechtszaken waar kinderen bij betrokken zijn. Ondersteuning: psychologische ondersteuning gedurende het geding; aanwezigheid van de ouder of een andere persoon aangeduid door de tiener mits de toestemming van de rechter.
 Engeland en Wales	Er zijn teams voor jongeren die in aanraking komen met de wet. Rechtszaken met kinderen worden behandeld door de jeugdrechtbank. Ondersteuning: gratis advocaat (die van dienst is) als de jeugdige misdadiger geen eigen advocaat heeft; de ouder moet aanwezig zijn als het kind jonger is dan 16.

Wat vind jij van het feit dat Belgische rechters kunnen beslissen om bepaalde tieners ouder dan 16 voor een volwassenen-rechtbank te brengen? Waarom denk je dat rechters over die mogelijkheid beschikken?

In Roemenië worden de zaken van kinderen die in aanraking komen met het gerecht, slechts zelden behandeld door rechters die zich enkel over zaken met kinderen buigen. Denk jij dat dit aspect mogelijk een invloed heeft op de ervaring van het kind in de rechtbank?

Deel II

ACTIVITEITEN

Rechten en wetten – Voorbereidende activiteiten

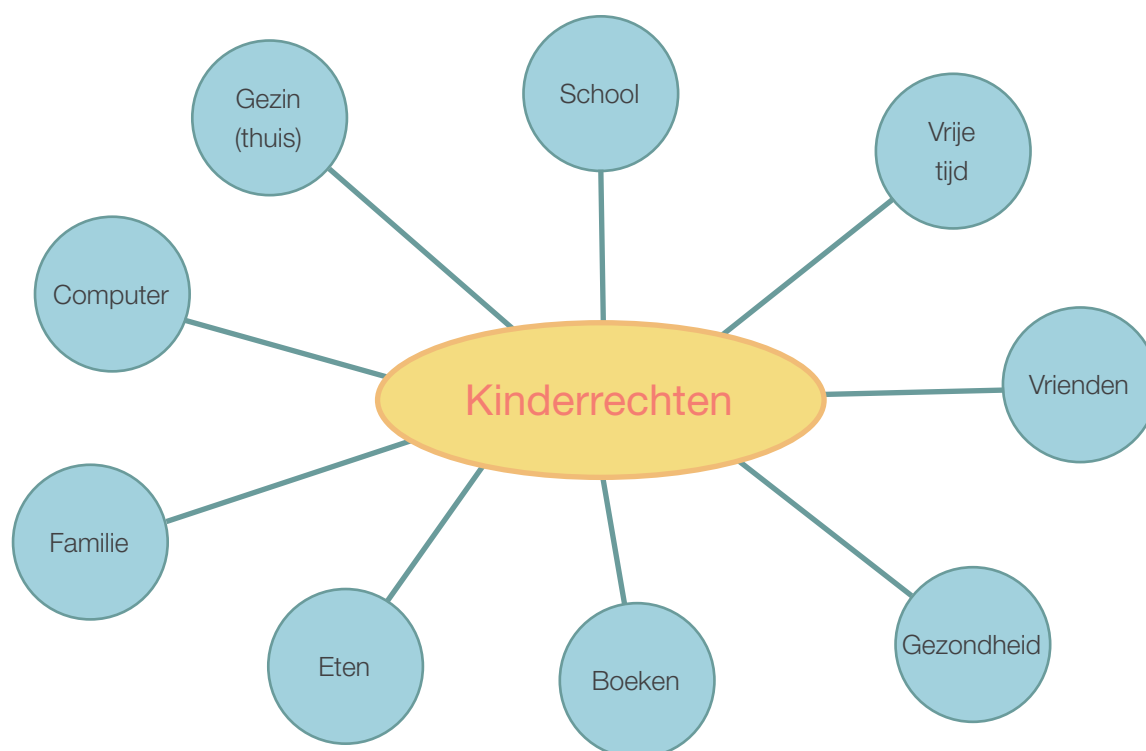
1. Brainstorming – De rechten van het kind (5 minuten)

Leid het gespreksthema in en vraag de deelnemers om het eerste woord/de eerste zin uit te spreken die in hen opkomt als ze aan kinderrechten denken. Schrijf, terwijl ze aan het praten zijn, alles op een bord/flipchart op. De bedoeling van deze activiteit is tieners aan te moedigen deel te nemen aan de activiteit, creatief te zijn en in korte tijd met zoveel mogelijk ideeën op de proppen te komen.

Richtlijnen:

- Moedig iedereen aan iets te zeggen, hamer er daarbij op dat elk idee belangrijk is.
- Noteer alle ideeën op het bord/de flipchart. Als het niet direct iets te maken heeft met kinderrechten, vraag hen dan een verband te zoeken.
- Als niemand iets zegt, geef dan een voorzet door vragen te stellen en suggesties te doen.

Voorbeeld van hoe je de ideeën uit de brainstormsessie kunt neerschrijven:

Lees op het einde alle (of de meeste) ideeën voor en besluit door te zeggen dat ze allemaal rechtstreeks of onrechtstreeks te maken hebben met kinderrechten. Geef aan dat het gesprek nog zal worden voortgezet tijdens de volgende activiteiten.

2. Het evenwicht (10 minuten)

De deelnemers worden opgesplitst in groepen van 4 of 5 en ontvangen 'kinderrechtenkaarten' (waarbij op elke kaart een ander 'recht' vermeld staat). Als er geen kaarten zijn, kunnen de kinderen post-its gebruiken of de lijsten die tijdens de vorige activiteit werden opgesteld.

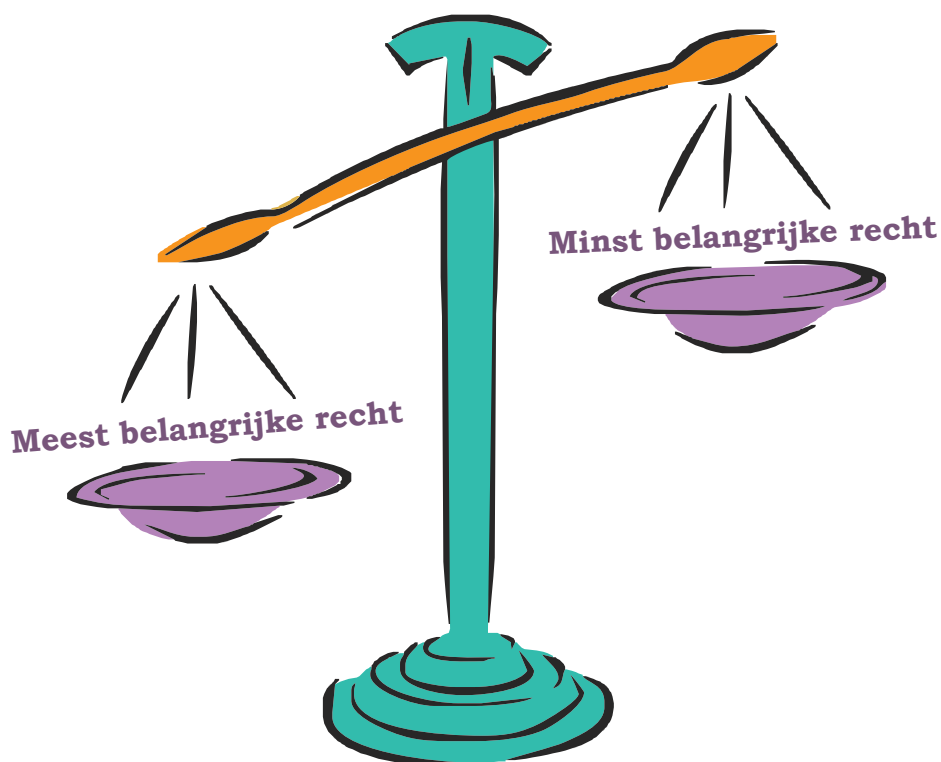
Ze krijgen 5 minuten om de kaartjes te lezen en ze te rangschikken in volgorde van belangrijkheid. Daarna bespreekt de hele groep het belang van elk recht en komt er via een stemming een gemeenschappelijke volgorde van belangrijkheid. De coach schrijft die volgorde op het bord/de flipchart.

Op basis van de rangorde van de rechten volgt dan een open gesprek. De begeleider zal (zoals in onderstaand voorbeeld) het 'minst belangrijke' en 'meest belangrijke' recht noteren.

Vragen:

- Waarom is dit recht het meest belangrijk en het andere het minst belangrijk?
- Laat ons een paar concrete voorbeelden nemen en bekijken hoe de balans eruitziet: een tiener die wordt gedwongen te werken, een tiener die door ouders gedwongen wordt een richting te volgen op school, iemand die gepest wordt door een klasgenoot enz.
- Wat bepaalt het belang van specifieke rechten? Welke factoren kunnen dat veranderen?

De begeleider onderstreept, als conclusie, dat alle rechten complementair zijn en even belangrijk.

3. Open gesprek – Wettelijk kader kinderrechten (15 minuten)

Moedig de tieners aan deel te nemen aan een open gesprek over de volgende thema's:

- Benut jij al deze rechten? Wat met je vrienden?
- Bestaan er situaties waarin deze rechten geschonden worden? Kan je daarvan voorbeelden geven (op basis van jouw ervaring of die van anderen, wat je hebt gehoord op het nieuws enz.)? Hoe/waarom gebeurt dat?
- Wat moet je doen als je rechten geschonden worden?
- Op welke basis kan je jouw rechten verdedigen? Wie/wat kan jou beschermen/steunen?
- Wat is een wet (waar denk je het eerst aan als je het woord 'wet' hoort)? Bestaat er een speciale wet voor kinderen? Zo ja, dekt die dan alle kinderrechten?
- Wat is de 'sterkte' van een wet?
- Waarom verschillen de wetten tussen verschillende landen? Wat maakt ze verschillend?

4. Conclusie – Wettelijk kader kinderrechten (10 minuten)

Praat over de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind, te beginnen bij wat de deelnemers al gezegd hebben.

Praat over het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (dat kan tussenkomen als er een conflict bestaat tussen een persoon en de wetten die aan die persoon worden opgelegd).

Praat over het Comité voor de Rechten van het Kind (dat klachten ontvangt van kinderen die in een land wonen dat het derde Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind bekrachtigd heeft).

Benadruk het volgende:

- Het Verdrag legt de rechten vast op internationaal niveau;
- Elk land beschikt over een eigen reeks wetten die de kinderrechten beschermen en die de cultuur van elk land weerspiegelen; wetten zijn niet statisch (ze veranderen/evolueren) en ze zijn niet voor heel Europa hetzelfde;
- Jij hebt het recht en de macht te herkennen wanneer jouw rechten worden geschonden en actie te ondernemen - je moet daarvoor over informatie/kennis beschikken, ondersteuning krijgen en vaardigheden ontwikkelen.

Je kan de grafiek gebruiken op pagina 2 van deze toolkit.

5. Tijd voor evaluatie (10 minuten)

Vraag de deelnemers om over de sessie na te denken en het volgende op een blad papier te schrijven: A. wat ze leuk vonden; B. wat ze niet leuk vonden; C. hun suggesties en aanbevelingen voor de volgende sessies. Leg de deelnemers uit dat hun ideeën en commentaren door iedereen gelezen worden, maar dat hun standpunten anoniem blijven en vraag hen daarom geen naam te schrijven op gebruikte notities. Verzamel de notities in een hoed, een kom, een pennenzak... Lees de papieren met de medewerking van 3-4 deelnemers luidop voor aan de hele groep.

Andere activiteiten

* Kinderrechtenschema (10 minuten)

De deelnemers worden opgesplitst in groepen van 4 of 5 en ontvangen 3 kaarten met 3 gebieden van het schema op pagina 5: 'Europa', 'jouw land' en 'jij'.

Ze moeten gedurende 5 minuten het verband zoeken tussen de 3 gebieden en mogen hun ideeën achteraf voorleggen aan de groep.

Voer ter afronding een open gesprek met de hele groep:

- Wat hebben we nodig om onze rechten te verdedigen?
- Welk deel heb jij van dit schema? Wat ontbreekt er?
- Hoe kan je hetgeen op dit schema ontbreekt alsnog verkrijgen om je rechten te verdedigen?

* Bingo (20-30 minuten)

Deze versie van bingo past de regels van het traditionele spel aan om de deelnemers vertrouwd te maken met de artikels van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

De begeleider is de 'bingopresentator' met als taak een artikel van het VRK uit te roepen.

De deelnemers ontvangen een lijst met de artikels van het VRK en moeten nu het nummer van het artikel dat door de presentator werd genoemd zien terug te vinden en het doorkruisen op hun bingokaart.

De presentator roept bijvoorbeeld 'het recht op leven' waarna de deelnemers moeten uitzoeken welk artikel van het Verdrag voor de Rechten van het Kind naar dit recht verwijst, in dit geval artikel 6. De deelnemers die het nummer van het artikel terugvinden en het op hun bingokaart hebben staan, kunnen het doorkruisen.

De winnaar van het spel is diegene die alle cijfers op zijn/haar bingokaart doorkruist heeft.

Voorbeeld van een bingokaart:

1			38	5		45	19
22	2		51		4		
	27	34		13	7		12

* **Videosuggestie youtube:** Op youtube zijn allerlei filmpjes voorhanden omtrent kinderrechten die ingezet kunnen worden om een activiteit in te leiden. Het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind betreffende een mededelingprocedure (enkel in het Spaans): Conoce el III Protocolo de la Convención sobre los Derechos del Niño, Save the Children España, www.youtube.com/watch?v=lrYVW8h1IbU

Jong zijn – Activiteiten voor thema 1

SESSIE 1

1. Terugblik – De hoeden (10 minuten)

Het doel van deze activiteit is de ideeën die tijdens de vorige sessie besproken werden te herhalen.

De deelnemers worden opgesplitst in 4 groepen en ze bespreken gedurende 5 minuten een van de volgende thema's.

Rode hoeden	De rechten van het kind (benoem ze, geef wat meer details)
Groene hoeden	Schending van de rechten (hoe kunnen we onze rechten verdedigen)
Paarse hoeden	Classificatie van de rechten (leg uit)
Oranje hoeden	De rechten van het Kind en de wetten (wat is het verband)

Elke groep zal dan de belangrijkste ideeën uit hun gesprek voorstellen en de anderen kunnen daar ideeën aan toevoegen op basis van wat ze zich herinneren van de vorige sessie.

2. Open gesprek – Wat betekent het om jong te zijn? (5 minuten)

Moedig de deelnemers aan deel te nemen aan een open gesprek over de volgende thema's:

- Wat kunnen we doen op onze leeftijd? Wat kunnen we niet en waarom? Welke rechten hebben we?
- Welke verantwoordelijkheden hebben we op onze leeftijd? Zijn die anders dan die van een paar jaar geleden? Wat met de toekomst, wat denken we dat er gaat veranderen in verband met onze verantwoordelijkheden?

3. Raad het land – Op welke leeftijd mag ik rijden? (10 minuten)

De deelnemers werken in paren om de wettelijke bepalingen over rijden te verbinden met de naam van het land. Daarvoor krijgen ze het volgende blad:

Op welke leeftijd kan ik RIJDEN		in
14 jaar 16 jaar 18 jaar 20/21/24 jaar	voor een brommer van 50cc (rijbewijs AM, zonder passagiers); voor een gemotoriseerde quad (rijbewijs A1/B1); voor gewone voertuigen; voor specifieke voertuigen.	welk land?
15 jaar 16 jaar 18 jaar 20 jaar	voor een brommer van 50cc; voor een motorfiets van 125cc; voor een auto; voor een motorfiets van 500cc.	welk land?
16 jaar 17 jaar 18 jaar	voor een brommer van 50cc; met een voorlopig rijbewijs (leerling-bestuurder of L) samen met een volwassene; om alleen te rijden als je geslaagd bent voor het theoretische en praktijkexamen.	welk land?
16 jaar 18 jaar 20 jaar 21 jaar 24 jaar	bromfiets, lichte quad, motorfiets 125cc; auto, traktor, middelzware motor; zware motor, enkel wanneer de chauffeur 2 jaar ervaring heeft met een middelzware motor (zoniet zie bij 24 jaar); vrachtwagen, minibus, krachtige quad; voertuig voor publiek transport (vb bus), zware motor (wanneer de chauffeur geen ervaring heeft met een middelzware motor).	welk land?
16 jaar 17 jaar 17 jaar 24 jaar	voor een brommer van 50cc; voor een auto; voor een motorfiets van 125cc; motorfietsen van elke omvang.	welk land?

Kies uit de volgende landen

Roemenië

Spanje

Italië

VK

België

Geef de paren 5 minuten om te raden. Bespreek vervolgens de situatie van elk land en geef de antwoorden (de correcte volgorde is: Italië, Spanje, België, Roemenië en het VK). Bekijk na elk land hoeveel paren het antwoord juist hadden.

Moedig hen aan daarover na te denken door de deelnemers de volgende vragen te stellen:

- Waarom lijken sommige landen meer toe te staan dan anderen?
- Waarom wordt er in elk land een onderscheid gemaakt tussen de verschillende types motorvoertuigen? Zijn er verschillende risico's verbonden aan die verschillende types motorvoertuigen?

4. Parlementair debat – de wettelijke leeftijd voor een job (30 minuten)

Verdeel de deelnemers over drie groepen. Elke groep stelt een andere politieke partij voor die zich voorbereidt op een parlementair debat over de leeftijd waarop een tiener een job mag hebben:

Partij 13 – wil tieners het recht geven op een job op 13 jaar.

Partij 15 – wil tieners het recht geven op een job op 15 jaar.

Partij 16 – wil tieners het recht geven op een job op 16 jaar.

Elke partij moet het volgende voorbereiden:

A. De rechtvaardiging – één of meerdere redenen waarom ze voor de respectieve leeftijd pleiten.

B. De voorwaarden die in het wetsvoorstel moeten worden opgenomen om ervoor te zorgen dat het werk de andere rechten van de tieners niet aantast.

Trek strootjes om te beslissen in welke volgorde de drie partijen mogen spreken.

De partijen hebben 10 minuten om zich voor te bereiden op het debat.

Elke partij heeft tevens recht op twee tussenkomsten van niet meer dan 2 minuten elk. Tijdens de eerste tussenkomst zullen ze hun argumenten uiteenzetten, tijdens de tweede kunnen ze enkele van de ideeën weerleggen die door de 'tegenpartijen' gesteund worden. Na de eerste tussenkomst krijgen de partijen 2 minuten de tijd om zich voor te bereiden op de tweede tussenkomst.

Denk na het debat even na over de activiteit:

- Vraag de deelnemers tot welke partij zij zouden willen behoren (welke leeftijd zij zouden hebben willen ondersteunen) als ze de keuze hadden gehad. Vraag hen hun handen op te steken en tel hun 'stemmen'.
- Stel de tabel 'Op welke leeftijd kan ik een deeltijdse job uitvoeren' voor (pagina 14) en bespreek de verschillende voorwaarden (beschermingen) die in de verschillende landen gelden. Gelijken sommige van die voorwaarden op diegene waarover zij het hebben gehad in hun parlementair debat?

5. Tijd voor evaluatie (5 minuten)

In groepen van 4 of 5 lijsten de deelnemers het volgende op:

- wat ze hebben geleerd tijdens deze sessie
- wat ze leuk vonden aan deze sessie
- wat ze niet leuk vonden

Ze stellen hun lijst voor aan de hele groep.

Daarnaast krijgen de deelnemers de mogelijkheid op een blad papier hun bedenkingen en suggesties neer te schrijven, waarmee dan rekening kan worden gehouden voor de volgende sessies. De papieren blijven anoniem en worden ingezameld door de begeleider.

SESSIE 2

1. Terugblik op de vorige sessie – Het nieuwsverhaal (15 minuten)

Vraag vrijwilligers de rol van journalist te spelen. Kies 3 of 4 journalisten die zullen samenwerken om een nieuwsverhaal voor te bereiden. Daarvoor moeten ze interviews afleggen en uitzoeken wat er gebeurd is tijdens de vorige sessie. Ze krijgen 6 minuten om research te doen voor het verhaal, 3 om zich voor te bereiden en 2 minuten om het verhaal aan het publiek uit de doeken te doen. Trek vervolgens 4 minuten uit om het publiek te betrekken, om ervoor te zorgen dat de waarheid achterhaald wordt.

2. Open gesprek – Op welke leeftijd kan ik stemmen? (10 minuten)

Vraag de deelnemers op welke leeftijd zij kunnen stemmen in hun land. Bespreek met hen de situatie in Italië en het VK (raadpleeg de tabel 'Op welke leeftijd kan ik stemmen?', pagina 15).

- Wat is hun mening over het feit dat er verschillende stemgerechtigde leeftijden worden gehanteerd, afhankelijk van het onderwerp waarover gestemd wordt?
- Moet de stemgerechtigde leeftijd voor bepaalde onderwerpen verlaagd of verhoogd worden?
- Zijn er bepaalde onderwerpen of thema's waarover zij graag mee zouden stemmen?

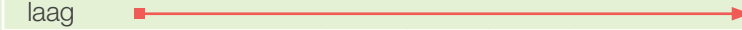
3. Stressmeter² (10 minuten)

Verdeel de deelnemers over drie groepen. Elke groep ontvangt het 'druk/stress meetblad' waarin ze de mate van druk/stress moeten aanduiden die volgens hen ervaren wordt bij de verschillende aspecten van het dagelijkse leven (zoals de relatie met ouders, school, carrière enz.) door jongeren uit een van de volgende drie leeftijdsgroepen:

- a) kinderen die 3 jaar jonger zijn dan hen;
- b) tieners van hun leeftijd;
- c) tieners of jongeren die 3 jaar ouder zijn.

Eens de bladen ingevuld zijn, haal je ze op en bespreek je ze met alle deelnemers: wat zijn de belangrijkste verschillen? Wat leidt tot die verschillen? Welke aspecten worden in verband gebracht met een lagere/hogere mate van druk ongeacht de leeftijd?

Druk/stress meetblad – (het niveau 0 staat voor de afwezigheid van druk terwijl het niveau 10 op een hoge mate van druk wijst)

ASPECTEN (DOMEINEN) (druk/stress in verband met...)	Mate van druk/stress										
	laag										hoog
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ouders											
broers en zussen											
vrienden											
school/studies											
huishoudelijke verantwoordelijkheden											
vrije tijd											
sport											
je eigen geld verdienen											
carrière											
gezondheid											
andere (aanduiden) _____											

² Activiteit ontwikkeld aan de hand van M. Maggi, 'Affection and sexuality in a changing school', Ed Berti, 2005.

4. Open gesprek – Instemming (min. 10 minuten)

Betrek de tieners bij een open gesprek over de volgende thema's:

- Wat betekent instemming? Kan je situaties benoemen waarbij om jouw instemming gevraagd wordt?
- Wat is jouw mening over instemming die wordt gegeven nadat iemand onder druk is gezet? Is die dan geldig?

Stel de tabel 'Op welke leeftijd kan ik instemmen met seks?' (zie pagina 15) voor en vraag de deelnemers het volgende:

- Wat is jouw mening over de Italiaanse wet?
- Waarom denk jij dat er tussen de verschillende landen zo'n groot verschil is tussen de leeftijden?

5. Rollenspel – Het juiste evenwicht vinden (min. 10 minuten)

Vraag vrijwilligers de volgende rollen te spelen: een moeder, een vader, een tienermeisje (Anna), een turntrainer.

Neem het tienermeisje even apart en leg haar rol uit. Anna is erg goed in turnen, maar haar leraar is bijzonder hard voor haar. Er waren situaties waarin ze zich volledig uitgeput voelde en begon te wenen maar dan begon haar trainer tegen haar te roepen in het bijzijn van andere kinderen en eiste dat ze verder deed om de beste te worden. Ze heeft schrik van haar trainer.

Neem de turncoach apart en leg zijn/haar rol uit: hij/zij gelooft dat Anna het kan maken als gymnaste maar dat ze harder en vaker moet trainen. Hij/zij weet dat hij/zij soms overkomt als iemand die erg ruw is maar hij/zij gelooft dat kinderen soms een duwtje extra nodig hebben om overeenkomstig hun potentieel te presteren.

Neem beide ouders apart en leg hun rollen uit. Zij willen dat hun dochter gelukkig is en dat ze slaagt in het leven.

De scène: op het einde van een wedstrijd waarin ze derde werd, beslist Anna over de situatie te praten met haar ouders. Haar trainer is aanwezig. De tijd voor dit rollenspel is 10 minuten.

Vraag op het einde van het rollenspel aan de tieners om na te denken over de situatie. Wat zouden zij doen als ze Anna/haar ouders/haar trainer waren?

[Variaties: als er meer tijd beschikbaar is, kun je andere tieners vragen ook een rol te spelen, door bepaalde karakters te vervangen (hun eigen keuze) of door een nieuw karakter toe te voegen, bijvoorbeeld een vriend van Anna, een andere trainer enz.]

6. Conclusie – Het juiste evenwicht vinden (5 minuten)

Vat de thema's van de sessie samen en benadruk het volgende:

- Er moet een juist evenwicht worden gevonden tussen de elementen die belangrijk zijn voor de ontwikkeling van een tiener en de toenemende verantwoordelijkheid van de tiener.
- Er bestaat geen wet die ons zegt wat dat 'juiste evenwicht' dan is.
- Om het juiste evenwicht te vinden moeten tieners en volwassenen inzien dat alle kinderrechten even belangrijk zijn en dat kinderen als actieve deelnemers moeten worden betrokken bij het nemen van beslissingen die hen aangaan.

Andere mogelijke activiteiten:

* Filmsuggestie: 'Race to Nowhere' (85 minuten) is een film (VS, 2010) die ons doet nadenken over hoe kinderen zich voorbereiden op succes, met verhalen over Amerikaanse studenten die zwaar onder druk gezet worden, te veel hooi op hun vork moeten nemen, te veel tests moeten ondergaan en constant worden gedwongen om te presteren.

Meer hierover op www.racetonowhere.com

*Bij welke van de volgende situaties is er sprake van kinderarbeid? (15 minuten)

Werk in een groep van vier of vijf deelnemers en bespreek of de volgende situaties kinderarbeid zijn en waarom:

- Borden afwassen of je kamer opruimen terwijl het buiten mooi weer is.
- Babysitten of de auto wassen van een kennis voor vijf euro.
- Werken in het veld, fruit plukken de hele maand oktober.
- Werken in het veld gedurende de weekends.
- Na school werken in de winkel van je ouders.
- Spullen verkopen op straat.

Vervolgens presenteert elke groep zijn gezichtspunten aan de hele groep.

Het recht op bescherming tegen geweld – Activiteiten voor thema 2

SESSIE 1

1. Wat IK ZIE, DENK en VOEL (5 minuten)

Schrijf op drie bladen van de flipchart de volgende verklaringen:

Vraag voor elk van deze verklaringen aan de deelnemers de woorden/zinnen op te schrijven waaraan ze denken bij het woord 'geweld': wat ik zie wanneer ik 'geweld' hoor? Wat ik denk over geweld? Wat ik voel bij geweld?

[als het aantal deelnemers te groot is, kun je best post-its gebruiken zodat het overzichtelijk blijft]

2. Een beter begrip van geweld (7 minuten)

Deze oefening bestaat uit twee stappen.

Stap 1 – Vraag de deelnemers je te helpen om uit de lijst met woorden die tijdens de vorige oefening verzameld werden, die woorden te halen die binnen de volgende categorieën passen (je kan ze omcirkelen in een andere kleur of ze verplaatsen als je post-it's hebt gebruikt):

- vormen van of soorten geweld
- plaatsen of situaties waar geweld zich voordoet
- oorzaken van geweld
- gevolgen van geweld

Bied deelnemers de mogelijkheid nieuwe woorden toe te voegen aan elke categorie, om tot een zo goed mogelijke beschrijving te komen van wat geweld betekent.

Stap 2 – Vraag de deelnemers je te helpen de woorden te omcirkelen die verwijzen naar of van toepassing zijn op:

- mensen die slachtoffer zijn
- mensen die mogelijk gewelddadig optreden tegen kinderen en tieners

Besluit de oefening door de tieners te vragen of ze nog andere ideeën aan deze nieuwe lijsten willen toevoegen.

Zorg ervoor dat je de deelnemers ook aanmoedigt na te denken over de meer subtiele vormen van geweld.

3. De enquête 'Ik heb een mening' (7 minuten)

Het doel van deze oefening is deelnemers hun mening te laten uiten en hun standpunt te laten verdedigen met de nodige argumenten. Trek een lijn over het midden van de vloer (met krijt, plakband, een touw enz.). Plaats aan elke kant van de lijn een groot bord, een met daarop 'Ik ga akkoord' en een met 'Ik ga niet akkoord'. Vraag alle deelnemers naast de lijn te staan, kijkend naar jou. Dit is de zogenaamde 'neutrale zone'.

Lees een voor een de onderstaande zinnen voor en vraag de tieners om aan die kant van de lijn te gaan staan die het best overeenkomt met hun mening over elke stelling. Hoe verder ze van de lijn af gaan staan, hoe meer ze wel of niet akkoord gaan met de stelling.

Voer na elke zin een open gesprek over hun keuzes en geef hen voldoende tijd om hun standpunt te verdedigen. Vraag hen of ze, na het horen van de argumenten, een andere positie willen innemen.

De zinnen zijn:

- Wat er in een gezin gebeurt, blijft binnen dat gezin. Zelfs als het om geweld gaat.
- Negatieve 'stimulansen' zijn soms nodig.
- Een lichte tik kan soms noodzakelijk zijn, zeker als kinderen weigeren zich aan de grenzen te houden die hun ouders hebben bepaald.
- Geweld is normaal binnen een relatie en je partner vergeven is een teken van liefde.
- Als de mensen die horen tussen te komen bij geweld dan niet ingrijpen, is de gemelde situatie geen geval van geweld.
- Er zijn situaties waarin geweld nodig is.
- Er zijn situaties waarin geweld aanvaardbaar is.

4. Pesten (10 minuten)

Vorm 4 of 5 groepen. Geef elke groep een blad met daarop de volgende kenmerken:

- Het komt het vaakst voor tussen gelijken/peers.
- Het kan veel dingen omvatten, zoals iemand uitschelden, belachelijk maken of vernederen, iemand uitsluiten van een activiteit of spel of hem/haar negeren, en het kan ook tot fysiek geweld leiden, zoals slaan of trappen.
- Het gedrag wordt herhaaldelijk of systematisch gesteld en is langdurig, het gaat niet om een spontaan of geïsoleerd incident. Het is het berekend en doelbewust kwellen van een bepaald persoon, wat in extreme gevallen een jaar of zelfs langer kan duren. Hoewel het vaak voorkomt, gaat het hier niet om onschuldig gedrag. Het is onaangenaam, bedreigend en onaanvaardbaar.
- Het leidt tot een onevenwichtige machtsverhouding - de pester beschikt over alle macht, terwijl het slachtoffer zichzelf niet kan verdedigen of de agressie een halt toe kan roepen. Soms zijn pesters ook zelf het slachtoffer van andere pesters.
- De pester handelt meestal niet alleen. Er staan vaak mensen langs de zijlijn die getuige zijn van de pesterijen en ze aanmoedigen of niet ingrijpen wanneer ze het zien gebeuren. De 'beloning' voor de agressors is dat anderen hen stoer vinden en bang voor hen zijn.
- Sommige pesters doen het geniepig en negeren een gelijke of roddelen over hem/haar. Andere grijpen terug naar fysiek geweld.

Elke groep leest deze kenmerken en moet daarmee het volgende doen:

- Een naam geven aan het beschreven gedrag.
- Nadenken of ze het al zijn tegengekomen en in welke omstandigheden.

Elke groep stelt zijn conclusie voor en er volgt een open gesprek over de volgende thema's:

- Roemenië heeft geen specifieke benaming voor pesten. Is het belangrijk dat dit gedrag ook specifiek benoemd wordt? Waarom?
- Is pesten een specifieke vorm van geweld? Waarom?
- Gedragen mensen zich anders wanneer ze andere mensen online pesten? Zo ja, hoe en waarom?

5. Kan ik geweld voorkomen? (15 minuten)

Deze oefening bestaat uit drie stappen.

Stap 1 - Wat kan je naar geweld doen grijpen?

De deelnemers praten in paren over wat ertoe zou kunnen leiden dat ze geweld zouden gebruiken. Er wordt hen gevraagd die situaties op te schrijven.

Stap 2 - Wat zou je ertoe kunnen aanzetten geweld uit de weg te gaan of te voorkomen?

Voor de volgende stap moeten ze elk van deze situaties analyseren om manieren te zoeken om gewelddadig gedrag uit de weg te gaan. Ze schrijven ook hun eventuele oplossingen op.

Stap 3 - Over welke vaardigheden moeten we beschikken?

Lees voor de volgende stap een lijst met vaardigheden voor die nuttig kunnen zijn binnen de context van het voorkomen en bestrijden van geweld (raadpleeg de lijst op pagina 21). Vraag de tieners, na het voorlezen van de lijst, hun hand op te steken als ze die vaardigheid herkend hebben of erover gepraat hebben.

Ga na welke vaardigheden het vaakst aan bod kwamen in de gesprekken tussen de tieners, maar ook diegene die het minst besproken werden. Vraag de hele groep daarover na te denken en hun meningen erover te delen.

6. Het oplossen van conflicten (15 minuten)

De oefening bestaat uit twee delen en heeft tot doel de deelnemers te ondersteunen in hun zoektocht naar niet-gewelddadige manieren om interpersoonlijke conflicten op te lossen.

DEEL 1 – Rollenspel: twee deelnemers spelen een rollenspel waarin ze een conflict uit hun dagelijks leven nabootsen zonder tot een oplossing te komen (discussie tussen klasgenoten, plagen enz.).

DEEL 2 – De stappen om een conflict op te lossen:

- De behoeften identificeren:** Elke persoon die bij het conflict betrokken is, zegt wat zijn/haar behoeften zijn, zonder de andere met de vinger te wijzen of te beschuldigen.
- Het probleem omschrijven:** De groep kan helpen het probleem te beschrijven, door rekening te houden met de behoeften van de twee rollen en zonder een van hen met de vinger te wijzen. De personen die bij het conflict

betrokken zijn, moeten het eens zijn met de omschrijving van het probleem.

c) Brainstorming - mogelijke oplossingen: Iedereen binnen de groep kan een mogelijke oplossing voor dit probleem voorstellen. Ze moeten allemaal worden opgeschreven. Het doel van deze stap is zoveel mogelijk oplossingen te bedenken.

d) De oplossingen evalueren: Elke partij in het conflict overloopt de lijst met mogelijke oplossingen en legt uit welke voor hem/haar aanvaardbaar zouden zijn en welke niet.

e) Het eens worden over de beste oplossing: Zorg ervoor dat de beide partijen het eens worden en de inspanningen erkennen die ze hebben geleverd om tot een oplossing te komen.

Besluit de activiteit door het volgende te onderstrepen: onze reacties ten opzichte van elkaar als we van mening verschillen; het belang van het zoeken naar niet-gewelddadige oplossingen in plaats van anderen te beschuldigen en een conflict te veroorzaken; dat ieder van ons over de mogelijkheid beschikt om geweld te voorkomen.

7. Evaluatie – Het vliegtuig (2 minuten)

Vraag de deelnemers na te denken over een woord dat sessie 1 kan beschrijven – Hoe zou je deze sessie omschrijven? Kies maar een woord.

Vraag hen recht te staan.

Maak een papieren vliegtuig en werp het naar een tiener. Die moet er dan het woord op schrijven waaraan hij/zij dacht. Hij/zij werpt vervolgens het vliegtuig naar een andere tiener die het verst weg staat en gaat zitten. De volgende tiener doet hetzelfde. Ga hiermee door tot er niemand meer rechtstaat en alle gekozen woorden op het papieren vliegtuig staan.

SESSIE 2

1. Terugblik – Het flipchartverhaal (5 minuten)

Toon de flipchartpagina's die werden gebruikt tijdens de vorige sessie en vertel samen met de tieners het verhaal dat daarmee samenhangt:

- Waarover hebben we gepraat? Wat waren de belangrijkste ideeën?
- Welke activiteiten hebben we gedaan? Wat hebben we van deze activiteiten geleerd?

2. Statische rechten vs. veranderende wetten (20 minuten)

Verdeel de deelnemers over 4 groepen met ieder een situatieschets. Elke groep werkt rond een andere casus of situatieschets van een jongere :

- Situatieschets 1:

“Mijn vader sloeg mijn kleine broer. Toen ik hem probeerde te verdedigen, gaf mijn vader me ook enkele klappen. Mijn vader zegt dat ik ‘dom en saai’ ben. Dat is de manier waarop hij tegen me praat thuis. Soms haat ik mijn vader. Mijn moeder weet hoe hij me behandelt maar zij zegt dat ik naar hem moet luisteren omdat hij mijn vader is en hij weet wat het beste voor me is.”

■ Situatieschets 2:

“Ik word uitgescholden en soms zelfs geslagen als ik iets verkeerd doe of als mijn kamer niet is opgeruimd. Mijn oudere zus slaat me.”

■ Situatieschets 3:

“Ik word gepest door een klasgenoot die het gerucht heeft verspreid dat ik homo ben. Toen die geruchten uitgroeiden tot online chantagepraktijken, ging ik op zoek naar hulp. Dit meisje heeft in mijn naam een vals profiel aangemaakt en zette daar neppgesprekken op tussen mij en anderen. Ze dreigt ermee die links naar al onze klasgenoten te sturen.”

■ Situatieschets 4:

“Ik word gepest en bedreigd door mijn ex. Het begon een paar maanden geleden, vlak nadat we uit elkaar gingen. Er gaat geen week voorbij zonder dat ik een afschuwelijke sms krijg.”

Deze oefening bestaat uit twee stappen.

Eerst krijgt elke groep een blad of kaart met de tabel ‘Wat zegt de wet over de bescherming van kinderen tegen geweld?’ (zie pagina 20). Ze moeten uit de beschikbare informatie zien af te leiden of de situatie beschreven in de stelling verboden is in België, Italië, Roemenië, Spanje en het VK. (8 minuten)

Voor de volgende stap ontvangt elke groep een kaart met de VRK-artikels die verband houden met bescherming (zie pagina 17). Er wordt hen vervolgens gevraagd of de betreffende situatieschets verboden is door het VRK. (2 minuten)

Elke groep stelt zijn conclusies voor, waarbij ook melding wordt gemaakt van het volgende:

- Was het een moeilijke taak en zo ja, waarom, waarom niet?
- Wat is het verschil tussen het VRK en de wetgeving in de verschillende landen?

3. Veiligheidsplan (25 minuten)

De tieners werken samen verder in dezelfde groep en er wordt hen gevraagd een ‘veiligheidsplan’ op te stellen voor de situatie die ze kregen voorgelegd. Het veiligheidsplan moet naar het volgende verwijzen:

- Over welke rechten beschikt het kind in verband met de situatieschets die ze kregen?
- Welke emoties kan dit kind ervaren en hoe moet het met die gevoelens omgaan?
- Hoe moet het kind reageren als hij/zij opnieuw aan dezelfde geweldsituatie wordt onderworpen?
- Wie moet het kind om advies en steun vragen (mensen, deskundigen, instellingen)? Welk soort steun is er beschikbaar?
- Welke hindernissen komen ze mogelijk tegen in hun zoektocht naar hulp? Hoe kunnen ze deze obstakels overwinnen?

Elke groep schrijft zijn conclusies op een flipchartpagina die ze aan de anderen presenteert.

4. Conclusies – hulp zoeken (10 minuten)

Vat de input van de groepen samen en onderstreep daarbovenop het volgende:

- De eerste stap kan erin bestaan hulp te vragen aan een vertrouwenspersoon.
- In noodsituaties moet de politie worden verwittigd
- Geweld is een ingewikkelde kwestie die in veel gevallen de interventie vereist van meer dan een instelling. Door contact op te nemen met de ene instelling of dienst, moeten mogelijk ook andere instellingen gealarmeerd worden.
- Hou vol en geef niet op. Geef niet op als de persoon of de organisatie waarmee je contact opneemt, ongevoelig blijft voor de gewelddadige situatie die je rapporteert!
- De maatschappelijke diensten kunnen sociale en psychologische ondersteuning bieden en in ernstige gevallen ook voor opvang zorgen.
- In bepaalde geweldzaken moeten ook de gezondheidsdiensten worden ingeschakeld.
- Schoolbegeleiders en leraars spelen een belangrijke rol om kinderen door een moeilijke periode heen te helpen; daarnaast kunnen ze ook actief optreden om geweld op school tot een minimum te beperken.
- Ngo's en vrijwilligersorganisaties (liefdadigheid) kunnen worden geraadpleegd en bieden een uitstekende ondersteuning.
- De persoon die geweld gebruikt, kan ook hulp en een behandeling krijgen en niet enkel bestraft worden. Sommige kinderen blijven het geweld slikken omdat ze bang zijn dat hun agressor naar de gevangenis zal moeten.
- Er is een massa hulp en informatie online beschikbaar Bij online zoeken zijn hulplijn en hotline goede zoektermen. Veel van die hulplijnen en hotlines kunnen sinds enkele jaren ook bereikt worden via sms, e-mail of online gesprekdiensten.
- Hou, wanneer je contact opneemt met hulplijnen rekening met de volgende tips:
 - Ga na op welke tijdstippen ze bereikbaar zijn.
 - Ga na of je nog over voldoende telefoonkrediet beschikt en of je deze lijnen moet bellen vanaf bepaalde netwerken.
 - Kies de contactmethode die jou het beste past.

Wijs de deelnemers erop dat ze in de bijlagen bij hun handleiding een lijst kunnen vinden met relevante steunorganisaties en instellingen.

5. Tijd voor evaluatie – Wat ik DENK en VOEL (5 minuten)

De deelnemers krijgen post-its in twee verschillende kleuren waarop ze schrijven wat ze denken en voelen in verband met deze sessie. Verzamel de post-its en plak ze op twee verschillende wanden (een voor wat ze denken, een voor wat ze voelen). Probeer samen met de hele groep de post-its te ordenen, om zo te bepalen welke gedachten en gevoelens overheersen. Neem ook de tijd om gevoelens en gedachten die minder voorkwamen te bespreken.

SESSIE 3

1. Terugblik – Het flipchartverhaal (5 minuten)

Toon de flipchartpagina's die werden gebruikt tijdens de vorige sessie en vertel samen met de tieners het verhaal dat daarmee samenhangt:

- Waarover hebben we gepraat? Wat waren de belangrijkste ideeën?
- Welke activiteiten hebben we gedaan? Wat hebben we van deze activiteiten geleerd?

2. Huiselijk geweld – wetten en steun (25 minuten)

De tieners werken in 4 of 5 groepen.

De oefening bestaat uit twee stappen.

In de eerste 10 minuten wordt hen het volgende gevraagd:

- Schrijf een definitie voor 'huiselijk geweld' op
- Maak een lijst met de steun waarvan jullie denken dat die noodzakelijk is voor slachtoffers – Wat hebben de slachtoffers nodig? Waar moet de steun vandaan komen? Enz.
- Maak een lijst met de steun waarvan jullie denken dat die noodzakelijk is voor de dader – Wat zou de dader nodig kunnen hebben? Waar moet de steun vandaan komen? Enz.

Geef elke groep nadien de volgende tabellen:

'Wat zegt de wet over huiselijk geweld?' (zie pagina 20) en

'Welke ondersteuning kan er, in gevallen van huiselijk geweld, worden teruggevonden in de wetgeving' (zie pagina 24).

Vraag hen deze te bekijken en te bepalen met welke wetgeving van de vijf landen hun lijsten het meest en het minst overeenstemmen. Geef hen 7 minuten om tot een besluit te komen.

Start een open gesprek over het volgende:

- Heeft huiselijk geweld enkel te maken met geslacht? Is er een groep die het vanuit dit perspectief beschreven heeft? Moet de focus op vrouwen liggen, zoals in de Spaanse wetgeving? Waarom denk je dat Spanje de nadruk op vrouwen heeft gelegd?
- Is er een vorm van steun die de tieners als belangrijker beschouwen?
- Bekijk het 'recht om vragen te stellen' (VK) en onderzoek het evenwicht tussen de twee rechten – het recht op bescherming en het recht op privacy. Waarom denken jullie dat een dergelijke maatregel werd genomen?

3. Forumtheater (25 minuten)

Vraag vrijwilligers de volgende rollen te spelen: een moeder, een vader, een tiener. Ze krijgen de volgende verklaring van de tiener te horen: *“Mijn vader was ooit ook een jongen, zoals ik. Hij zag hoe mijn grootvader mijn grootmoeder sloeg en haar allerlei verwensingen naar het hoofd slingerde. Mijn vader deed hetzelfde met mijn moeder. Maar het stopt bij mij!”*.

Vraag hen om, in lijn met de situatie zoals beschreven in de verklaring, een avond thuis uit te beelden.

Licht de tieners in over de regels van het forumtheater:

- Iedereen kan het toneel stilleggen om een andere actie voor te stellen voor de personages
- De oorspronkelijke spelers kunnen eruit stappen en iemand anders vragen over te nemen
- Iedereen kan mee in het spel stappen door zichzelf toe te voegen als nieuw personage of door de oorspronkelijke rollen over te nemen wanneer hen daarom wordt gevraagd en als ze dat zelf ook willen
- Om het spel stil te leggen, moeten ze ‘freeze’ roepen
- Als het publiek sommige acties als onrealistisch beschouwt, kunnen ze ‘magic’ roepen en moeten de personages hun acties overeenkomstig aanpassen.

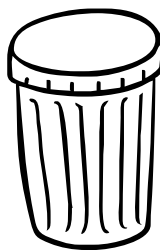
Als het spel 10 minuten bezig is, vraag je de tieners om af te ronden en geef je hen nog 2 minuten om dat te doen.

Start een gesprek over:

- Hoe voelden ze zich als toeschouwer, acteur of wanneer ze suggesties gaven aan de personages?
- Hoe nuttig was de kennis die ze vergaard hebben in de vorige oefeningen/sessies?
- Was er iets dat ze nog aan het spel hadden willen toevoegen maar er niet in kregen?

4. Tijd voor evaluatie (5 minuten)

Teken een rugzak en een vuilbak op bord.

De rugzak staat voor wat de tieners geleerd hebben en met zich meedragen na de sessies over bescherming tegen geweld (dat kunnen dingen zijn die verband houden met de sessie, maar ook betreffende vaardigheden, kennis of attitudes). De vuilnisbak staat voor wat ze achter willen laten (dat kunnen dingen zijn die verband houden met de sessie, maar ook zaken betreffende hun eigen vooroordelen, overtuigingen of houdingen). Elke tiener ontvangt twee post-its (bij voorkeur in verschillende kleuren) – een daarvan om op te schrijven wat ze willen meenemen in hun rugzak en een om op te schrijven wat ze willen wegwerpen in de vuilbak. Vraag hen vervolgens de post-its op het bord te klevens. Maak als alle post-its ingezameld zijn, de tieners duidelijk dat ze hun opmerkingen kunnen delen met de hele groep als ze dat willen.

Extra suggesties

Bewustmakingsspots:

- Violence breeds violence (geweld leidt tot geweld), Save the Children Romania (45"). Zie vimeo.com/7344771
- Julie's story (het verhaal van Julie), Safer Internet (2'45"). Zie youtu.be/mbO8eUzm6Mk
- Cyberbullying: there is a way out! (cyberpesten: er is een uitweg!) (2'25"). See youtu.be/dkG00Czb4ho

Is het geweld?

Kies verschillende scènes uit films en bekijk ze samen met het team. Vraag hen na elke scène of ze de getoonde scène als een geweldsituatie beschouwd.

De loopwedstrijd

Verdeel de tieners in 2 groepen: een groep met trainers en een groep met lopers die zullen deelnemen aan een wedstrijd. Vraag hen duo's te vormen bestaande uit een loper en een trainer (bij een oneven aantal deelnemers zal een van hen optreden als scheidsrechter). Leg het startpunt en de eindmeet vast.

Neem de lopers apart en zeg hen dat ze naar het advies van hun trainer moeten luisteren en:

- Twee stappen naar voor moeten zetten wanneer hun trainer hen positief stimuleert.
- Een stap naar voor moeten zetten wanneer hun trainer neutrale commentaren gebruikt.
- Twee stappen naar achter moeten zetten wanneer hun trainer een negatieve aanpak hanteert.
- Moeten blijven staan als hun trainer niks zegt.

Leg daarnaast aan de trainers uit dat hun taak erin bestaat hun loper richtlijnen te geven, zodat hun atleet de wedstrijd kan winnen.

Herhaal de loopoefening verschillende keren zodat de deelnemers ze voldoende begrijpen en volgens de regels spelen.

Als de wedstrijd voorbij is, vraag je de deelnemers na te denken over het belang van communicatie en over hoe ze zich voelden wanneer een positieve of negatieve aanpak werd gebruikt. Vraag hen ook na te denken over het verband met de preventie van geweld.

Wie ben ik en waar kan ik terecht?

Schrijf elk van de volgende woorden/zinnen op 5 blaadjes papier:

- ouders
- schoolbegeleider
- dokter
- maatschappelijk werker
- maatschappelijke diensten

- politie
- hulplijn
- behandelingsprogramma voor pesters of daders
- ngo of jeugdwerk of vrijwilligerswerk

Leg de blaadjes papier op een tafel.

Verdeel de deelnemers over 5 groepen. Elke groep krijgt een van de volgende situaties voorgelegd:

- a) cyberpesten
- b) lijfstraffen
- c) vernedering door de partner
- d) pedofilie
- e) discriminatie

In de eerste fase van de oefening mag niemand met de leden van de andere groepen praten.

Er wordt aan de groepen gevraagd om na te denken over wie steun kan bieden aan een kind dat te maken krijgt met de situatie waar zij naar kijken. Elke groep komt om beurten naar de tafel en mag hoogstens 3 blaadjes papier kiezen, waarbij ze de tussenkomst bespreken die zij noodzakelijk achten in de situatie die zij voor zich liggen hebben. Er wordt hen vervolgens gevraagd de geselecteerde blaadjes in een envelop te stoppen.

In de volgende fase van de oefening wisselen de groepen van enveloppen en worden ze ingelicht over de vijf mogelijke situaties. Ze moeten aan de hand van de blaadjes zien te achterhalen welke situatie aan hen werd gegeven door de andere groep.

[Variaties: op de blaadjes papier kunnen ook de correcte namen van enkele nationale instellingen genoteerd worden]

Het museum van kinderrechten

Het zijn de tieners zelf die het museum oprichten en erin fungeren als standbeelden/tentoongestelde stukken.

Vorm 4 of 5 groepen. Geef elke groep de opdracht een geweldsituatie uit te beelden, zoals: een groep tieners die een andere tiener op straat lastigvallen, een tiener die gepest wordt door schoolgenoten of een gelijkaardige situatie.

Begin bij de eerste groep. Geef ze een paar minuten om zich voor te bereiden vermits ze de situatie zo goed mogelijk moeten uitbeelden. Aan de andere groepen wordt gevraagd te achterhalen wat die situatie juist is. Als ze het juiste antwoord kennen, wordt hen gevraagd suggesties te doen over hoe ze de voorstelling zouden veranderen zodat die overeenkomt met de rechten van het kind.

Ga verder met de overblijvende groepen

Als de deelnemers alle tentoonstellingen in het museum van kinderrechten hebben bezocht, breng je een gesprek op gang over hoe tieners betrokken kunnen worden om situaties waarin kinderrechten geschonden worden, te veranderen.

De 'rots en water'-demonstratievideo

Deze video kan als inspiratie dienen voor facilitators die een fysieke oefening en gesprekken willen gebruiken om kinderen en jongeren hun sociale vaardigheden verder te laten ontwikkelen, hun onderlinge samenwerking aan te moedigen en hun zelfvertrouwen op te krikken. Het 'rots en water'-programma werd ontwikkeld door de Nederlandse opvoedingsdeskundige Freerk Ykema en behandelt problemen als agressie en peer pressure: youtu.be/9dWH_Pz-blo (48')

Mentoringprogramma's

Een mentoringprogramma kan in verschillende omgevingen worden uitgewerkt (school, gemeenschap, beschermingscentra enz.) en is bedoeld om kinderen en jongeren te leren voor zichzelf op te komen en elkaar te helpen om verschillende problemen te overwinnen. Het ondersteunt jonge vrijwilligers die optreden als 'buddy's' voor hun peers (jongeren van dezelfde leeftijd). Zo kunnen zij hun peers bijvoorbeeld helpen hun schoolresultaten te verbeteren, zich voor te bereiden op belangrijke levensgebeurtenissen (zoals het verlaten van een beschermend centrum) of over persoonlijke problemen te praten (zoals pesten of verwaarlozing).

Dergelijke mentoringprogramma's vereisen absoluut de supervisie en de ondersteuning van volwassen deskundigen (leraars, maatschappelijk werkers, schoolbegeleiders enz.).

Je vindt dit soort programma's terug onder verschillende namen zoals 'Grote broer, grote zus' - of 'Buddy'-projecten.

In aanraking met wetgeving en gerecht – Activiteiten voor thema 3

SESSIE 1

1. Een hoorzitting in hoger beroep (1,5 u)

(Tijdens deze sessie moet de coach een actievere rol vervullen omdat het onderwerp complex is. De coach moet goed vertrouwd zijn met de informatie; deze activiteit vraagt een zeker maturiteit van deelnemers; neem een pauze tussendoor)

Scenario:

De familie van de 15-jarige Shakeelah is in beroep gegaan tegen de uitsluiting van hun dochter van school omdat ze weigerde aan de nieuwe uniformregels van de school te voldoen.

De opeenvolgende gebeurtenissen:

- In januari krijgt de school een inspectie waaruit blijkt dat de “school tekortschiet” en er “ernstige problemen” zijn. De inspectie kaart daarbij problemen aan zoals het erg lage aanwezigheidscijfer, de zwakke schoolresultaten en het slechte gedrag van de studenten. Als gevolg daarvan wordt een nieuwe schooldirecteur aangesteld.
- Die nieuwe directeur verklaart dat hij de harde aanpak van fout gedrag als prioriteit beschouwt en de leerlingen opnieuw trots wil maken op hun school: “We willen dat onze leerlingen het gevoel hebben dat ze op een goede school zitten en om dat gevoel te versterken zullen we binnenkort een schooluniform invoeren”.
- Na stemming over het nieuwe beleid betreffende het schooluniform, wordt het door de ouders aanvaard. 200 ouders stemden voor, 100 stemden tegen en 50 zegden dat ze niet helemaal overtuigd waren. De overblijvende 430 ouders antwoordden niet op de bevraging.
- In juni ontvangen alle ouders een brief waarin ze worden ingelicht over de invoering van het nieuwe schooluniform bij het begin van het nieuwe schooljaar in september.
- Op 5 september schrijft een van de leraars in een interne memo dat Shakeelah de vorige dag op school is aangekomen met een hidjab (een islamitische hoofddoek) net zoals zij en andere moslimstudentes dat ook het jaar voordien deden. “Ze was nu de enige studente in mijn klas en, voor zover ik weet, in de hele school”. De leraar merkt op dat de hidjab in hetzelfde standaardgrijs was als het nieuwe schooluniform en dat de schoolbadge erop vastgepind zat.
- Op 6 september schrijft de leraar een brief aan Shakeelahs ouders waarin ze hen herinnert aan het beleid betreffende het nieuwe schooluniform en waarin ze onderstreept dat “hoewel de hidjab onder het vorige beleid betreffende het schooluniform toegestaan was, hij nu niet langer wordt beschouwd als deel van het officiële schooluniform”. De leraar vraagt de ouders ervoor te zorgen dat hun kind voortaan in het nieuwe uniform naar school gaat, want dat ze anders weer naar huis zal worden gestuurd.
- Op 7 september stuurt Shakeelahs broer, in naam van haar familie, een brief naar de leraar waarin hij vraagt dat de school de schorsing opheft en Shakeelah weer tot de lessen toelaat. In de brief benadrukt hij dat de hidjab een belangrijke uitdrukking is van hun geloof en dat het een belediging van hun geloof zou zijn als Shakeelah de hidjab niet zou dragen en dat het in dat geval ook een schande zou zijn voor haar. Hij herinnert de leraar er ook aan dat Shakeelah “een respectvol, hard werkend meisje is dat zich goed gedraagt en nog nooit problemen heeft veroorzaakt op school”.

- Op 14 september ontvangt Shakeelahs familie een antwoord op hun beroep tegen haar tijdelijke schorsing van school. Het schoolbestuur verklaart dat het de zaak nauwkeurig heeft bekeken en de diepte en oprechtheid van Shakeelahs geloof en dat van haar familie en het belang van een traditionele klederdracht erkent. Het schoolbestuur vindt echter dat door alle leerlingen, ongeacht hun geloof of etnische afkomst, te verzoeken hetzelfde uniform te dragen, het individuele recht om het eigen geloof en de eigen overtuigingen te handhaven en uit te dragen, niet op significante of belangrijke wijze wordt geschonden. Bijgevolg besluit het schoolbestuur het beroep te verwerpen en bevestigt het opnieuw dat het meisje moet voldoen aan het beleid betreffende het schooluniform. Zo niet, blijft de schorsing van kracht.
- De familie gaat in hoger beroep tegen de beslissing van het schoolbestuur en er wordt een hoorzitting georganiseerd door een comité van de plaatselijke onderwijsinstellingen die weldra zal plaatsvinden.

Meer achtergrondinformatie:

Volgens het beleid betreffende het schooluniform moet het uniform van een meisje bestaan uit een wit hemd en schooldas, een blauwe trui, een blauwe blazer met het schoollogo, een effen grijze plooirok op knielengte, effen zwarte, grijze of huidkleurige panty's en zwarte praktische schoolschoenen. Hoofddoeken worden toegestaan als ze zwart of donkerblauw zijn.

De schoolbestuurders uitten ook de volgende ongerustheid wanneer Shakeelah de toestemming zou krijgen een hidjab te dragen:

- Het zou druk leggen op andere meisjes om gelijkaardige kledij te dragen terwijl ze dat misschien niet zouden willen
- Het zou het moeilijk maken om het dragen van andere items die niet tot het uniform behoren, zoals religieus getinte juwelen, door andere studenten te voorkomen
- Het zou er mogelijk toe leiden dat Shakeelah 'gepest' wordt
- Het zou mogelijk tot gezondheids- en veiligheidsproblemen leiden binnen bepaalde gebieden van de school zoals de laboratoria

Er zijn verschillende artikels van het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind die verwijzen naar het recht van het kind op godsdienstvrijheid en het recht van het kind op onderwijs:

- **Over artikel 14 van het VRK:**

Kinderen hebben het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, zolang ze de rechten en vrijheden van anderen mensen eerbiedigen en geen bedreiging vormen voor de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden. Ouders moeten hun kinderen leiden in de uitoefening van hun rechten. Als kinderen ouder worden en in staat zijn hun eigen mening te vormen, kunnen sommige zich mogelijk vragen stellen bij bepaalde religieuze praktijken of culturele tradities.

- **Over artikels 28 en 29 van het VRK:**

Alle kinderen hebben het recht op basisonderwijs, dat gratis beschikbaar moet zijn. Het onderwijs aan het kind moet gericht zijn op de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind. Het moet tevens gericht zijn op het bevorderen van respect voor de grondrechten van een mens en hun eigen en andere culturen. Het onderwijs moet daarnaast ook gericht zijn op het bijbrengen van eerbied van het kind voor zijn/haar ouders en hun culturele waarden.

De Staten moeten maatregelen nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen. Scholen moeten zonder gebruik van geweld geleid worden opdat kinderen het onderwijs optimaal kunnen benutten. De discipline op school moet gehandhaafd worden op een wijze die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt.

De hoorzitting van het comité, samengesteld uit afgevaardigden van de plaatselijke onderwijsinstellingen, zal als volgt verlopen:

- De familie stelt haar verzoek voor en haar redenen voor het beroep (3 minuten)
- Afgevaardigden van de school zullen de beslissing van de school toelichten/verdedigen (3 minuten)
- De leden van het comité zullen zowel aan Shakeelahs familie als aan de afgevaardigden van de school vragen stellen om de argumenten van beide partijen beter te begrijpen (3 minuten)
- Pauze voor een bespreking binnen de groepen om de antwoorden voor te bereiden (3 minuten)
- De school antwoordt (3 minuten)
- De familie antwoordt (3 minuten)
- Pauze waarin de leden van het comité tot een overeenkomst moeten zien te komen (3 minuten)
- Het comité kondigt zijn beslissing aan en licht die beslissing toe (3 minuten)

Verdeel de deelnemers in 3 groepen en geef elke groep een blad papier waarop het bovenstaande scenario beschreven staat. De groepen krijgen 15 minuten de tijd om de informatie die in het scenario staat te analyseren en zich voor te bereiden op de hoorzitting. De hoorzitting zelf mag niet langer dan 25 minuten duren.

De groepen zijn:

Groep 1: Shakeelahs familie

Groep 2: de afgevaardigden van de school

Groep 3: de leden van het comité (zorg ervoor dat deze groep een even aantal deelnemers telt omdat elk lid zijn/haar stem moet uitbrengen).

Het comité moet nadenken over wat de leden ervan willen weten en bijgevolg welke vragen ze willen stellen om informatie te vergaren en tot een juiste beslissing te komen.

2. Open gesprek en evaluatie (20 minuten)

- Wat vond je ervan om tot je groep te behoren?
- Wat vond je er moeilijk of uitdagend aan? Hoe heb je deze uitdagingen/moeilijkheden als groep overwonnen?
- Is er iemand die liever bij een andere groep had gezeten? Wie en waarom?
- Over welke vaardigheden moet iemand in jouw rol beschikken?
- Wat leert deze oefening ons over kinderrechten?
- Denk even na over de plaatselijke onderwijsinstellingen in jouw land. Hoe wordt deze instelling genoemd?
- Stel dat ofwel de familie van de tiener ofwel de school niet tevreden zijn met de beslissing die het comité van de plaatselijke onderwijsinstellingen neemt. Kunnen ze nog in beroep gaan tegen deze beslissing op een hoger niveau? Bij welke instellingen dan?
- Kan je je nog andere situaties voorstellen waarbij tieners en/of hun families de autoriteiten moeten inschakelen om ervoor te zorgen dat kinderrechten gerespecteerd of afgedwongen worden? Kan je enkele voorbeelden van zo'n autoriteiten/instellingen geven in jouw land?

SESSIE 2

1. Publieke ruimte – open gesprek (10 minuten)

Begin de sessie met een open gesprek over:

- Wat versta jij onder 'publieke ruimte'?
- Welke regels moeten er worden nageleefd? Wie stelt deze regels op? Wie zorgt ervoor dat ze nageleefd worden?
- Wat als iemand een concert of een sportevenement bijwoont? Welke regels gelden er dan en wie stelt ze op? Wie zorgt ervoor dat ze nageleefd worden?

2. Publieke ruimte – de volksraadpleging (20 minuten)

Verdeel de tieners over 4 groepen en stel hen het volgende scenario voor:

Het park op de foto werd aangelegd door de gemeente op vraag van de plaatselijke bewoners. Sinds de aanleg ervan wordt het park gebruikt door mensen van alle leeftijden uit de buurt – gezinnen met kleine kinderen, hondeneigenaars, oudere mensen, kinderen, tieners en jongvolwassenen.

Sinds kort zijn er klachten over het slechte gedrag van sommige mensen in het park.

De gemeente maakt de intentie bekend om de regels betreffende publieke ruimtes te wijzigen, waaronder ook die in de parken, en brengt alle belanghebbenden ervan op de hoogte dat daaromtrent verschillende openbare raadplegingen zullen worden georganiseerd.

Geef de groepen verschillende rollen en opdrachten:

Groep 1: Samen met je vrienden hang je 's avonds al eens graag rond in het park.

Opdracht:

- A. Over welke klachten zou het in de bovenstaande tekst gaan? Maak er een lijst van.
- B. Samen met je vrienden wil je graag deelnemen aan de openbare raadpleging omdat ook jullie enkele suggesties hebben. Welke regels willen jullie opgelegd zien in parken?

Groep 2: Je maakt deel uit van een vereniging met plaatselijke bewoners en je wil deelnemen aan de openbare raadpleging.

Opdracht:

- A. Over welke klachten zou het in de bovenstaande tekst gaan? Maak er een lijst van.
- B. Welke regels willen jullie opgelegd zien in parken?

Groep 3: Je vertegenwoordigt de gemeente.

Opdracht:

A. Over welke klachten zou het in de bovenstaande tekst gaan? Maak er een lijst van.

B. Welke regels vind jij dat er moeten gelden in parken, gezien de belangrijke rol die de gemeente speelt voor het in stand houden van het park.

Groep 4:

Scenario: Je werkt bij de politie.

Opdracht:

A. Over welke klachten zou het in de bovenstaande tekst gaan? Maak er een lijst van.

B. Welke regels vind jij dat er moeten gelden in parken, gezien de belangrijke rol die de politie speelt voor de handhaving van de openbare orde.

Geef de groep 10 minuten om hun opdrachten voor te bereiden. Als ze daarmee klaar zijn, moeten ze hun werk voorstellen aan de rest van de deelnemers.

Nadien volgt een analyse door de hele groep:

- Waren er regels die door alle groepen vermeld werden?
- Hoe kan je de gemeenschappelijke standpunten over de regels verklaren?
- Hoe verklaar je de meningsverschillen?
- Wat leert deze oefening ons over de regels/wetten die gelden in een openbare ruimte?
- Wat moeten deze regels/wetten weerspiegelen?
- Wat horen deze regels/wetten te weerspiegelen?

3. Trip naar de zon (15 minuten)

Verdeel de deelnemers in 4 of 5 groepen en leg hen het volgende scenario voor:

Samen met een groepje vrienden krijg je de mogelijkheid om je zomervakantie in een ander land door te brengen. Er wordt je gevraagd uit vier vreemde landen te kiezen. Om een keuze te kunnen maken, zou je graag wat meer weten over de wetten in deze vier landen.

Je krijgt ter info een tabel met wetten. Onthoud dat deze tabel naar vijf landen verwijst en één daarvan dat van jou is.

Je hebt 10 minuten de tijd om deze wetten samen met jouw vrienden te bespreken.

A. Beslis in welk vreemd land je je zomervakantie wil doorbrengen.

B. Kan je erachter komen welk van de 5 landen dat van jou is?

Na 10 minuten stelt elke groep zijn vragen voor en wordt een open gesprek aangevat:

- Was het moeilijk om erachter te komen welk land het jouwe was?
- Hoe moeilijk was het voor jou om een vreemd land te kiezen waarin je je zomervakantie wil doorbrengen? Wat heeft je beslissing beïnvloed?
- Helpt het je te weten welke wetten gelden in een vreemd land dat je bezoekt?

De volgende tabel wordt overhandigd aan elke groep.

In aanraking komen met de politie of andere ordehandhavingsinstanties	in
Enkel de ordehandhavingdiensten, politie, rijkswacht of plaatselijke politie (zijnde een afdeling binnen de plaatselijke/gemeentelijke autoriteiten), hebben het recht iemand om zijn identiteitskaart te vragen, ongeacht of zich een strafbaar feit heeft voorgedaan. Tieners moeten bv. net als elke andere persoon, hun identiteitskaart geven als daarom wordt gevraagd. Als ze dat weigeren of hun identiteitskaart niet op zak hebben, kunnen de ordehandhavingdiensten hen voor identificatiedoeleinden meenemen naar het dichtstbijzijnde politiekantoor. Andere agenten die mogelijk over de bevoegdheid beschikken om met bepaalde categorieën kleinere strafbare feiten om te gaan, zoals zwartrijden met de bus, moeten bijstand vragen aan de ordehandhavingdiensten om iemand te identificeren die zijn/haar identiteitskaart niet wil of kan voorleggen.	Land 1
Als een politieagent daarom vraagt, moet je je naam en adres geven en je identiteit kunnen aantonen. De politie heeft het recht je te fouilleren als ze gegronde redenen heeft om te vermoeden dat je wapens of drugs op zak hebt.	Land 2
Alleen de politie kan boetes uitreiken aan kinderen. Lichte vergrijpen worden buiten de rechtbank behandeld. De politie mag iedereen, ook kinderen en tieners, 'tegenhouden en bevragen' en 'tegenhouden en fouilleren'. Als je wordt tegengehouden door de politie, moet je je naam en adres geven als daarom wordt gevraagd. De politie kan overgaan tot een ondervraging, maar de persoon heeft het recht daar niet op te antwoorden. De politie kan iemand 'tegenhouden en fouilleren' als ze 'redelijke vermoedens' heeft dat hij/zij illegale drugs, gestolen goederen, wapens of iets anders op zak heeft dat kan worden gebruikt om een misdrijf te plegen. Alvorens over te gaan tot een fouillering, moeten de politieagenten hun namen en het politiestation waar ze werken opgeven alsook de redenen voor de fouillering. De politie mag een persoon ook vragen zijn/haar kleren uit te trekken. In het openbaar mag dat enkel worden gevraagd voor een jas, vest of handschoenen. Voor het uittrekken van andere kledij of een kledingstuk dat de persoon om religieuze redenen draagt, zoals een sluier of tulband, moet de politieagent die daarom vraagt van hetzelfde geslacht zijn en moet hij/zij de persoon in kwestie meenemen naar een niet-openbare plaats.	Land 3
Je bent verplicht je identiteitskaart te tonen als de politie daarom vraagt (je krijgt je identiteitskaart op 12 jaar en moet ze altijd op zak hebben). De politie kan daar enkel om vragen als ze vermoedt dat je iets te maken hebt met een strafbaar feit. Naast de politie hebben ook de gemeentelijke autoriteiten het recht boetes uit te vaardigen voor 'overlast' of 'kleine vergrijpen'. De gemeentelijke autoriteiten beschikken over de mogelijkheid om direct in te grijpen bij zaken die de openbare ruimte aanbelangen, zoals gevallen van vandalisme, sluijkstorten (of afval achterlaten) of geluidhinder 's nachts. In dat geval riskeren tieners een gemeentelijke administratieve sanctie, bekend als 'GAS-boete'. De regels betreffende die GAS-boetes verschillen van gemeente tot gemeente.	Land 4
Vanaf 14 jaar is een identiteitskaart verplicht. Vanaf deze leeftijd moeten tieners dus ook hun identiteitskaart tonen als de politie hen daarom vraagt. De politie kan alleen om een ID vragen als er redenen zijn om aan te nemen dat de persoon in kwestie betrokken is bij een strafbaar feit. Politieagenten moeten hun politiebadege of -kaart tonen.	Land 5

De volgorde van de landen in de bovenstaande tabel is:

1. Roemenië, 2. Italië, 3. Engeland en Wales, 4. België, 5. Spanje

4. Tijd voor evaluatie (5 minuten)

Bereid twee grote enveloppen voor - teken op de ene een lachend gezicht en op de andere een droevig gezicht.

Vraag de deelnemers om op een stukje papier te schrijven wat ze leuk vonden aan deze sessie en op een ander stukje papier wat ze niet interessant vonden. Gebruik de twee enveloppen om, van zodra ze daarmee klaar zijn, hun meningen in te zamelen.

SESSIE 3

Tijdens deze sessie moet de coach een actievare rol vervullen omdat het onderwerp complex is. De coach moet goed vertrouwd zijn met de informatie uit hoofdstuk 3, pagina's 25-35.

1. Inleidend gesprek – kinderen / jongeren en de rechtbank (5 minuten)

Kunnen kinderen en tieners voor de rechtbank belanden? Wanneer?

Ondersteunende vragen:

- Wat gebeurt er als een kind/jongere de wet overtreedt?
- Wat gebeurt er als een kind/jongere het slachtoffer is van een strafbaar feit?
- Wat als een kind/jongere getuige is van een strafbaar feit?
- Wat als een kind/jongere naar de rechtbank stapt als zijn/haar ouders het niet eens raken over belangrijke beslissingen betreffende hun kind?

Leg aan de deelnemers uit dat ze nog meer te weten zullen komen over deze onderwerpen maar dat je eerst opstart met kinderen/jongeren die de wet overtreden.

2. Open gesprek – Oordeelkundigheid of 'onderscheidingsvermogen' (5 minuten)

[Belangrijke opmerking aan de coach: zorg ervoor dat je tijdens deze oefening geen leeftijdsriteria vermeldt; het is evenwel geen probleem als de deelnemers dat doen]

- Wanneer kunnen jongeren worden aangeklaagd voor een strafbaar feit?

Leg de deelnemers uit dat een kind/jongere die de wet overtreedt in elk land aangeklaagd zal worden voor dat strafbaar feit op voorwaarde dat hij/zij rijp genoeg wordt bevonden om aansprakelijk te worden gesteld voor een strafbaar feit.

- Wat betekent 'rijp genoeg om aansprakelijk te worden gesteld voor een strafbaar feit'?
- Hoe kunnen we weten dat een kind rijp genoeg is? Hoe kunnen we die rijpheid (maturiteit) meten?

3. Kort debat – Leeftijd en oordeelkundigheid of 'onderscheidingsvermogen' (15 minuten)

Verdeel de deelnemers over debatgroepen met 4 of 6 mensen.

Elke debatgroep bestaat uit een 'voor'-team en een 'tegen'-team.

Vertel hen dat je hen een stelling zal voorleggen, waarbij het 'voor'-team die stelling met argumenten moet ondersteunen, terwijl het 'tegen'-team net argumenten tegen de stelling moet bedenken.

Ze hebben 5 minuten om met elkaar in de debat te gaan.

De stelling is:

“Leeftijd is een goede indicator om de rijpheid (maturiteit) van een kind vast te stellen en moet worden gebruikt om te bepalen of een kind aansprakelijk kan worden gesteld voor een strafbaar feit”.

Leg het debat na 10 minuten stil en stel samen met de tieners een lijst met pro's en contra's op.

Vraag de tieners hun vorige rol (als leden van het 'voor'- of 'tegen'-team) te vergeten. Lees de stelling opnieuw en vraag diegenen die voor de stelling zijn hun handen op te steken; tel vervolgens de handen. Vraag daarna de tegenstanders om hun handen op te steken en tel die ook.

Vraag tot slot of er iemand noch voor, noch tegen is.

4. Open gesprek – De minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid (5 minuten)

[Belangrijke opmerking voor de coach: zorg ervoor dat je tijdens deze oefening niet zegt welke minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid er geldt in elke van deze 5 landen, zelfs als de deelnemers je daarom vragen]

Leg de tieners uit dat elk land een minimumleeftijd heeft ingesteld. Daaronder wordt een kind als onvoldoende rijp (matuur) geacht om aansprakelijk te worden gesteld voor een strafbaar feit. Boven deze leeftijd wordt een kind als strafrechtelijk aansprakelijk beschouwd.

Minderjarige overtreders onder de minimumleeftijd voor aansprakelijkheid worden niet aansprakelijk gesteld voor het strafbare feit, maar kunnen wel worden opgenomen in een sociaal of opvoedkundig programma om te voorkomen dat ze nieuwe strafbare feiten zouden plegen.

Laat ons eens bekijken wat er gebeurt wanneer kinderen boven de minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid de wet overtreden.

- Worden kinderen en tieners die de wet overtreden gestraft?
- Maakt het een verschil als ze zich er niet van bewust waren dat datgene wat ze deden strafbaar was?
- Wat gebeurt er als ze schuldig worden bevonden? Welke straf riskeren ze volgens jou? Zijn deze straffen dezelfde als die voor volwassenen?

Leg de deelnemers uit dat hoe jonger de minderjarige overtreder is, hoe minder streng de straffen zullen zijn.

5. Mijn positie? – De minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid (20 minuten)

Stap 1: Alle deelnemers wordt gevraagd te raden wat de minimumleeftijd is voor strafrechtelijke aansprakelijkheid in hun land en dit op een stukje papier of op een post-it te schrijven.

Stap 2: Als iedereen zijn schatting heeft opgeschreven, wordt gevraagd dit te tonen aan de anderen en groepen te maken op basis van de leeftijd die werd opgeschreven (iedereen die 9 jaar opschreef vormt bv. een kleine groep, iedereen die 11 jaar opschreef vormt een kleine groep enz.).

Stap 3: Organiseer de groepen in stijgende volgorde (bv. de groep die 10 zei na de groep die 9 zei). Vraag hen zich in te beelden hoe het voelt om die leeftijd hebben.

Als je de activiteit organiseert in een lokaal, kun je stappen twee en drie vervangen door de kinderen te vragen op te staan wanneer de leeftijd wordt vermeld.

Voor de volgende stappen heb je de informatie nodig uit de tabel 'Op welke leeftijd kan IK WORDEN AANGEKLAAGD VOOR EEN STRAFBAAR FEIT en hoe word ik dan gestraft?' (zie pagina 28).

Stap 4: Start met je land. Geef door middel van een koord de leeftijdsgrenzen aan, met name de minimale strafrechtelijke aansprakelijkheid. Geef aan dat zij die aan één kant van de koord staan nog niet strafrechtelijk aansprakelijk zijn terwijl de anderen dat wel zijn. Vermeld ook welke sancties ze kunnen krijgen.

Stap 5: Vertel de deelnemers dat ze 'geteleporteerd' zullen worden naar een ander land. Controleer in de tabel de situatie in een van de vier andere landen en verplaats de koord overeenkomstig. Vraag de deelnemers aan welk land ze denken. Geef hen het juiste antwoord.

Herhaal deze stap tot je alle leeftijdsgrenzen in de vier landen hebt gegeven.

Als ze graag meer willen weten over de sancties die ze kunnen krijgen in de verschillende landen, vermeld dan kort enkele punten uit de tabel.

Stap 6: Open gesprek

- Sommigen onder jullie zijn van een plek naar een andere plek verhuisd zonder te bewegen, dus zonder de leeftijd te wijzigen die jullie vertegenwoordigen. Jullie zijn gereisd van de ene kant van de koord naar de andere. Hoe voelde dat? Hoe voelde dat in verhouding tot de anderen die niet bewogen?
- Sommigen bleven aan dezelfde kant van de draad. Hoe voelde dat? Wat voel je over de anderen die bewogen?
- Wat heb je geleerd uit deze oefening?

6. Evaluatie (2 minuten)

Vraag de deelnemers na te denken over een woord dat sessie 3 kan beschrijven – Hoe zou je deze sessie omschrijven? Kies maar een woord.

Vraag hen recht te staan.

Maak een papieren vliegtuig en werp het naar een tiener. Die moet er dan het woord op schrijven waaraan hij dacht. Hij/zij werpt vervolgens het vliegtuig naar een andere tiener die het verst weg staat en gaat zitten. De volgende tiener doet hetzelfde. Ga hiermee door tot er niemand meer rechtstaat en alle gekozen woorden op het papieren vliegtuig staan.

SESSIE 4

Tijdens deze sessie moet de coach een actievere rol vervullen omdat het onderwerp complex is. De coach moet goed vertrouwd zijn met de informatie uit hoofdstuk 3, pagina's 25-35.

1. Evaluatie (2 minuten)

Start met een evaluatie van de vorige sessie. Vraag aan de deelnemers:

- Wat ze zich herinneren van de vorige discussie.
- Wat ze zich herinneren van de oefening over de minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid, waarbij sommigen van plek verhuisden zonder zich te verplaatsen.

2. Lees de volgende verklaring voor aan de volledige groep (3 minuten)

“Ze hangen rond in de buurt van mijn school en ze vallen de jongere kinderen lastig, ze nemen hun telefoons of geld af. Gisteren nog zag ik dat ze een jongen van zijn fiets duwden. Hij heeft zich serieus pijn gedaan. Ik denk eraan de politie te bellen als ik ze nog eens iemand zie aanvallen. Ik denk dat het eigenlijk wel mijn taak is om dat te doen maar ik weet niet wat er zal gebeuren als ze erachter komen dat ik het was. Ik ben eerlijk gezegd vooral bezorgd om mijn jongere broertje, want hij kan de volgende zijn en ik wil niet dat hij gekwetst raakt. Wat moeten we doen als we een dergelijk voorval zien gebeuren? Is het onze plicht het te melden of kunnen we ons maar beter niet moeien?”

Start een open gesprek over het volgende:

- Hoe zou je de vraag van deze tiener beantwoorden?
- Is het van belang dat deze tiener een meisje of een jongen is?

3. Stel dat de tiener beslist dit te rapporteren. Laten we eens bekijken wat er daarna gebeurt.

De coach presenteert kort de stappen voor het sanctioneren van een strafbaar feit (2 minuten).

4. Groepswerk – Zien, denken, voelen, nodig hebben (20 minuten)

Vorm 3 groepen.

- Groep 1 denkt in het algemeen na over een kind dat getuige is van een strafbaar feit.
- Groep 2 denkt na over een kind-dader.
- Groep 3 denkt na over een kind-slachtoffer.

Elke groep denkt na over de situatie van het kind dat ze vertegenwoordigen. Ze schrijven op verschillende papieren (of flipchartbladen) wat ze denken dat het kind ziet, denkt, voelt en nodig heeft gedurende het hele proces.

De groep heeft 10 minuten om haar antwoorden voor te bereiden. Vervolgens worden ze gepresenteerd aan de rest van de deelnemers.

Start een open gesprek (zorg ervoor dat alle rollen worden bestudeerd die een jongere kan hebben - slachtoffers, getuigen en daders):

- Waar zal een jongere (dader/getuige/slachtoffer) naartoe gaan?
- Welke voorzieningen zullen ze tegenkomen?
- Wie kan de jongere-getuige ontmoeten tijdens het proces? Wat met een jongere - slachtoffer? Wat met een jonge dader?

[Noteer in een aparte lijst de beroepsmensen of specialisten die jongeren kunnen ontmoeten tijdens het gehele proces, op basis van de antwoorden van de deelnemers]

- Wat is de rol van deze specialisten? Hoe zullen deze specialisten zich gedragen?
- Wat kan de rol zijn van ouders/familieleden?
- Hoe kan een jongere (dader/getuige/slachtoffer) zich voelen tijdens dit proces? Zijn er gemeenschappelijke gevoelens, ongeacht de rol van de jongere?
- Wat kan er in het bijzonder moeilijk zijn voor de jongere? Denk aan de formele omgeving, de vreemde taal, de onbekende woorden, de mogelijke intimidatie, de soms herhaalde hoorzittingen, het gebrek aan vertrouwen van de tiener, gevoelens zoals schaamte, schuld of angst.

Benadruk ter conclusie hoe belangrijk het kan zijn dat een jongere op voorhand ingelicht wordt over wat er kan gebeuren. Benadruk hoe belangrijk het is om steun te vragen. Zie pag. 33-35 voor meer details.

Hou de papieren en flipchartbladen bij voor de volgende oefeningen, zodat iedereen ze kan zien.

5. Laten we verder praten over de situatie van kind/tiener-daders (5 minuten)

In de meeste landen moeten tieners voor speciale rechtbanken verschijnen. Hun proces verloopt meestal niet openbaar en er worden inspanningen geleverd om de identiteit en afbeelding van het kind te beschermen. Dergelijke maatregelen beschermen tiener-daders.

- Waarom denk je dat dit gebeurt?
- Waarom zouden tiener-daders bescherming vereisen?
- Wat kan er in het bijzonder moeilijk zijn voor tiener-daders?
- Wat kan er tiener-daders helpen om deze moeilijkheden te overwinnen, behalve de voorbeelden die al genoemd zijn?

6. Laten we verder praten over de situatie van kind/tiener-getuigen (5 minuten)

- Wat kan er in het bijzonder moeilijk zijn voor kind/tiener-getuigen?
- Wat kan een kind/tiener helpen deze moeilijkheden te overwinnen?
- Welke vaardigheden kan een kind/tiener nodig hebben om deze moeilijkheden te overwinnen?
- Kan een kind/tiener-getuige weigeren om bewijzen te leveren als het wordt opgeroepen?

Verduidelijk de situatie; het hangt af van land tot land. Je kunt hiervoor de tabel gebruiken op pagina 27.

- Is het rechtvaardig dat in sommige landen een getuige verplicht wordt een getuigenis af te leggen terwijl in andere landen een dergelijke verplichting niet bestaat? Vind je dat een minimumleeftijd voor het leveren van bewijzen moet worden bepaald?

7. Laten we verder praten over de situatie van de kind/tiener-slachtoffers (5 minuten)

- Wat kan er in het bijzonder moeilijk zijn voor een kind/tiener-getuige?
- Wat kan een tiener helpen deze moeilijkheden te overwinnen? [Bescherming]
- Welke vaardigheden kan een tiener nodig hebben om deze moeilijkheden te overwinnen?
- Is de leeftijd van het kind-slachtoffer belangrijk? Zo ja, waarom?

Benadruk de impact die de leeftijd heeft op de ernst van de sanctie – zo zal bij sommige strafbare feiten de sanctie voor de dader strenger worden naarmate het kind-slachtoffer jonger is.

8. Conclusies – bescherming en ondersteuning (2 minuten)

Maak een overzicht van de beschermingsmechanismen/maatregelen die door de deelnemers worden geopperd.

Licht de deelnemers in over sommige beschermingsmaatregelen die door bepaalde landen werden ontwikkeld (zie pagina's 33-35).

Het is erg belangrijk ervoor te zorgen dat tieners die in contact komen met de wet er zich bewust van zijn dat er beschermingsmaatregelen beschikbaar zijn, ongeacht of het gaat om slachtoffers, getuigen of daders. Ze moeten aangemoedigd worden informatie te vragen over hun geval, hun rechten en de beschermingsmaatregelen die voor hen beschikbaar zijn. Bovendien moeten ze empowered worden om dergelijke beschermingsmaatregelen zelf te vragen.

9. Familierecht (10 minuten)

Herinner de deelnemers eraan dat in sommige gevallen, wanneer ouders niet akkoord gaan met beslissingen over hun kinderen, tieners zelf naar de rechtbank kunnen stappen. Tieners hebben het recht gehoord te worden over zaken die hen aanbelangen en soms zal de rechtbank hen daarom vragen hun mening te geven.

De deelnemers werken in paren. Wijs ze op de tabel 'Op welke leeftijd kan ik worden gehoord door een rechtbank inzake familiekwesaties?' (zie pagina 27) en op de tekst van artikel 12 van het Verdrag:

Je hebt het recht vrij je mening te uiten over alles wat je aanbelangt. Aan die mening moet passend belang worden gehecht overeenkomstig je leeftijd en maturiteit. Je zal worden gehoord in alle juridische of administratieve procedures die je aanbelangen, rechtstreeks of via een vertegenwoordiger. (Artikel 12)

Vraag hen 5-7 minuten te werken per twee

Opdracht:

- A. Bekijk de situatie voor jouw land en beslis of die overeenkomt met de tekst van artikel 12 van het Verdrag.
- B. Bekijk de overige vier landen. Welk land verschilt het meest van jouw land? Waarom?

Vraag aan de tieners of een groepje van twee haar bevindingen wil delen met de rest van de groep.

10. Evaluatie (5 minuten)

Teken een rugzak en een vuilbak op bord.

De rugzak staat voor wat de tieners geleerd hebben en met zich meedragen na de sessies over bescherming tegen geweld (dat kunnen dingen zijn die verband houden met de sessie, maar ook betreffende vaardigheden, kennis of attitudes). De vuilnisbak staat voor wat ze achter willen laten (dat kunnen dingen zijn die verband houden met de sessie, maar ook zaken betreffende hun eigen vooroordelen, overtuigingen of houdingen). Elke tiener ontvangt twee post-its (bij voorkeur in verschillende kleuren) – een daarvan om op te schrijven wat ze willen meenemen in hun rugzak en een om op te schrijven wat ze willen wegwerpen in de vuilbak. Vraag hen vervolgens de post-its op het bord te klevens. Maak als alle post-its ingezameld zijn, de tieners duidelijk dat ze hun opmerkingen kunnen delen met de hele groep als ze dat willen.

Andere activiteiten

Casestudy – De bescherming van kind-daders

Opmerking:

- Onder de Roemeense wetgeving kunnen kinderen jonger dan 14 jaar niet worden aangeklaagd voor een misdrijf en
- bijzondere maatregelen moeten worden getroffen om de identiteit van de kind-dader te beschermen

Casestudy:

Een nationale krant publiceerde een artikel met de titel 'De kind-crimineel die alle leerlingen vrezet'. Het artikel legt uit hoe ouders van een kleine stad ermee dreigen hun kinderen van school te halen mocht de jonge T.G. er worden ingeschreven.

De volledige naam van de 14 jaar oude jongen werd samen met een duidelijke foto van hem gepubliceerd in het artikel, evenals informatie over een moord die hij het jaar daarvoor pleegde.

In dit geval werd de misdaad gepleegd toen de jongen 13 was. De intense media-aandacht voor dit geval resulteerde erin dat hij werd uitgestoten door de gemeenschap. Een ander kind zei: "Ik ga ermee akkoord om klasgenoot te zijn van T., maar mijn vader wil dat niet".

Google leverde 574 resultaten op bij het zoeken naar de voornaam van het kind of de uitdrukking 'kind-crimineel'.

Bespreek in groep het geval van de jonge T.G.

- Is de reactie van de gemeenschap eerlijk?
- Wat zou er anders kunnen?

Bijlagen

BIJLAGE 1 – Wetgeving en ondersteuning betreffende geweld tegen jongeren

Wetgeving

België (Vlaamse regio)

Alle soorten misbruik, geweld of verwaarlozing van kinderen thuis, binnen de familie, op school of andere instellingen, op religieuze plaatsen, in sportcentra, in de buurt of op ontspanningsplaatsen zijn verboden. Een 'opvoedende tik' is niet verboden in de familiale omgeving en het is ouders toegelaten een lichte tik te geven aan hun kinderen. Als het kind echter ernstig gewond geraakt kunnen de instanties tussenkomen en is het aan het gerecht te beslissen of de ouders te ver zijn gegaan en hiervan de gevolgen moeten dragen.

De Belgische wetgeving over geweld in cyberspace bestraft 'online grooming' (het door pedofielen actief benaderen van minderjarigen) met 5 jaar cel.

De morele, fysieke, mentale en seksuele integriteit van elk kind moet gerespecteerd worden. Dit ligt vast in de Grondwet.

Alle personen, met inbegrip van artsen, die op een geweldsituatie stuiten, moeten dat melden aan de bevoegde instanties (politie-aanklager). Als ze niet aan die meldingsplicht voldoen, kunnen ze worden vervolgd!

Huishoudelijk geweld wordt eveneens bij wet verboden (het is ondertussen een ernstig vergrijp geworden) en aan de slachtoffers wordt bescherming geboden; de agressor kan onmiddellijk uit het huis verwijderd worden, verplicht worden een minimumafstand aan te houden of een begeleidingsprogramma te volgen en de rest van de familie ontvangt gratis begeleiding en ondersteuning.

In het strafrecht bestraffen sommige artikels de verspreiding van pornosites op internet.

Kinderen met problemen hebben het recht specifieke hulp te krijgen (jeugdhulp). Jeugdhulp is beschikbaar voor elk kind dat zorg behoeft en de overheid heeft de plicht te handelen en de veiligheid van de kinderen te verzekeren.

Kinderen kunnen vrijwillige of juridische hulp (jeugdrechtbank) krijgen voor een plaatsing in een instelling.

In België kan elke vorm van discriminatie worden vervolgd. In schoolreglementen wordt vermeld dat elke jongere het recht heeft op zijn eigen identiteit en dat discriminatie wordt uitgesloten.

Ondersteuning

Centraal nummer noodcentrum voor Vlaanderen: nummer 1712 (elke dag van 9 tot 17 uur en gratis).

In Vlaanderen zijn er Vertrouwenscentra voor kinderen die misbruikt worden door familie of mensen buiten het gezin. Teams van gespecialiseerde dokters, psychologen, therapeuten en maatschappelijk werkers bieden kinderen en hun familie hulp. Ze werken samen met de politie en de procureur bevoegd voor jeugdzaken zodat die laatste kan tussenkomen wanneer de agressor niet ophoudt.

Er is een gratis hulplijn voor kinderen en jongeren (voorheen de Kinder- en Jongerentelefoon) beschikbaar voor jongeren in Vlaanderen. Volwassenen luisteren naar kinderen en geven advies.

TELE-Onthaal is een ondersteuningsnetwerk via telefoon waar vrijwilligers 7/24 luisteren naar allerlei problemen.

Er is een kinderombudspersoon (Kinderrechtencommissariaat) in Vlaanderen voor de Vlaamse Gemeenschap en een Franstalige ombudsman voor de Franse Gemeenschap in België. Ze luisteren naar klachten, trachten het hulpnetwerk in te schakelen en trachten bovendien het parlement en de globale maatschappij te beïnvloeden met schriftelijke adviezen en artikels in verschillende kranten.

TEJO, www.tejo.be, is een initiatief in Antwerpen om het probleem op te lossen van de lange wachtlijsten voor kinderen die psychologische ondersteuning nodig hebben. Het werkt anoniem en verschaft gratis therapie.

Maar vergeet ook de volgende instellingen niet: Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW); Centrum voor Leerlingenbegeleiding op school (CLB); Jongeren Advies Centrum (JAC); Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG); Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW); Slachtofferhulp bij de politie, het gerecht en bij globale welzijnscentra; zelfhulpgroepen en artsen en psychologen.

Websites:

www.jongerenwelzijn.be; www.vlaanderen.be/jeugd hulp;
www.agentschapjongerenwelzijn.be; www.osbj.be;
www.steunpunt.be; www.kindermishandeling.be ;
www.kinderrechtencommissariaat.be;
www.caw.be; www.tejo.be; www.sensoa.be;
www.tele-onthaal.be; www.awel.be;
www.vlaanderen.be/rechtspostie/;
www.vertrouwenscentrum.be; www.co3.be;
www.4wvg.vlaanderen.1712.be;
www.woonverbodpedofielen.be;
www.slachtoffer-hulp.be; www.kinderrechtencoalitie.be;
www.kinderrechten.be; www.ocmw.be;
www.yarvlaanderen.be; www.gelijkekansen.be

Wetgeving

Italië

In Italië heeft elke persoon het recht beschermd te worden binnen de familie. Dit recht ligt vast in de Grondwet.

Er is geen wet die uitdrukkelijk geweld tegen kinderen verbiedt, maar misdrijven zoals mishandeling, slagen, beledigingen, geweld en bedreigingen zijn bij wet verboden voor iedereen, waaronder kinderen.

Verschillende wetten werden aangenomen om kinderen te beschermen. Zo is er bv. een wet tegen pedofilie en seksuele uitbuiting. Er zijn ook bepalingen gericht op de bescherming van kinderen tegen misbruik van tucht- en disciplinaire maatregelen (art. 572 van het strafwetboek).

De gewelddadige ouder wordt verwijderd uit het huis.

Een Nationale Commissie is verantwoordelijk voor de coördinatie van tussenkomsten in geval van mishandeling, misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen. Pesten is een misdrijf en tevens een burgerlijk delict. Het betreft alle handelingen zoals beledigingen, plagen, lasterlijke geruchten, valse beschuldigingen, racisme, diefstallen, afpersing, bedreigingen, agressie, privégeweld, uitsluiting van spellen en schade aan objecten.

Pesten is ook een burgerlijk delict. Slachtoffers van pesten kunnen een compensatie krijgen. Daarvoor moeten ze een advocaat raadplegen en een burgerlijke rechtszaak starten. Als de agressor een volwassene is, draagt hij/zij de verantwoordelijkheid. Als de agressor een kind is, draagt hij/zij een deel van de verantwoordelijkheid samen met zijn/haar ouders of leraars en de school.

De agressor moet mogelijk een compensatie betalen aan het slachtoffer en eventueel zelfs naar de gevangenis.

Cyberpesten is een andere manier van testen via cyberstalking of andere hinderlijke handelingen. Het is in dergelijke gevallen een grotere uitdaging om de agressor te identificeren en te bestraffen; niettemin is cyberpesten een misdrijf en er bestaat ondersteuning voor.

Italië heeft een wet tegen discriminatie, ingegeven door raciale, etnische, nationale of religieuze overwegingen (wet 205/1993). Het volgende artikel uit de Italiaanse Grondwet is van toepassing ongeacht leeftijd, geslacht of nationaliteit: "De Republiek erkent en verzekert de onschendbare rechten van de persoon, als individu of in sociale groepen waar hij/zij zijn/haar persoonlijkheid uiting geeft".

Ondersteuning

Gratis telefoonnummer '114 Noodnummer voor minderjarigen' om noodgevallen en gevaarlijke situaties te melden waarbij kinderen betrokken zijn.

De dienst is 24/7 actief en wordt beheerd door 'Telefono Azzurro' (Blu Telephone), een nationale non-profitorganisatie. Een gekwalificeerde professional ontvangt het verzoek om hulp, levert psychologische bijstand en waarschuwt onmiddellijk de lokale diensten en instellingen.

'Telefono Azzurro' heeft een ander telefoonnummer: 199151515.

MOIGE – Movimento Italiano Genitori (Italiaanse beweging van ouders): 800933377

Om pesten te melden en steun te krijgen: website www.smontailbullo.it en een speciaal nummer 800669696 (bereikbaar van maandag tot vrijdag op de volgende uren: 10:00 – 13:00 en 14:00 – 19:00). Gekwalificeerd personeel vertelt je wat je moet doen.

Je kunt ook een e-mail schrijven naar het volgende adres bullismo@istruzione.it

Verschillende websites bieden advies over de preventie van cyberpesten (advies voor kinderen en ouders), bijvoorbeeld:

www.informagiovani-italia.com

www.citta-invisibile.it (Psychologiewebsite bedoeld voor de bescherming en veilig webgedrag van minderjarigen)

Kinderpornografie kun je ook via het web rapporteren:

Polizia di Stato (Staatspolitie)
www.denunceviaweb.poliziadistato.it

HOT114 (website die samenwerkt met de politie):
www.hot114.it

Op de website vind je de nodige formulieren die je kunt invullen om een probleem te melden.

Rapporteer discriminatie aan het Contactcentrum van UNAR, Het Nationale bureau tegen raciale discriminatie op www.unar.it of op het telefoonnummer 800901010. Het Contactcentrum levert de specifieke procedure die voor elk geval opgestart moet worden. De zaak wordt gesloten wanneer het principe van gelijkheid is hersteld, via compensatie of door de discriminatie te elimineren.

Wetgeving

Roemenië

Alle vormen van misbruik, geweld, exploitatie en verwaarlozing van kinderen (waaronder cyberpesten, vernederend gedrag, kinderarbeid, gedwongen bedelen enz.) zijn verboden.

Elke persoon (ook elk kind) of elke instelling kan gewelddaden rapporteren.

Elke professional die, tijdens de uitoefening van zijn/haar job, in contact komt met kinderen en merkt of vermoedt dat een kind het slachtoffer is van geweld, is verplicht dat te melden aan de autoriteiten!

Huishoudelijk geweld is bij wet verboden. Slachtoffers van geweld hebben recht op bescherming en onderdak:

- gratis zorg (waaronder medische zorg en onderdak), gratis begeleiding en ondersteuning (met inbegrip van juridische bijstand) voor de slachtoffers
- beschermende bepaling: tijdelijke verwijdering van de agressor uit het huis of beperking van de toegang van de agressor tot het volledige huis of delen ervan; beperkt contact (een minimumafstand houden, beperking van de telefooncontacten); verplichting voor de agressor om een begeleidings- of rehabprogramma te volgen.

Alle vormen van discriminatie zijn verboden. De wettelijke definitie van discriminatie dekt elk verschil, uitsluiting, beperking of voorkeur op basis van ras, nationaliteit, etnische origine, taal, religie, sociale status, geloof, geslacht, seksuele voorkeur, leeftijd, gebrek, chronische ziekte, hiv-positieve status, het behoren tot een benadeelde groep of elk ander criterium, met het oog op of resulterend in een beperking of preventie van gelijke erkenning, gebruik en uitoefening van mensenrechten en fundamentele vrijheden in de politieke, economische, sociale en culturele sfeer of in andere sferen van het openbare leven (overheidsbesluit nummer 137/2000). Er bestaan sancties voor gevallen waarbij mensen op basis van de hiervoor vermelde criteria, individueel of in groep toegang wordt geweigerd tot openbaar of privéonderwijs, het openbaar gezondheidssysteem, cultuur of ontspanning.

Ondersteuning

Gevalen van geweld moeten gerapporteerd worden aan:

- het algemeen departement maatschappelijk werk en kindbescherming (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului), in elk land; Controleer het departement in uw zone: www.copii.ro/directii.html
- de politie:
- het noodnummer 112.

Kinderhulplijn: 116.111 (een gratis kort nummer dat evenwel enkel kan gebeld worden vanaf Telekom, tussen 8 am-12 pm), voor advies en het rapporteren van gevallen.

Voor internetveiligheid

* Om advies te vragen

Internethulplijn (tussen 10 en 17 uur): 0744.300.476 of 0762.639.300 of 0722.753.744 (normaal tarief); 031.80.80.000 (gratis indien gebeld vanaf een Digi Tel of Digi mobil); E-mail: helpline@sigur.info; YM: [helpline_sigurinfo](https://www.skype.com/ro/contacts/helpline_sigurinfo); Skype: [helpline.sigur.info](https://www.skype.com/ro/contacts/helpline.sigur.info)

*Voor meldingen

Tel.: 021.310.31.16; Fax: 021.312.71.16; E-mail: raportare@safernet.ro;

Enkele ngo's die actief zijn op het vlak van geweld: Save the Children (elk type geweld), FOCUS (internetveiligheid); SensiBlue Foundation, APFR, ARTEMIS (huishoudelijk geweld)

Elke persoon die vindt dat hij/zij werd gediscrimineerd, mag een klacht indienen bij de Nationale Raad ter bestrijding van discriminatie:

E-mail: support@cncd.org.ro; Tel.: +4 021 312 65 78; +4 021 312 65 79; Fax: +4 021 312 65 85

Adres: Piata Walter Maracineanu nr 1-3, sector 1, 010155 Bucuresti

(Het hoofdkwartier van de Raad bevindt zich in Boekarest en twee regionale kantoren werden geopend in Targu Mures en Buzau)

Een ngo houdt zich bezig met inbreuken op de rechten van kinderen met gebreken, namelijk het European Centre for the Rights of Children with Disabilities (Centrul European pentru Drepturile Copiilor cu Dizabilități): www.cedcd.ro; Contact e-mail: office@cedcd.ro;

Andere ngo's actief op het vlak van mensenrechten: CRJ, APADOR-CH, Accept (voor kwesties gerelateerd aan holebirechten)

Spanje

Spanje heeft een wet over **huishoudelijk geweld** die ook kinderen beschermt. Kinderen hebben recht op sociale, psychologische en educatieve ondersteuning.

De rechtbanken kunnen hoorzittingen houden achter gesloten deuren voor een rechtszaak van start gaat en mensen laten verwijderen uit hun huizen; ze kunnen ouderlijke rechten laten opschorten, kinderen in bewarende bescherming nemen en bezoekrechten bepalen; ze kunnen mensen het recht ontnemen wapens te bezitten. Deze maatregelen kunnen echter pas genomen worden onder specifieke omstandigheden (Ley Orgánica 1/2004 de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género).

Als iemand geweld ondergaat of opmerkt, moet hij/zij dat rapporteren aan de autoriteiten (politie; noodnummer 112).

Geweld tegen kinderen wordt bestraft.

- Zowat elke vorm van kindermishandeling wordt bestraft met een gevangenisstraf tussen 6 maanden en 3 jaar.
- Seksueel geweld tegen kinderen wordt bestraft met een gevangenisstraf tussen 1 en 20 jaar, afhankelijk van het soort seksueel geweld en de leeftijd van het kind.
- Wie materiaal bezit (foto's, video's, digitale beelden enz.) met kinderpornografie (met kinderen jonger dan 18 jaar) wordt bestraft met 1 jaar cel.
- De productie, verkoop en distributie van dergelijk materiaal wordt verboden en bestraft met tot 8 jaar gevangenis als de kinderen jonger waren dan 13 en tot 4 jaar gevangenis als de kinderen jonger zijn dan 18.
- Straffen worden eveneens toegepast als morphing op materiaal wordt toegepast (een techniek waarbij een bepaald beeld overvloeit in een ander) zodat het lijkt dat kinderen worden afgebeeld.

OPENBARE DIENSTEN:

Noodnummer: 112

Politie GRUME: is een bijzonder politieteam dat werkt met kinderen. Ze werken samen met openbare en privéinstellingen die zich bezighouden met kinderproblemen.

www.policia.es

Ombudsman: Defensor del Pueblo

900 10 10 25 (gratis nummer) en 91 432 79 00 (24/7); registro@defensordelpueblo.es; www.defensordelpueblo.es

Internetveiligheid

De Guardia Civil heeft een bijzonder team dat kinderpornografie op het internet bestrijdt: www.gdt.guardiacivil.es

Speciaal politieteam dat seksuele uitbuiting op het internet en kinderpornografie bestrijdt: denuncias.pornografía.infantil@policia.es

Centrum voor internetveiligheid: www.centrointernetsegura.es

ENKELE NGO'S DIE JE KUNNEN HELPEN ALS JE ADVIES NODIG HEBT OF GEWELD WILT MELDEN:

Elke vorm van misbruik: Fundación Anar, 900 202 010 (anoniem, gratis, 24/7 beschikbaar);

Hulplijnen ontworpen om steun te bieden bij zaken als kinderpornografie op internet, cyberpesten, rassenhaat, pesten op school enz.

contacto@protegeles.com; Tel: 0034.91.74.00.019; www.protegeles.com/lineas_de_ayuda.asp

Discriminatie van holebi's: Federación Estatal de Lesbianas, Gays, Transexuales Y Bisexuales.

www.felgtb.org/consultas-y-denuncias

Discriminatie op basis van nationaliteit: SOS Racismo is aanwezig in zo ongeveer elke stad.

www.sosracismomadrid.es/web/sos-racismo-en-espana/

Wetgeving

VK

Huishoudelijk geweld is een misdrijf en moet gerapporteerd worden.

Kinderen kunnen ook onrechtstreeks het slachtoffer worden van huishoudelijk geweld.

Huishoudelijk geweld is een incident of een patroon van incidenten van controlerend, bedreigend gedrag, geweld of misbruik tussen personen van 16 jaar of ouder, die intieme partners of familieleden zijn of zijn geweest ongeacht hun geslacht.

Het misbruik kan psychologisch, fysiek, seksueel, financieel en emotioneel misbruik omvatten, onverminderd andere vormen van misbruik.

'Recht om te Vragen' (vanaf maart 2014): een persoon kan de politie vragen te controleren of een nieuwe of bestaande partners een gewelddadig verleden heeft. Als uit de gegevens blijkt dat de persoon een risico loopt op huishoudelijk geweld vanwege de partner, kan de politie overwegen de informatie vrij te geven.

De politie en de magistraten hebben de middelen om beschermende maatregelen te treffen onmiddellijk nadat huishoudelijk geweld heeft plaatsgevonden.

- Het kan de overtreder met onmiddellijke toegang verboden worden terug te keren naar de residentie en contact te hebben met het slachtoffer, tot 28 dagen, wat het slachtoffer de tijd moet geven om alle opties te overwegen en de nodige hulp te krijgen.

De wetgeving vereist niet specifiek van professionals, vermoedens van kindermisbruik te melden, maar de NSPCC (National Society for the Prevention of Cruelty to Children) adviseert professionals dat wel te doen en niet te wachten tot ze zeker zijn!

Ondersteuning

Alle scholen moeten een persoon aanstellen die zich bezighoudt met kinderbescherming. Deze persoon kan in eerste instantie worden benaderd.

Organisaties uit de gezondheidssector beschikken over verpleegsters en artsen die omgaan met kinderbeschermingskwesaties.

Iedereen die zich zorgen maakt over het welzijn van een kind kan contact opnemen met:

- het kinderbeschermingsteam van de lokale instantie – er zou een telefoonnummer beschikbaar moeten zijn met inbegrip van een contactpersoon die na de gebruikelijke uren beschikbaar is
- de NSPCC op 0808 800 5000, e-mail: help@nspcc.org.uk of sms 88858; of
- bij noodgevallen, de politie.

Verwijzingen naar de NSPCC en de politie worden indien gepast doorgegeven aan de kinderbeschermingsteams van de lokale instantie.

ChildLine is een private, vertrouwelijke dienst voor kinderen en tieners jonger dan 19 jaar. Jongeren kunnen een ChildLine-adviseur raadplegen voor zo ongeveer alles – geen probleem is te groot of te klein. Bellen is gratis en er is de mogelijkheid voor 1-2-1 chats online of via e-mail. <http://www.childline.org.uk/>

Young Scot is een website speciaal bedoeld voor jongeren die meer willen weten over hun rechten, binnen allerhande contexten, waaronder pesten, sms-pesting en internetveiligheid. De website staat vol dingen die jongeren willen weten of horen te weten. <https://www.youngscot.org/info/your-rights-the-law>

Get Help, Get Connected: is de kosteloze, vertrouwelijke hulplijndienst van het VK voor jongeren onder de 25 die hulp nodig hebben maar niet weten waar ze die kunnen vinden. Jongeren kunnen contact opnemen via een gratis telefoonnummer, sms, e-mail of webchat. De website wordt ondersteund door een welbekende telecomoperator. Er is ook een ondersteunende app beschikbaar. ('Je kunt ook hulp vinden over onze GRATIS Get Connected app. Download de app nu voor iOS - iPhone/iPad - of Android'). Specifieke thema's die behandeld worden zijn pesten, ongewenst gedrag, geslacht en seksuele identiteit. http://www.getconnected.org.uk/get_help/

De Single Equality Act 2010 en de Public Duty (om een meer faire en gelijke maatschappij te creëren) vereisen dat scholen en andere openbare instellingen proactief te werk gaan en verder gaan dan louter non-discriminatie door de gelijkheid te bevorderen.

Scholen hebben de plicht alle vormen van pesten te voorkomen en aan te pakken, waaronder homofoob pestgedrag, en ze mogen studenten of leraars niet discrimineren op basis van seksuele geaardheid of gepercipieerde seksuele geaardheid.

Disability UK: is een goede plek om hulp te zoeken als het kind waarmee je werkt een handicap heeft. De wet is van toepassing op alle kinderen en beschermt alle kinderen. Voor een kind met een handicap kan er speciaal advies of bijzondere hulp beschikbaar zijn.
<http://www.disabilityrightsuk.org/how-we-can-help>

Brook is een organisatie die op vertrouwelijke wijze informatie biedt aan jongeren onder de 25, persoonlijk in het centrum, via telefoon, sms of e-mail ('Je hebt het recht alle informatie die je nodig hebt te krijgen zodat je goed geïnformeerde keuzes kan maken over wat goed is voor jou. Je moet ook weten wanneer de wet die keuzes maakt in jouw plaats. Hier kan je informatie vinden over hoe oud je moet zijn om bepaalde dingen te doen, wat er zal gebeuren als je ze toch doet ongeacht, waar je hulp kunt zoeken en waar je een klacht kan indienen als je niet wordt behandeld met het respect dat je verdient.') De website biedt diverse informatie zoals info over seksuele gezondheidszorgdiensten, seks, relaties en je rechten, vertrouwelijkheid en discriminatie.

<http://www.brook.org.uk/>

Stonewall is een professionele lobbygroep die ijvert voor de gelijkheid van homo's, lesbiennes en biseksuelen via politieke en praktische middelen. Hun website voorziet informatie over allerlei thema's zoals haatmisdrijven, het uit de kast komen, pesterijen en ongewenst gedrag in scholen.

<http://www.stonewall.org.uk/>

BIJLAGE 2 – Wetgeving en ondersteuning betreffende het contact met de wetgeving en het gerecht

Wetgeving	Ondersteuning
<p> België (Vlaamse regio)</p> <p>Jongeren kunnen in contact komen met de jeugdpolitie. Dat is een speciale eenheid van de politie getraind of opgeleid (maatschappelijk werkers) om vlotter contact te leggen met kinderen en te bemiddelen met de familie en de jongeren om problemen op te lossen.</p> <p>Jongeren moeten boetes betalen samen met hun ouders. Soms vraagt de procureur of de rechter alternatieve straffen kan opleggen zoals gerechtelijke herstelmaatregelen waarbij jongeren deelnemen aan herstellende bemiddelingen en ze uiteindelijk verantwoordelijkheid nemen voor de zaken die ze verkeerd hebben gedaan en zich verontschuldigen bij de slachtoffers, bovendien vaak gepaard met werken om geld bijeen te brengen en de schade te vergoeden die ze hebben veroorzaakt.</p> <p>Jongeren kunnen rekenen op een kosteloze gespecialiseerde jeugdadvocaat die hen verdedigt.</p> <p>Er is een speciale jeugdprocureur die de minderjarige en de maatschappij voor de rechtbank verdedigt en advies geeft aan de jeugdrechter. Sinds september 2014 komen alle gevallen met jongeren voor de familierechtbank.</p> <p>Strafrechtelijke aansprakelijkheid vanaf 18. Vanaf 14 jaar kan een kind verschijnen voor de jeugdrechtbank en alternatieve straffen opgelegd krijgen of geplaatst worden in een instelling of jeugddetentiecentrum. De ouders zijn burgerlijk aansprakelijk voor de schade van hun minderjarige kinderen. Vanaf 16 jaar kan de jeugdrechter beslissen een kind voor de strafrechtbank voor volwassenen te brengen, als blijkt dat de pedagogische behandeling niet werkt.</p> <p>Jongeren hebben een burgerlijke verantwoordelijkheid vanaf de leeftijd van 12 jaar.</p> <p>Vanaf 12 jaar kan een kind gehoord worden in de rechtbank bij burgerlijke zaken (bijvoorbeeld over voogdijkwesties na een scheiding van de ouders). Hun mening wordt evenwel beschouwd als een advies dat de rechter niet per se moet volgen.</p> <p>In burgerlijke zaken kan de jongere geen oordeelkundige persoon zijn voor het hof. Ze moeten altijd vertegenwoordigd worden door hun ouders. Enkel in strafzaken kunnen kinderen een oordeelkundige persoon zijn.</p>	<p>Jeugdpolitie.</p> <p>Gespecialiseerde jeugdadvocaat.</p> <p>Als je een getuige bent en je wilt een getuigenis afleggen, zullen er speciale ondersteunende maatregelen worden getroffen. Je wordt maar één keer verhoord in een politiebureau en je verhaal wordt op video opgenomen en zo getoond in de rechtszaal. De rechter kan je enkel in uitzonderlijke omstandigheden oproepen om te verschijnen voor de rechtbank en je verhaal opnieuw te doen. Als dat gebeurt, wordt er psychologische hulp voor je voorzien en je wordt enkel gehoord in aanwezigheid van de rechter en de advocaten. Alle andere mensen die in de rechtbank aanwezig zijn, moeten de ruimte verlaten terwijl jij wordt gehoord.</p> <p>Websites:</p> <p>www.jeugdadvocaat.be</p> <p>www.comitévoorderechtenvanhetkind.be</p> <p>www.kinderrechtencommissariaat.be</p> <p>www.kinderrechtencoalitie.be</p> <p>www.decreet.rechtspositie.be</p>

Wetgeving	Ondersteuning
<p> Italië</p> <p>Als de ouders scheiden blijft het recht van de kinderen om onderhouden te worden door beide ouders onveranderd.</p> <p>Wat betreft strafbare feiten heeft het Italiaanse strafwetboek de limiet voor aansprakelijkheid (mogelijkheid dat men wordt betrokken bij een vonnis in een strafproces) bepaald op 14 jaar, daaronder is er geen strafrechtelijke aansprakelijkheid. De minderjarige tussen 14 en 18 die een misdrijf pleegt, wordt beoordeeld op basis van zijn/haar onderscheidingsvermogen en capaciteit tot begrip.</p> <p>Kind-daders kunnen sancties opgelegd krijgen die minder streng zijn dan die voor volwassenen.</p> <p>De rechtbank kan het misdrijf annuleren na een zekere proeftijd waarin het kind berouw en persoonlijke groei heeft getoond.</p> <p>De wet voorziet voor minderjarigen het recht om de rechtszaak te voeren voor een gespecialiseerd orgaan (de Jeugdrechtbank), het recht op verdediging en zelfverdediging, het recht op emotionele en psychologische ondersteuning in elke fase en op elk niveau van de procedure, het recht op privacy (dit omvat het verbod om nieuws en beelden waarmee het kind dat betrokken is bij de procedure geïdentificeerd kan worden, op welke manier ook te publiceren en te verspreiden; het onthullen van de identiteit van de dader van een misdrijf kan het streven naar een positieve toekomstige sociale positie ernstig hinderen).</p>	<p>De belangrijkste gerechtelijke autoriteit voor de bescherming van kinderen is de jeugdrechtbank. Die heeft burgerlijke, strafrechtelijke en heropvoedingsverantwoordelijkheden. De jeugdrechtbanken zijn gebaseerd op het principe van specialisatie.</p> <p>De jeugdrechtbank is samengesteld uit vier leden ouder dan 30 jaar. Twee leden zijn rechters en twee zijn leken (een man en een vrouw deskundig in sociale zorg, gekozen uit personen met een specialisatie in biologie, psychiatrie, criminele antropologie, pedagogie en psychologie).</p> <p>De sectie van het Hof van Beroep voor Jeugdzaken beoordeelt het beroep tegen vonnissen van de jeugdrechtbank. Dit hof beslist via de tussenkomst van vijf leden, namelijk twee leken-deskundigen met hogervermelde vereisten en drie rechters van de sectie.</p> <p>Elk kantoor van de procureur bij de jeugdrechtbank heeft een gespecialiseerde sectie van de gerechtelijke politie.</p> <p>Kinderen hebben net als burgers het recht verdedigd te worden. Zoals vastgelegd in Artikel 24 van de Grondwet is de verdediging beschikbaar voor iedereen die zijn legitieme rechten en belangen wil laten bevestigen. De Staat moet als een onschendbaar recht voor de armen, via de aangewezen instellingen de gepaste middelen waarborgen om een rechtszaak te kunnen instellen of zich te verdedigen voor elke jurisdictie. Het recht op verdediging behoort tot de categorie van onschendbare rechten.</p> <p>De openbare maatschappelijke diensten hebben de plicht mensen met problemen te ondersteunen zodat ze alle negatieve omstandigheden die een impact hebben op de menselijke ontwikkeling en op aanvaardbare leefomstandigheden, kunnen overwinnen. Ze moeten samenwerken met de jeugdrechtbank.</p>

Roemenië

In Roemenië worden de meeste handelingen die tegen de openbare orde ingaan, beschouwd als kleinere overtredingen. Kleinere overtredingen vallen onder de administratieve wetgeving en niet onder het strafrecht. De minimale leeftijd voor aansprakelijkheid is bij kleinere overtredingen 14 jaar en de sancties die in dat geval kunnen worden toegepast zijn waarschuwingen, boetes of gemeenschapswerk. De laatste sanctie kan niet worden toegepast op kinderen onder 16 jaar en bij boetes worden de bovenste en onderste limieten bij kind-daders verminderd met 50%.

Wat betreft kleinere overtredingen/openbare orde ligt de bevoegdheid om de overtreding te verifiëren en de sanctie toe te passen meestal bij de ordehandhavers (politieofficieren, gendarmeofficieren) maar andere agenten kunnen ook de bevoegdheid hebben voor bepaalde categorieën van overtredingen (bijvoorbeeld het openbaar vervoer gebruiken zonder geldig ticket, wanneer deze bevoegdheid toebehoort aan verkeerscontroleurs in dienst van operatoren van het openbaar vervoer).

Enkel ordehandhavers hebben de bevoegdheid iemand om zijn ID te vragen (ongeacht of het een kind of volwassene is en ongeacht of een misdrijf is gepleegd). Als de persoon weigert de ID voor te leggen (of die ID niet bij zich heeft) hebben de ordehandhavers de bevoegdheid deze persoon te begeleiden naar het dichtstbijzijnde politiekantoor om de identiteit te controleren. Andere agenten kunnen bevoegd zijn voor bepaalde categorieën van kleinere overtredingen maar moeten de assistentie vragen van ordehandhavers om de identiteit van de daders die hun identiteit niet kunnen of willen voorleggen, toch te identificeren.

Kinderen in conflict met de wet

Kinderen onder de leeftijd van 14 jaar zijn niet strafrechtelijk aansprakelijk. Kinderen tussen 14 en 16 jaar zijn enkel strafrechtelijk aansprakelijk als hun oordeelkundigheid bij het plegen van het strafbare feit bewezen wordt, terwijl kinderen ouder dan 16 bij wet strafrechtelijk aansprakelijk zijn (tenzij er, net als bij volwassenen, bewezen wordt dat er geen sprake was van oordeelkundigheid op het moment dat de dader het strafbare feit pleegde).

Met de nieuwe strafwet (februari 2014) kwam er een belangrijke verbetering betreffende de gevolgen van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van kinderen, met name de totale verwerping van straffen van toepassing op strafrechtelijk aansprakelijke minderjarigen ten voordele van educatieve maatregelen. Bijgevolg wordt onder de nieuwe strafwet, wanneer het kind op het moment van het strafbare feit tussen 14 en 18 jaar oud was, een educatieve maatregel opgelegd die geen gevangenisstraf inhoudt. Het is eveneens mogelijk dat een bewarende educatieve maatregel wordt toegepast die wel een detentie inhoudt, maar dan enkel in die gevallen waarin het kind al een ander strafbaar feit heeft gepleegd waarvoor een educatieve maatregel werd opgelegd die al/nog geïmplementeerd was/moest worden voor het plegen van het strafbare feit waarvoor het kind op dat moment voor de rechtbank moet verschijnen of/en als de bij wet bepaalde straf voor het gepleegde strafbare feit een gevangenisstraf is van meer dan 7 jaar of levenslange opsluiting.

Het wetboek van strafvordering voorziet in verschillende beschermingen voor kinderen die in aanraking komen met de wet:

- In geval van minderjarige slachtoffers is juridische bijstand verplicht. Als het kind niet zelf over een advocaat beschikt wordt een pro-Deoadvocaat toegewezen door de gerechtelijke autoriteit.
- Bij kinderen die aan een strafzaak deelnemen als getuigen, hangen de beschermingen af van de leeftijd van het kind. Van getuigen jonger dan 14 moet de hoorzitting plaatsvinden in de aanwezigheid van de ouders/wettelijke voogden, tenzij die laatsten eveneens deelnemen aan het proces (als daders, slachtoffers, getuigen enz.). In dergelijke gevallen wordt het kind bijgestaan door een afgevaardigde van de voogdijautoriteit of door een naast familielid daartoe aangesteld door de rechterlijke macht. Op vraag van het kind of op eigen initiatief kan de rechtbank of het rechterlijk orgaan vragen dat er een psycholoog aanwezig is tijdens de hoorzitting. De openbare aanklager of de rechtbank kan voor alle minderjarige getuigen besluiten hen het statuut van kwetsbare getuige te verlenen, wat bijkomende beschermingsmaatregelen inhoudt, zoals hun veiligheid garanderen tijdens de trip van en naar de hoorzitting, hen het recht verlenen te worden gehoord zonder aanwezig te zijn in de rechtszaal (aan de hand van audio-videtechniek) of zelfs de bescherming van hun identiteit.

De educatieve maatregelen die geen opsluiting inhouden zijn, in volgorde van de respectieve ernst ervan:

- Een maatschappelijke opleidingsstage: het kind wordt verplicht een programma van hoogstens 4 maanden te volgen, bedoeld om hem/haar de wettelijke en sociale gevolgen te doen inzien die hij/zij riskeert door een strafbaar feit te plegen en hem/haar de nodige verantwoordelijkheid bij te brengen voor zijn/haar toekomstig gedrag. De probatiedienst (verantwoordelijk voor de proeftijd) zorgt voor de organisatie van deze maatschappelijk opleidingsstages, ze waakt erover dat het kind deelneemt en houdt toezicht op het kind tijdens de stage, zonder dat de planning van het kind aangaande school en eventuele vakopleidingen in het gedrang komt.
- Onder toezicht plaatsen: de controle en begeleiding van het kind op dagelijkse basis gedurende 2 tot 6 maanden, gecoördineerd door de probatiedienst, om ervoor te zorgen dat het kind aanwezig is op school of deelneemt aan vakopleidingen en te voorkomen dat hij/zij betrokken zou raken bij bepaalde activiteiten of in contact zou komen met bepaalde personen die mogelijk een slechte invloed zouden hebben op zijn/haar rehabilitatieproces.
- Huisarrest tijdens het weekend: het kind krijgt voor een periode van 4 tot 12 weken het verbod het huis te verlaten op zaterdag en zondag, tenzij het kind in deze periode door de rechtbank verplicht werd bepaalde programma's bij te wonen of bepaalde activiteiten uit te voeren. Dit huisarrest wordt eveneens gecoördineerd door de probatiedienst.
- Dagelijkse begeleiding: het kind wordt verplicht een schema te volgen dat werd opgesteld door de probatiedienst en dat een tijdschema omvat, de voorwaarden waaronder de activiteiten mogen worden uitgevoerd en de verbodsmaatregelen die aan de minderjarige zijn opgelegd. Een dergelijke dagelijkse begeleiding kan tussen de 3 en 6 maanden duren en de implementatie ervan wordt gecoördineerd door de probatiedienst.

Naast de niet-vrijheidsberovende educatieve maatregelen kan de rechter aan de minderjarige nog specifieke verplichtingen opleggen, over het algemeen gelijkaardig aan diegene die ook van toepassing zijn op volwassen daders die een niet-vrijheidsberovende straf kregen opgelegd, met dat verschil dat de inhoud ervan zal worden aangepast aan de persoonlijkheid van het kind en het specifieke strafbare feit dat werd gepleegd. Deze verplichtingen kunnen zijn: de lessen op school of de vakopleidingen bijwonen; de territoriale grens zoals die door de rechtbank werd vastgelegd, niet overschrijden zonder het akkoord van de probatiedienst; bepaalde plaatsen, sport- of culturele evenementen of andere openbare samenkomsten zoals bepaald door de rechtbank mijden; het slachtoffer of zijn/haar familieleden, de mededaders van de overtreding of andere personen zoals bepaald door de rechtbank niet benaderen of ermee communiceren; aanwezig zijn op de afspraken met de probatiedienst zoals die door de dienst zijn vastgelegd; de controle-, behandelings- en medische zorgmaatregelen naleven.

- Bij minderjarige daders is juridische bijstand ook verplicht. Als de minderjarige dader zelf niet over een door hem/haar gekozen advocaat beschikt, wordt een pro-Deoadvocaat aangesteld door de toepasselijke gerechtelijke autoriteit. Tijdens het strafonderzoek (voor de zaak voor de rechtbank verschijnt) moet het gerechtelijk orgaan dat daarvoor verantwoordelijk is, voor elke procedure waarbij het kind in contact komt met de onderzoekers, de ouders/wettelijke voogden oproepen evenals een afgevaardigde van het algemene departement voor maatschappelijk werk en de kindbescherming. Als de hierboven vermelde betrokken partijen na een gerechtelijke oproeping echter niet aanwezig zijn, kan de procedure nog altijd doorgaan. Tijdens de rechtbankprocedures worden gelijkaardige beschermingsmaatregelen getroffen: de ouders/wettelijke voogden en de probatiedienst worden opgeroepen, maar hun eventuele afwezigheid legt de rechtbankprocedure niet stil.

De Algemene Departementen van Maatschappelijk Werk en Kinderbescherming (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) treden in elk land op en mogen bijstand verlenen aan kinderen die in aanraking komen met de wet.

Raadpleeg die in jouw regio via www.copii.ro/directii.html

Als het kind de voorwaarden tot uitvoering van de educatieve maatregel of de opgelegde verplichtingen moedwillig negeert, kan de rechtbank tot het volgende beslissen:

- Een verlenging van de educatieve maatregel, binnen de maximumgrenzen zoals bij wet bepaald;
- De voorheen opgelegde maatregel vervangen door een strengere educatieve maatregel die geen gevangenisstraf inhoudt;
- De voorheen opgelegde maatregel vervangen door de internering in een heropvoedingcentrum, op voorwaarde dat de strengere niet-vrijheidsberovende educatieve maatregel voor de maximale termijn werd opgelegd.

De nieuwe strafwet regelt twee educatieve maatregelen die een gevangenisstraf inhouden:

- De internering in een educatief centrum: voor een periode tussen de 1 en drie jaar.
- De internering in een detentiecentrum voor een periode tussen de 2 en 5 jaar, of, in uitzonderlijke gevallen, tussen de 5 en 15 jaar. De internering in een detentiecentrum voor een periode tussen de 5 en 15 jaar mag enkel worden toegepast bij ernstige strafbare feiten die bij wet bestraft worden met een levenslange opsluiting of een gevangenisstraf van minstens 20 jaar.

Het familierecht

In principe behoort het ouderlijk gezag (de rechten en verplichtingen jegens de persoon en de gepastheid ervan voor het kind) de beide ouders toe en mag enkel worden uitgeoefend in het beste belang van het kind. Deze regel is van toepassing ongeacht of de ouders getrouwd zijn of samenwonen. Gevallen waarin de ouderlijke macht maar aan één van de ouders toebehoort zijn uitzonderingen en moeten gebaseerd zijn op een gerechtelijke beslissing in die zin. Als de ouders het niet eens worden over hoe ze hun ouderlijke macht moeten uitoefenen, is het de rechtbank die een beslissing neemt in het beste belang van het kind, na de ouders en het kind te hebben gehoord en rekening houdend met de conclusie van een sociaal onderzoeksrapport.

Bij een beslissing over de uitoefening van de ouderlijke macht (voogdij, bezoekrechten enz) is de rechtbank verplicht een kind ouder dan 10 jaar te horen, maar kan ze ook beslissen een kind jonger dan 10 te horen als de rechtbank dat noodzakelijk acht om tot een juiste beslissing in de zaak te komen.

In familierechtzaken wordt, om het kind te beschermen en een kindvriendelijke omgeving te verzekeren gedurende de procedure, de hoorzitting van het kind niet openbaar gehouden en niet in de rechtszaal maar in een raadkamer (meestal in het kantoor van de rechter, vermits niet veel Roemeense rechtbanken afzonderlijke raadkamers hebben). Het kind kan tijdens de hoorzitting zo nodig worden bijgestaan door een psycholoog.

Wetgeving	Ondersteuning
<p data-bbox="185 208 359 264"> Spanje </p> <p data-bbox="185 293 376 327">Burgerlijk recht</p> <p data-bbox="185 358 1015 517"> Als door een gerechtelijke autoriteit een echtscheidingsbeslissing wordt genomen (in overeenstemming met artikels 90-106 van het Burgerlijk Wetboek) moet deze beslissing de toekenning van de voogdij aan en bezoekenregelingen betreffende de zonen en dochters van de andere biologische ouder omvatten. </p> <p data-bbox="185 548 1026 645"> De wet stelt dat de gerechtelijke autoriteit rekening moet houden met de mening van het kind als dat ouder is dan 12 jaar (in de praktijk gebeurt dat echter niet altijd). </p> <p data-bbox="185 676 461 710">Contact met de politie</p> <p data-bbox="185 741 987 801"> Kinderen ouder dan 14 jaar moeten hun identiteitskaart tonen aan de politie als daarom wordt gevraagd. </p> <p data-bbox="185 804 1011 900"> Als een kind ouder dan 14 jaar een illegaal feit begaat, kan hij/zij gearresteerd worden door de politie; de politie verwittigt dan de rechter en de ouders. </p> <p data-bbox="185 931 1027 1059"> Kinderen moeten in afzonderlijke politiefaciliteiten worden ondergebracht en een verblijf in de cel moet zoveel mogelijk vermeden worden. Bovendien moet vermeden worden dat kinderen handboeien om krijgen, tenzij de situatie dat vereist. </p> <p data-bbox="185 1061 1007 1189"> Bezoeken van de familie/voogden/juridische vertegenwoordigers van kinderen moeten toegestaan worden; de gepaste maatregelen moeten evenwel worden genomen om zich ervan te verzekeren dat deze bezoeken het politieonderzoek niet in het gedrang brengen. </p> <p data-bbox="185 1220 1035 1317"> Minderjarige daders hebben het recht op een advocaat: kinderen hebben drie dagen de tijd om hun advocaat te benoemen, zo niet wordt een pro Deoadvocaat aangesteld. </p> <p data-bbox="185 1348 991 1382"> Spanje telt twee specifieke politieafdelingen die met kinderen werken. </p> <p data-bbox="185 1413 1007 1541"> 1. GRUME – Afdeling voor kinderen, binnen het nationale politiekorps. Zij werken samen met openbare en privé-instellingen die zich specifiek over de problemen van kinderen buigen. GRUME heeft een tweeledige functie: </p> <ol data-bbox="185 1543 1019 1861" style="list-style-type: none"> a. De bescherming van minderjarige slachtoffers tegen elke vorm van misbruik, zowel fysiek (met inbegrip van seksueel misbruik) als psychologisch. b. De bescherming van minderjarige daders: Ze moeten ervoor zorgen dat de jonge daders veilig en ongeschonden aankomen bij hun voogd/mentor/in het centrum. Alle acties waarbij kinderen mogelijk van hun vrijheid worden beroofd, moeten door deze gespecialiseerde jeugdeenheden worden uitgevoerd. Minderjarige daders moeten zoveel mogelijk vervoerd worden in anonieme voertuigen door politiemensen in burgerkledij. <p data-bbox="185 1892 1035 2085"> 2. In bepaalde autonome regio's beschik de lokale politie over een eenheid met mentors (agente tutor) die verantwoordelijk zijn voor de verbetering van de schoolomgeving. Hun acties gaan van het voorkomen van mishandeling, misbruik en drugsdelicten tot het verzekeren van de verkeersveiligheid (ongevallenpreventie, het verzekeren van verkeerslessen). </p>	<p data-bbox="1043 201 1458 262"> GRUME – Department for children, within the National Police </p> <p data-bbox="1043 293 1228 327"> www.policia.es </p> <p data-bbox="1043 421 1414 454">EMERGENCY AND SECURITY</p> <p data-bbox="1043 486 1318 519"> www.madrid.es/policia </p> <p data-bbox="1043 551 1145 584">Tel: 010</p> <p data-bbox="1043 616 1244 649">Emergency: 112</p> <p data-bbox="1043 741 1437 869"> Children in contact with the law have the right to psychological support in any of the steps of the proceedings. </p> <p data-bbox="1043 900 1463 1059"> The child offender can benefit of the presence of parents or of other person indicated by the child, if this judge gives his/her consent for this presence. </p> <p data-bbox="1043 1090 1453 1218"> Juvenile Prosecutors act on behalf of the State in matters relating to children at risk, child victims and child offenders. </p> <p data-bbox="1043 1249 1453 1442"> Juvenile courts have civil, criminal and re-educational responsibilities. Juvenile judges preside over the trial and take the final decision in cases involving children and they are experts in children's rights. </p>

Kinderen in conflict met de wet

Wij hebben de organieke wet 5/2000 die de strafrechtelijke aansprakelijkheid van minderjaren regelt. Deze wet is van toepassing op kinderen tussen 14 en 18 jaar (de leeftijd waarop de strafrechtelijke aansprakelijkheid begint te gelden, is bijgevolg 14).

Er zijn drie groepen maatregelen:

1. Bewarende maatregelen die aan kinderen kunnen worden opgelegd (kinderen kunnen dus opgesloten worden).

Er wordt tot opsluiting overgegaan als andere maatregelen als onvoldoende worden beschouwd, op basis van de criminele neigingen van het kind (zoals aangetoond in het strafbare feit) of de ernst van de feiten. De duur van de opsluiting varieert en is afhankelijk van het type beperkende maatregelen opgelegd door de rechter.

Alle bewarende maatregelen moeten worden gevolgd door een probatieperiode.

De rechter kan verschillende soorten bewarende maatregelen opleggen:

- a. In een gesloten centrum: het kind mag het centrum niet verlaten; deze maatregel wordt enkel opgelegd als het een ernstig en gewelddadig misdrijf heeft gepleegd.
- b. In een deels open centrum: het kind woont in het centrum maar mag naar school gaan of andere activiteiten buiten het centrum bijwonen, in lijn met een sociaal en gedragsplan; het sociaal en gedragsplan wordt geïmplementeerd in samenwerking met de gemeentelijke maatschappelijke diensten.
- c. In een open centrum: kinderen worden verplicht al hun activiteiten binnen de gemeenschap uit te voeren, maar ze wonen in het centrum.
- d. Verzekerde bewaring voor therapeutische doeleinden (zie hieronder, punt 3)
- e. Verzekerde bewaring in het weekend: minderjarige ouders moeten in het weekend thuis of in het centrum blijven, waar ze bepaalde opvoedkundige taken moeten uitvoeren zoals opgelegd door de rechter (deze maatregel wordt veelal opgelegd aan wie in het weekend een strafbaar feit heeft gepleegd).

2. Niet-bewarende maatregelen

a. Probatie (libertad vigilada): De minderjarige vader wordt aan supervisie en begeleiding onderworpen en wordt verplicht opvoedkundige of opleidingsactiviteiten bij te wonen, om de aspecten te overwinnen die tot het plegen van het strafbaar feit hebben geleid. Waar van toepassing, vereist deze maatregel ook dat het kind voldoet aan de sociaal-opvoedkundige richtlijnen die worden ingesteld door de openbare entiteit of de professional die de maatregel moet monitoren (in overeenstemming met een interventieprogramma dat wordt goedgekeurd door de jeugdrechter). Het kind moet op geregelde tijdstippen de probatiedeskundige ontmoeten die nagaat of het kind zich correct gedragen heeft; deze professional biedt daarnaast assistentie en begeleiding (in dat opzicht werkt hij mogelijk samen met de ouders/voogden van het kind). Tijdens de probatieduur moet het kind naar school gaan en aan andere door de rechter ingestelde verplichtingen voldoen (bijvoorbeeld een professionele opleidingscursus bijwonen, niet naar bepaalde plaatsen gaan enz.).

- b. Een dagcentrum bezoeken: de minderjarige dader moet naar een dagcentrum waar hij/zij moet deelnemen aan activiteiten, zoals het maken van zijn/haar huiswerk, sportactiviteiten enz. met het oog op het verbeteren van zijn/haar sociale vaardigheden (het kind blijft wel thuis wonen).
- c. Samenleven met een andere familie, persoon of opvoedkundige groep: de minderjarige dader leeft in een familiale omgeving (andere familie, persoon of opvoedkundige groep) met het oog op de ontwikkeling van positief sociaal gedrag.
- d. Gemeenschapswerk/dienst: van toepassing als de minderjarige daders de rechten of het welzijn van de gemeenschap geschonden hebben, enkel met instemming van het kind zelf. De activiteiten/het werken/de diensten uitgevoerd door de minderjarige dader worden niet betaald en kunnen specifiek gekoppeld zijn aan het soort misdrijf dat hij/zij gepleegd heeft of de schade die hij/zij aangericht heeft.
- e. Sociaal-educatieve maatregelen: minderjarige daders moeten verschillende opvoedende activiteiten uitvoeren voor hun rehabilitatie (bijvoorbeeld een reeds bestaande gemeenschapsactiviteit bijwonen of een nieuwe specifieke activiteit bedenken/ontwikkelen).
- f. Contactverbod: het verbod om het slachtoffer te benaderen of er contact mee op te nemen.
- g. Waarschuwing (amonestación): de jeugdrechter vestigt de aandacht van de minderjarige dader op de ernst van het gepleegde feit en op de (eventuele) gevolgen van dat feit, waarbij hij/zij er bij het kind op aandringt dergelijke feiten in de toekomst niet meer te plegen.
- h. Het rijbewijs van de minderjarige dader om met een motorfiets of motorvoertuig te rijden, intrekken (schorsen), of zijn/haar wapen- of jachtvergunning intrekken (als de minderjarige dader over dergelijke administratieve toelatingen/vergunningen beschikt).
- i. Totale uitsluiting (voor wat betreft terroristische misdrijven).

3. Behandelingsmaatregelen:

- a. Verzekerde bewaring voor behandelingsdoeleinden (gesloten, deels open of open): voor minderjarige daders met mentale/psychiatrische problemen; of voor diegenen met een drugs-/alcoholverslaving die een bepaalde context nodig hebben voor de implementatie van een behandelingsplan (ofwel omdat hun eigen omgeving niet geschikt is voor een behandeling, ofwel omdat er risicofactoren zijn die een verzekerde bewaring vereisen in een gesloten, deels gesloten of open centrum).
- b. Ambulante behandeling: minderjarige daders moeten op regelmatige tijdstippen een behandelingscentrum bezoeken en een specifiek plan volgen om hun problemen aan te pakken (drugs-/alcoholgerelateerd of mentaal/psychiatrisch); deze maatregel wordt enkel opgelegd met instemming van het kind.

Wetgeving

VK

Wetten en rechten

Als lid van de Britse maatschappij beschik je over rechten en verantwoordelijkheden. Er bestaat informatie die je helpt een beter begrip te krijgen van je wettelijke en burgerrechten en die je uitlegt hoe je behandeld moet worden door de politie en het gevangenisstelsel. De wetten die de verschillende delen van het VK besturen, verschillen onderling. Zorg er dus voor dat je de informatie voor het toepasselijke deel/land opzoekt.

In Engeland en Wales bedraagt de minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid 10 jaar. Kinderen worden anders behandeld dan volwassenen, ze verschijnen voor jeugdrechtbanken en worden naar speciale beveiligde jeugdcentra overgebracht.

Er bestaan gespecialiseerde teams (de zogenaamde 'youth offending teams') die werken met jongeren die problemen hebben met de wet, gearresteerd worden of voor de rechtbank moeten verschijnen en die hen helpen op het rechte pad te blijven.

Ook dit behoort tot hun takenpakket:

- plaatselijke misdaadbestrijdingsprogramma's leiden
- in het politiekantoor bijstand verlenen aan jongeren die gearresteerd worden
- jongeren en hun families bijstaan voor de rechtbank
- toezicht houden op jongeren die een gemeenschapsstraf moeten uitvoeren
- contact houden met een jongere als die veroordeeld wordt tot opsluiting

Ga voor meer informatie naar de GOV.UK-website

<https://www.gov.uk/search?q=young+people+and+the+law#services-information-results>

Kinderen onder hoede van de plaatselijke autoriteiten

Veel organisaties erkennen de bijkomende kwetsbaarheid van kinderen die worden verzorgd door de plaatselijke autoriteiten, in kindertehuizen of in de pleegzorg.

Ondersteuning

Citizens Advice (adviesbureau voor burgers) – dekt de volgende domeinen: algemene politiebevoegdheden, tegenhouden en verklaringen vragen, tegenhouden en fouilleren, wanneer kan de politie je ondervragen, het recht om je huis binnen te komen, je rechten bij een arrestatie, politiebevoegdheden om je buiten de rechtbank om eventuele kwesties af te handelen, bestraffing.

http://www.adviceguide.org.uk/england/law_e/law

Brook - 'Iedereen heeft rechten. Je hebt het recht alle informatie te vergaren die je nodig hebt om geïnformeerde beslissingen te nemen over wat goed is voor jou. Je moet ook weten wanneer de wet die beslissingen voor jou neemt.' Domeinen: de wet, tegenhouden en fouilleren, gearresteerd worden.

<http://www.brook.org.uk/>

Get Connected - Misdaad, de wet en jouw rechten.

<http://www.getconnected.org.uk>

Het Children's Legal Centre (centrum voor rechtsbijstand voor kinderen) (Engeland)

De website staat vol informatie over jouw wettelijke rechten. Ze werd opgericht door het Coram Children's Legal Centre, een liefdadigheidsinstelling die de rechten van kinderen promoot en juridisch advies aan kinderen en jongeren verleent en hen juridische vertegenwoordiging biedt.

Als je juridisch advies nodig hebt over gelijk welk onderwerp, kan je de Child Law Advice Line bellen (gratis lijn) op 08088 020 008

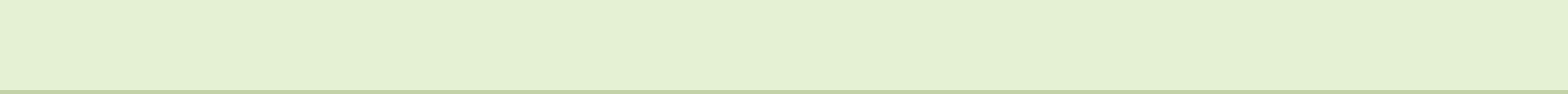
<http://www.lawstuff.org.uk/the-facts/crime-police-and-court>

Citizens Advice (adviesbureau voor burgers)

De 'Advice Guide' (gids met advies) – biedt met name informatie en ondersteuning betreffende kinderen in de pleegzorg. De behandelde domeinen omvatten: wat is een bevel tot opname in de zorg, hoe wordt het opgesteld, waar moeten kinderen in (pleeg)zorg leven, wat gebeurt er eens er zo'n bevel is opgesteld, klachten over de plaatselijke autoriteiten, organisaties.

<http://www.adviceguide.org.uk/england>

<http://www.adviceguide.org.uk/scotland.htm>

CHILDREN'S LEGAL EDUCATION ADAPTED RESOURCES

DE LEDEN VAN HET PROJECTTEAM DIE DIT WERKBOEKJE HEBBEN ONTWIKKELD:

- NGO Save the Children Roemenië en Spanje
- San Saturnino, sociaal coöperatief in Italië
- Anglia Ruskin Universiteit, Cambridge, Verenigd Koninkrijk
- Artesis Plantijn Hogeschool, Antwerpen
- International Juvenile Justice Observatory (gevestigd in Brussel)

Met de steun van Cambridgeshire County Council, Verenigd Koninkrijk.

Met dank voor de participatie in Vlaanderen aan de directie, leerkrachten en leerlingen van het Instituut Dames van het Christelijk Onderwijs vzw, Antwerpen.

Feedback op het werkboekje is welkom op info@clearproject.eu

Dit werkboekje werd ontwikkeld door het C.L.E.A.R. project, meer bepaald het project "Children's Legal Education – Adapted Resources", gecoördineerd door Save The Children Romania. Je kan meer informatie over het project vinden op de website www.clearproject.eu

PARTNERS

